

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

30 NUMARALI VE 1577 TARİHLİ MÜHİMME
DEFTERİ [s.1-64]
(ÖZET-TRANSKRİPSİYON-DİZİN)

YÜKSEK LİSAN TEZİ

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Gül
HÜSEYNİKLİOĞLU

HAZIRLAYAN
Duygu GENÇ

ELAZIĞ-2021

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****30 Numaralı ve 1577 Tarihli Mühimme Defteri [S.1-64]
(Özet-Transkripsiyon-Dizin)****Duygu GENÇ****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****Tarih Anabilim Dalı****Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı****Elazığ-2021, Sayfa: VIII+141**

Osmanlı Devleti'nde Divan-ı Hümayun'da alınan önemli kararlar hükümler halinde, Mühimme defterlerine kaydedilmiştir. Bu defterler sayesinde devletin siyasi, idari, sosyal ve iktisadi yapısı gibi birçok konu hakkında bilgi sahibi olmak mümkündür. Bu sebeple mühimme defterleri Osmanlı Tarihi'nin en önemli arşiv kaynakları arasındadır.

30 Numaralı ve 1577 tarihli Mühimme Defteri'nin 1 ile 64. sayfa aralığı çalışmanın esas kısmını oluşturmaktadır. Transkripsiyonu yapılan bu defter, bazı atamalar, şehir ve kasabaların güvenliği hususu, bazı kalelerin onarımı, eşkıyalık olayları gibi dönemine ait çeşitli konuları içermekle birlikte dönemine ait çeşitli konularda araştırmacılara yol gösterici bilgiler sunmaktadır.

Hazırlanan bu tez çalışmasında, 30 Numaralı Mühimme Defteri'nin 1. sayfasından 64. sayfasına kadar transkripsiyonu yapılarak, hüküm özetleri çıkarılmıştır ve tezin son kısmına da dizini hazırlanıp eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Mühimme, Eşkıya, Kale

ABSTRACT

Master Thesis

No. 30 and dated 1577 Mühimme book [s.1-64]

(Summary- Transcription- Index)

Duygu GENÇ

Firat University

Social Sciences Institute

History Department

Elazig-2021, Sayfa: VIII+141

Important decisions taken in Divan-ı Hümayun in the Ottoman Empire were recorded in Mühimme registers as provisions. Thanks to these notebooks, it is possible to have information about many subjects such as the political, administrative, social and economic structure of the state. For this reason, the mühimme registers are among the most important archival sources of Ottoman History.

Pages 1 to 64 of Mühimme Notebook No. 30 and dated 1577 constitute the main part of the study. This transcribed notebook includes various topics such as some appointments, the security of cities and towns, the repair of some castles, banditry incidents, and provides guiding information to researchers on various issues of the period.

In this thesis study, the summary of the judgments was prepared by transcribed from page 1 to page 64 of Mühimme Book No. 30, and the index was prepared and added to the last part of the thesis.

Keywords: Ottoman Empire, Mühimme, Bandit, Castle

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÖN SÖZ	V
KISALTMALAR	VI
KONU VE KAYNAKLAR.....	VII
GİRİŞ	1
I. 16. Yüzyılda Osmanlı Devleti’nin Genel Olarak Siyasi Durumu	1
II. Divân-ı Hümâyûn Hakkında Genel Bilgi	10
III. Genel Olarak Mühimme Defterleri	11
BİRİNCİ BÖLÜM	
1. 30 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİ’NİN TANITIM VE	
DEĞERLENDİRMESİ	15
1.1. Defterin Fiziki Durumu.....	15
1.2. Diplomatik ve Teknik Özellikleri	16
1.3. Dil Özellikleri.....	17
1.4. Metnin Transkripsiyonunda Takip Edilen Yol	18
1.5. Belgelerin Sistematik Değerlendirilmesi	18
İKİNCİ BÖLÜM	
2. BELGE ÖZETLERİ.....	19
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
3. METNİN TRANSKRİPSİYONU	40
DİZİN	110
KAYNAKÇA	117
EKLER	122
Ek 1. Orijinal Metin	122
ÖZ GEÇMİŞ	141

ÖN SÖZ

Osmanlı Devleti'nde Divân-ı Hümâyûn devlet ve millet meselelerinin karara bağlandığı üst düzey bir karar organıydı. Divân-ı Hümâyûn'daki toplantılarda askeri, idari, hukuki, mali, örfî vb. işlerde kararlar alınıp defterlere kaydedilirdi. Bu defterlerden biri de Mühimme Defterleri'dir. Mühimme Defterlerine dahîli ve harîci meselelere ait askeri, siyasi, içtimai ve iktisadi önemli kararlar kaydedilirdi. Osmanlı Arşivi defter serîleri içerisinde Mühimme Defteri önemli bir yer tutar.

Üzerinde çalıştığımız 30 numaralı Mühimme Defteri H.985 (M.1577) yılına ait bir defterdir. Bu defterin 1-64. sayfa aralığının özet, transkripsiyon ve dizini yapılarak araştırmacıların istifadesine sunulmuştur. Transkripsiyonu yapılan bu tez; bazı atamalar, şehir ve kasabaların güvenliği hususu, eşkıyalık olayları, bazı kalelerin tamiri ve gerekli malzemelerin tedariki, İstanbul'un et ve kasap ihtiyacının temin edilmesi gibi çeşitli konuları içerir.

Tez çalışmamın her aşamasında beni sabırla, ilgiyle destekleyen, bilgilendiren ve yönlendiren, çalışmamı şekillendiren danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Gül HÜSEYİNKLİOĞLU'na teşekkürlerimi sunarım.

KISALTMALAR

Bkz	: bakınız
C	: Cilt
Çev	: çeviren
DİA	: Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
edt	: editör
haz	: hazırlayanlar
hk	: hüküm
M	: Miladî
MD	: Mühimme Defteri
s	: sayfa

KONU VE KAYNAKLAR

Bir milletin tarih ve kültür hazinesi olan arşivler, geçmiş ile gelecek arasında bir köprü görevi görmektedir. Mühimme Defterleri de Osmanlı Devleti'nin en önemli arşiv kaynakları arasındadır. Divân-ı Hümayûn'da alınan önemli kararlar hükümler halinde, bu defterlere kaydedilirdi. Bu defterler sayesinde Osmanlı Devleti'nin idari, siyasi, iktisadi ve sosyal yapısı gibi birçok konu hakkında bilgi sahibi olmak mümkündür.

30 Numaralı Mühimme Defteri divanî hatla yazılmış olup toplam 370 sayfadan oluşmaktadır. H.985 (M.1577) tarihli olan bu defterde çalışma konusu olan 1-64. sayfa aralığının eski yazıdan latin harflerine çevirisi yapılmıştır. Ayrıca çevirisi yapılan hükümlerin özetleri çıkarılıp dizini hazırlanmıştır. Çalışılan bu sayfa aralığındaki sayfalardan 59, 60, 61 ve 62. sayfalar yırtıktır.

Bu tez çalışması giriş ve üç bölümden meydana gelmektedir. Tezin giriş kısmında 16. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nin genel siyasi durumu hakkında bilgi verildikten sonra Divân-ı Hümayûn hakkında genel bilgi verilmiştir. Daha sonra Mühimme Defterleri hakkında genel bilgiler aktarılmıştır. Bu çalışmanın birinci bölümünde 30 Numaralı Mühimme Defteri (s.1-64)'nin tanıtım ve değerlendirmesi yapılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde belge özetleri yapılmıştır. Üçüncü bölümde ise metnin transkripsiyonu yapılmıştır.

Transkripsiyon yapılırken yer ve kişi isimlerinin doğru tespit edilmesinde birtakım güçlüklerle karşılaşmıştır. Yer adlarını tespit etmek için Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı'nın yayınladığı *Osmanlı Yer Adları: I Rumeli Eyaleti (1514-1550), 370 numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Rum-ili Defteri (937/ 1500)* ve Tahir Sezen'in *Osmanlı Yer Adları* gelmektedir. Ayrıca M. Türker Acaroğlu'nun *Balkanlarda Türkçe Yer Adları Kılavuzu*, Tayyib Gökbilgin'in *Kanuni Sultan Süleyman Devri Başlarında Rumeli Eyaleti, Livaları, Şehir ve Kasabaları*, C. Mostras'ın *Osmanlı İmparatorluğu Coğrafyası Sözlüğü*, Donald Edgar Pitcher'in *Osmanlı İmparatorluğunun Tarihsel Coğrafyası* adlı çalışmalara da sıkça başvurulmuştur. Şahıs adlarının tespitinde ise Yılmaz Kurt'un *Anadolu'da Kişi ve Yer Adları*, Selma Tuncay ve Advıye Aysan'ın *Türk Adları Kılavuzu*, Faruk Sümer'in *Türk Devletlerinde Şahıs Adları, C. I-II*, Şemsettin Kutlu'nun *Türkçe Kadın ve Erkek Adları*, Osman Kibar'ın *Türk Kültüründe Ad Verme, Kişi Adları Üzerine bir Tasnif Denemesi*,

Osman Köksal'ın *XIX. Yüzyıl Ortalarında Bir Osmanlı Kasabasındaki Şahıs Adı Profili* adlı çalışmalarından istifade edilmiştir.

Çeviri esnasında doğruluğu kesin olmayan kelimeler için Ferit Develioğlu'nun *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügatı*, Şemsettin Sami'nin *Kamus-i Türki*, Mehmet Zeki Pakalın'ın *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü* ve Mehmet Ali Ünal'ın *Osmanlı Tarih Sözlüğü* adlı eserlerinden faydalanılmıştır. Ayrıca belgelerde yer yer geçen siyakat rakamlarının çevirisinde Dünder Günday'ın *Arşiv Belgelerinde Siyakat Yazısı Özellikleri ve Divan Rakamları*, Said Öztürk'ün *Osmanlı Arşiv Belgelerinde Siyakat Yazısı ve Tarihi Gelişimi* ve Salâhaddin Elker' in *Divan Rakamları* adlı kitaplarından yararlanılmıştır.

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı arşivi'nde taranskribi yapılmış olan: 3 Numaralı Mühimme Defteri (966-968/1558-1560); 5 Numaralı Mühimme Defteri (973 /1565-1566); 6 Numaralı Mühimme Defteri(972/1564-1565); 7 Numaralı Mühimme Defteri(975-976/1567-1569); 12 Numaralı Mühimme Defteri (978-979/ 1570-1572); 83 Numaralı Mühimme Defteri (1036-1037 / 1626-1628); 85 Numaralı Mühimme Defteri (1040-1041 (1042)/ 1630-1631 (1632); 166 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (Hudâvendigar, Biga ,Karesi,Saruhan,Aydın,Menteşe, Teke ve Alâiye Livâları)(937 1530); 387 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Karaman ve Rûm Defteri (Konya ,Beyşehir,Akşehir,Larende ,Aksaray,Niğde,Kayseriyye ve İç-İl Livâları)(937 1530) defterinden de yararlanılmıştır.

GİRİŞ

I. 16. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nin Genel Olarak Siyasi Durumu

Osmanlı İmparatorluğu tarih sahnesine çıkan büyük devletler arasındadır. XVI. yüzyıl başlarında Osmanlı İmparatorluğu olgunluk çağına girmiş ve yayılmaya devam etmiştir. XVI. yüzyılın ortalarında Osmanlı İmparatorluğu kuvvet ve ihtişamının doruk noktasına ulaşmıştır¹.

Fatih Sultan Mehmed döneminde Osmanlı Devleti olağanüstü gelişme ve genişleme göstermişti. Bizans ve Rum İmparatorluk toprakları Osmanlı yönetimi altına alınmıştı. Sınırlar Anadolu'da Fırat'a, Avrupa'da ise Tuna'ya kadar dayanmıştı. II.Bayezid döneminde ise gelişme ve genişleme büyük ölçüde durdu. Batı Karadeniz kıyılarında Kili ve Akkırman gibi yerlerin fethi ile Mora'da Modon ve Koron gibi birkaç kalenin alınmasıyla kalındı. II.Bayezid, kardeşi Cem Sultan'ın taht mücadelesi, Cem'in Papanın elinde tutsak kalması ve Papalığın bu kozu kendisine karşı kullanması sebebi ile de Batı'ya ciddi tavizler verdi. Avrupa'ya karşı pasif politika izlendi. Ayrıca Doğu Anadolu'daki Şîî faaliyetlerine karşı da pasif kalındı.

II.Bayezid'in taht varisi olarak üç oğlu kalmıştı. Bunlar Şehzade Korkut, Şehzade Ahmed ve Şehzade Selim idi². I.Selim babası ve kardeşleriyle taht için mücadele etmekten çekinmedi. I.Selim'in, adeta iktidarın belirleyicisi yeniçeriler arasında adı öne çıkmıştı. II.Bayezid, tahtını I.Selim'e bırakmaya mecbur kaldı. Böylece I.Selim Osmanlı hükümdarı olarak 24 Nisan 1512'de tahta çıktı. Tahtını I.Selim'e bırakan II.Bayezid Dimetoka'ya gitmek üzere İstanbul'dan ayrılmasının ardından 10 Haziran 1512'de Abalar köyünde vefat etti. Şehzade Korkut Manisa'da, Şehzade Ahmed Konya'da hükümdar gibi davranıyordu ve I.Selim'e karşı ciddi bir askeri hazırlık içindeydiler.

Manisa'daki Şehzade Korkut yakalatılıp öldürüldü. Şehzade Ahmed bu esnada Amasya'yı kendi kontrolü altına almıştı. Şehzade Ahmed ile yapılan savaşta Ahmed bozguna uğratılıp öldürüldü. Böylece Yavuz Sultan Selim iki kardeşiyle de yaptığı mücadeleyi kazandı ve tahtını sağlamlaştırdı³.

¹ Mücteba İlgürel, "Zirveden Dönüş: II. Selim'den III. Mehmed'e", *Türkler*, C.IX, (Edt. Hasan Celâl Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca), Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s. 643-666.

² Yavuz Ercan, "Yavuz Sultan Selim Dönemi" *Türkler*, C.IX, (Edt. Hasan Celâl Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca), Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s. 421-445.

³ Feridun Emecen, "Selim I", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XXXVI, İstanbul, 2009, s.408-409.

Yavuz Sultan Selim için halledilmesi gereken en önemli meselelerin başında, Anadolu’da dini ve siyasî tehdit unsuru olan Safevîleri bertaraf etmek geliyordu. İran’da Şiî inanişaya dayalı bir devlet kuran Şah İsmâîl, Anadolu’da giderek artan Şiî propagandasına ve büyük isyanların çıkmasına neden oluyordu. Şehzade Ahmed’in oğlu Murad İran’a irtica edip Şah tarafından Osmanlı tahtının vârisi ilan edilmişti. Yavuz Sultan Selim’in Şehzadeyi geri alma talebi Şah İsmâîl tarafından reddedildi. Bu sebeplerden dolayı Yavuz Sultan Selim İran seferine çıktı. 23 Ağustos 1514’te Çaldıran Ovası’nda yapılan savaşta Şah İsmâîl yaralanıp kaçtı. Onun kaçmasıyla İran ordusu daha fazla direnemeyip dağıldı. Çaldıran Muharebesi’nden sonra başta Diyarbakır olmak üzere birçok Doğu Anadolu şehri Osmanlı Devleti’nin eline geçti. Bu sayede Selçuklular’dan sonra bozulmuş olan Anadolu birliği tekrar sağlanmış oldu⁴.

Mısır ve Suriye’nin Osmanlı Devleti’nin eline geçmesiyle sonuçlanacak olan Mercidâbık Muharebesi 24 Ağustos 1516 yılında Osmanlı ile Memlûk ordusu arasında gerçekleşti. Savaşta Osmanlı Ordusu galip geldi. Yavuz Sultan Selim’in bu galibiyeti Osmanlıya Lübnan, Suriye ve Filistin’in hâkimiyetini sağlayarak Mısır yolunu açmıştır⁵. Osmanlılar ile Memlûkler arasında 1517’de Kahire önlerinde Ridâniye denilen mevkide yapılan Ridâniye Savaşı Osmanlıların galibiyeti ile sonuçlanmıştır. Memlûk Sultanlığı’nın sonunu hazırlayan bu galibiyet ile birlikte Osmanlılar Kahire’ye girip Mısır üzerinde hakimiyet kurmuşlardır⁶.

Yavuz Sultan Selim’in Doğu meselelerini ele alışı ve bunlara çözüm arama çabaları dikkat çekmiştir. Safevî tehditini önlemiş ve onlara karşı katı Sünnî anlayışını öne çıkarmıştır. Yavuz Sultan Selim’in Memlûk Sultanlığı’na son verışı ise İslâm dünyasını tek bir çatı altında toplama projesinin ilk adımını oluşturmuştur. Bu sayede Osmanlı Devleti önemli bir dinî misyonun temsilcisi sıfatı ile ün kazanmıştır⁷.

Şehzade Süleyman saltanat makamına oturacağı 1520 tarihine kadar yaklaşık olarak yedi yıl Manisa’da kaldı. Babası Yavuz Sultan Selim’in (21-22 Eylül 1520) ölüm

⁴ Mustafa Çetin Varlık, “Çaldıran Savaşı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.VIII, İstanbul, 1993, s.193-195.

⁵ Geniş bilgi için bkz: Feridun Emecen, “Mercidâbık Muharebesi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XXIX., Ankara, 2004, s.174-176.

⁶ Feridun Emecen, “Ridâniye Savaşı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XXXV, İstanbul, 2008, s.87-88.

⁷ F. Emecen, “Selim I”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XXXVI, İstanbul, 2009, s.413.

haberini alınca İstanbul'a varıp tahta oturdu⁸. Sultan Süleyman İslâm âleminde kazanılmış durumu korumak için çabaladı ve atalarının yolundan gidip gazâ alanında başarılar gösterdi. Fatih Sultan Mehmet, Rodos ve Belgrad önlerinde durdurulmuştu. Rodos Akdeniz'in kapısı, Belgrad ise Orta Avrupa'nın kapısı durumundaydı. Gazâyâ Batı'da devam edilebilmesi için buraların alınması gerekiyordu. Sultan Süleyman Fatih Sultan Mehmed'in alamadığı Belgrad'ı 1521'de, Rodos'u 1522'de aldı⁹.

Sultan Süleyman tahta oturmasından iki ay geçmeden babası zamanında Şam Beylerbeyliği'ne getirilen eski Memlük emîri Canberdi Gazâli'nin isyanıyla karşılaştı. Bu isyan yeni ele geçirilen ve tam anlamıyla Osmanlı idaresinin iyi yerleşemediği Suriye bölgesinde çıktı. Eski Memlük Devletini tekrar canlandırmayı hedefleyen bu isyan Safevilerin de işin içerisine dahil olma ihtimali göz önünde bulundurularak 1521'de bastırıldı. Mısır'da vali olarak merkezden gönderilen Ahmet Paşa'nın neden olduğu karışıklıklar bastırıldı. Daha sonra Mısır'ı Osmanlı eyaleti yapacak ıslahat gerçekleştirildi. Bu durum, Akdeniz siyasetine önem veren ve Hint deniziyle bağlantısını kontrol altında bulundurmaya hedefleyen Osmanlının kalıcılığını ve uzun sürecek hakimiyetini sağlamlaştırdı.¹⁰

Denge arayan Avrupa devletleri yanında, Osmanlı Devleti Doğu'da bir dünya gücü olup, bu devletler sisteminin içerisinde önemli bir rol oynadı¹¹. Fransa kralı I.François 1525 yılında V.Karl'a esir olunca, annesi oğlunun kurtarılması için Kanûnî Sultan Süleyman'a başvurdu. Sultan Süleyman cevap olarak yardımda bulunacağı sözünü verdi. Macarlar ile Osmanlı arasında 29 Ağustos 1526'da Mohaç ovasında yapılan savaşta Macar ordusu kısa sürede imha edildi ve savaş Osmanlı'nın zaferiyle sonuçlandı.¹²

Ferdinand bütün Macaristan'ı ilhak etmek amacıyla harekete geçince Sultan Süleyman Macar meselesine kesin sonuç verme kararını aldı. Osmanlılar, Habsburglarla olan sınırın bundan sonra Balkanlar değil Budin'in batısı ve kuzeyi olması gerektiği

⁸ Feridun Emecen, "Süleyman I", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.XXXVIII, İstanbul, 2010, s.62.

⁹ Halil İnalcık, *Devlet-i Aliyye (Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar)-I*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2011, s.150.

¹⁰ Geniş bilgi için bkz: Feridun Emecen, "Süleyman I", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.XXXVIII, İstanbul, 2010, s.62 ; Feridun Emecen, "Sultan Süleyman Çağı ve Cihan Devleti", *Türkler*, C.IX, Ankara, 2002, s.501-520.

¹¹ H. İnalcık, *Devlet-i Aliyye (Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar)-I*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2011, s.150.

¹² Feridun Emecen, "Süleyman I", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.XXXVIII, İstanbul, 2010, s.64.

düşüncesindeydi. Osmanlıların galibiyeti neticesinde Budin kurtarıldı ve Budin'in beylerbeylik merkezi olduğu ilan edildi. Bu durum Avrupa'da genel bir tepkiye neden oldu.¹³

Preveze Deniz Muharebesi, Osmanlı Devleti açısından büyük öneme sahiptir. Barbaros Hayrettin Paşa ile Andrea Doria'nın komutasındaki haçlı donanması ile 1538'de yapılan deniz savaşını Barbaros Hayrettin Paşa kazandı. Bu zafer, Osmanlı'nın Akdeniz'de kesin hakimiyetini belirlemesi açısından büyük önem taşır. Hristiyan dünyası Osmanlı'nın bu zaferiyle Akdeniz'deki hakimiyetini kesin olarak kaybetti. Preveze deniz zaferi Osmanlı denizciliği için dönüm noktası oldu ve bir kara devleti olan Osmanlı tam manasıyla deniz siyaseti içine girdi¹⁴.

Osmanlılar, islâm dünyasının başta gelen temsilcisi sıfatıyla Şii temayüllü dünyaya karşı Sünniliğin koruyucusu oldular. Türkmen boyları üzerinde Safevîlerin dinî propagandası oldukça etkiliydi. 1533'te Habsburglarla barışın yapılmasıyla Avrupa'daki meselelere belirli bir çözüm getirilince, Osmanlı İran üzerine yöneldi. 1534'te Tebriz'e girildi.

Bağdat kolaylıkla alındı. Şah Tahmasb'ın üzerine hareket edilsede izine rastlanmadı. Sultan Süleyman Ahlat'a gelince Şah Tahmasb Tebriz'e girdi ve Van'a kadar ilerleyip bu bölgeleri aldı. Osmanlılar, İran'da kurulacak hakimiyetin kalıcı olmayacağını anladılar. Osmanlı'nın bundan sonraki amacı da onları belirli bir sınır bölgesinde tutmak olmuştur. İrakeyn seferi denilen bu mücadele, Osmanlıların şark meselesine çözüm getirmedi. Osmanlılar 1547'de Habsburglarla antlaşma yaptı ve batı cephesinden emin olunduktan sonra Safeviler üzerine tekrar gidildi. Tahmasb yine Osmanlı'nın karşısına çıkmayınca Osmanlı kolaylıkla Tebriz'e girdi. Van 24 Ağustos'ta ele geçirildi ve beylerbeylik haline getirildi. Şah Tahmasb Doğu Anadolu'da yağma ve tahribatta bulununca Osmanlı da aynı şekilde karşılık veriyor Safevi topraklarında girip tahribat yapıyordu. İlk Osmanlı-Safevi anlaşması 1 Haziran 1555'te Amasya'da yapıldı ve bu anlaşma ile yaklaşık 25 yıl Osmanlı'nın şark problemi uykuya yatırıldı.

Kanunî Sultan Süleyman'ın uzayan saltanatı, zaman ilerledikçe halk ve devlet kademelerince açık söylenilmese de bir bıkkınlığa sebep olmuştu. Büyük yetkilerle veziriazam olan İbrahim Paşa'nın aniden idam edilmesi ve Hürrem Sultan'ın, oğulları için giriştiği taht mücadelesi hanedan içindeki ailevi problemlerin bir yansımasıydı.

¹³ Feridun Emecen, "Sultan Süleyman Çağı ve Cihan Devleti", *Türkler*, C.IX, Ankara, 2002, s.501-520.

¹⁴ İdris Bostan, "Preveze Deniz Muharebesi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XXXIV, Ankara, 2007, s.343-345.

Şehzâde Mustafa büyük şehzâde olarak tahta geçme yetkisini kendisinde görüyordu. Babasının yaşlandığını ve tahtı kendisine bırakması gerektiğini düşünüyordu. 1553'te Nahcivan seferine gidilirken Şehzâde Mustafa idam edildi. O dönemin şairleri şehzâdenin idamından Rüstem Paşa ve Hürrem Sultanı'ı sorumlu tutmuşlardı. Taht varisi iki aday kalmıştı ve ikisi de Hürrem Sultan'ın oğluydu. Büyük oğlu Selim Manisa'da, Bayezid ise iktidar merkezine daha yakın olan Kütahya'da sancakbeyi atanmıştı. Hürrem Sultan'ın vefat etmesiyle iki oğlu iktidar çekişmesi yaşadı. Kanunî oğullarına eşit mesafede olmak için Selim'i Konya'ya, Bayezid'i Amasya'ya yolladı. Bayezid bu duruma itiraz edip babasına mektup yollamış ama bir sonuç alamamıştı. Şehzade Bayezid babasının Selim'i taht için seçtiği kanaatine meyledince asker topladı. Konya yakınlardaki çarpışmada şehzade bozguna uğrayıp İran'a iltica etti. Bayezid 1562'de Osmanlı elçilik heyetince İran'dan teslim alınarak dört oğlu ile birlikte idam edildi¹⁵.

II.Selim babasının Zigetvar Muharasası sırasında vefat ettiği haberini alınca 24 Eylül 1566'da tahta cülus etti¹⁶. II.Selim sekiz yıllık saltanatı boyunca hiçbir sefere çıkmadı. Bu nedenle hiçbir sefere çıkmayan ilk Osmanlı padişahıdır¹⁷. II.Selim Sakız Adası'nın fethi ile birlikte saltanatının ilk başarısını kazanmıştır.Fatih Sultan Mehmet İstanbul'un fethinden sonra Ege adalarından birçoğunu almıştı. Sakız Adası, vergi vermeleri karşılığında Cenevizli Giustinianilerin elinde bulunuyordu. Kanuni Sultan Süleyman'ın son yıllarında vergilerini ödemeyip Osmanlı Devleti'nin aleyhinde faaliyetlerde yer almaya başladılar. Malta kuşatması sırasında da Osmanlıya karşı cephe almışlardı. 14 Nisan 1566 tarihinde Kaptan-ı Derya Piyale Paşa Sakız Adası'nın fethini gerçekleştirdi. Böylece Batı Anadolu kıyılarının güvenliği Sakız Adası'nın fethi ile sağlanmış oldu. Piyale Paşa bu başarısının ardından vezirliğe terfi edildi.

Yemen, Yavuz Sultan Selim döneminde Osmanlı egemenliğine girmişti. Burada bulunan Zeydiyye Hanedanı Yemen'i kendi idaresine almak için uğraşıyordu. Kanuni döneminde 1550'de bu aileden imam Mutahhar'a bazı ayrıcalıklar verilerek Yemen'de kargaşaya son verilmek istenmişti. İdari bakımdan Yemen; Zebid ve San'a olmak üzere iki beylerbeyiliğe ayrılmıştı. İmam Mutahhar isyana devam etmiş ve Yemen hakimi gibi davranmaya başlamıştı. II.Selim Yemen'e ordu göndermeye karar verdi. Yemen

¹⁵ F. Emecen, "Sultan Süleyman Çağı ve Cihan Devleti", *Türkler*, C.IX, Ankara, 2002, s.501-520.

¹⁶ M. İlgürel, "Zirveden Dönüş: II. Selim'den III. Mehmed'e", *Türkler*, C.IX, s. 643.

¹⁷ Feridun Emecen, "Selim II", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XXXVI, İstanbul, 2009, s.417.

Serdarlığına Sinan Paşa tevcih olundu. Halep beylerbeyliğinden San'a beylerbeyliğine Özdemiroğlu Osman Paşa atanmış ve Yemen'e giderek Taizz Kalesi'ni İmam Muhtardan kurtarmıştı. Hızır Reis Aden'i alırken Sinan Paşa'da 1569'da San'ayı ele geçirdi. 1570 tarihinde Sinan Paşa İmam Muhtar'ı teslim aldı. Böylece Yemen ikinci kez fethedildi. Zebid ve San'a Beylerbeylikleri tek bir beylerbeylik olarak birleştirildi¹⁸.

II.Selim döneminin en önemli harekâtı Kıbrıs seferidir¹⁹. Kıbrıs, coğrafi konumu açısından Osmanlı Devleti için büyük önem arz ediyordu. Yavuz Sultan Selim zamanında Mısır ve Suriye'nin fethinden sonra Doğu Akdeniz bir Türk gölü olmuştu. Mısır ve Suriye'nin fethedilmesinden sonra Kıbrıs'ın Osmanlı Devleti için önemi daha da artmıştı. Kıbrıs Mısır ve Suriye ile İstanbul arasındaki ulaşım açısından önemliydi. Doğu Akdeniz'de kesin hakimiyeti sağlamak için Kıbrıs'ın fethedilmesi gerekiyordu. Ayrıca konumu itibarıyla de dünyanın belli başlı ticaret yollarını kontrol edebilecek bir konuma sahipti. Kıbrıs Osmanlı'nın emniyet ve bütünlüğünü koruma açısından önem arz etmekteydi²⁰. Venedikli korsanlar Kanunî'den sonra Osmanlı Devleti'nin eski gücünü sürdüremeyeceğine inanıyorlardı. Ticaret gemilerine de saldırıları artmıştı²¹. Kıbrıs Adası Venediklilerin kontrolü altındaydı. Osmanlı, Memlük Devleti'ni hakimiyeti altına aldıktan sonra, Kıbrıs için Venedik'in ödediği vergiyi almaya başladı. Kanuni Sultan Süleyman döneminde Kıbrıs mevzusu hakkında fazla bir şey yapılmamıştı²².

II.Selim şehzadeliği zamanından beri Kıbrıs'ın alınması işine önem veriyordu. Avrupalı devletlerin Osmanlı aleyhine bir ittifak kurmasından endişe eden Veziriazam Sokullu Mehmed Paşa sefere karşı idi. Veziriazamın muhaliflerinden olan üçüncü vezir Piyale Paşa ve Altıncı Vezir Lala Mustafa Paşa gibi isimler savaş taraftarıydılar. Şeyhülislâm Ebussuud Efendi de savaşıma taraftarı olunca II.Selim sefer kararı aldı ve Venedik'e savaş ilan etti. Bu savaşın donanma komutanı Piyale Paşa oldu. Seferin serdarı Lala Mustafa Paşa idi. 16 Mayıs 1570 günü İstanbul'dan hareket eden ordu, 9 Eylül 1570'de Lefkoşa Kalesi'ni ele geçirdi. 1571 tarihinde Magosa Kalesi fethedildi. 1570'te başlayan savaşlar sonucunda, Kıbrıs 1571'de fethedildi. Böylece adanın tamamı

¹⁸ Bilgehan Pamuk, Ersin Gülsoy, İbrahim Yılmazçelik, Mehmet Alaaddin Yalçınkaya, Mehmet İnbaşı, Zübeyde Güneş Yağcı (edt: Tufan Gündüz), *Osmanlı Tarihi El kitabı*, Ankara, 2012, s.198.

¹⁹ F. Emecen, "Selim II", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XXXVI, İstanbul, 2009, s.417.

²⁰ Recep Dündar, "Kıbrıs'ın Fethi", *Türkler*, C.IX, Ankara, 2002, s.667-678.

²¹ M. İlgürel, "Zirveden Dönüş: II. Selim'den III. Mehmed'e", *Türkler*, C.IX, s. 643-666.

²² Geniş bilgi için bkz: Feridun Emecen, "Selim II", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XXXVI, İstanbul, 2009, s.414-418 ; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi III*, TTK, Ankara, 2011, s.14-15.

bir yıl gibi kısa bir süre içerisinde Osmanlı hakimiyeti altına alındı. Kıbrıs, Sis, Tarsus ve İçel birleştirilip Kıbrıs Beylerbeyliği oluşturuldu.

Tahriri yapılan Kıbrıs'ın beylerbeyiliğine Avlonya Sancakbeyi Muzaffer Paşa tayin edildi. Adada tahrîr yapılırken Türk nüfusunun artırılması amacı ile Antalya, Karaman Alaiye, Adana, Bozok, Manavgat gibi yerlerden getirilen halk, Kıbrıs'a yerleştirildi. Bu sayede Türkmen nüfus İskân edilmiştir²³.

Sokullu Mehmed Paşa'nın Avrupa Devletleri'nin birleşip Osmanlı Devleti aleyhine haçlı ittifakı kurma endişesi gerçek oldu²⁴. Avrupalı devletler bir araya gelerek Osmanlı'ya karşı on dördüncü Haçlı ittifakını oluşturdu. İspanya ve Venedik gibi devletlerin başı çektiği bu ittifaka Malta donanması da katılmıştı. Osmanlı donanması Kaptan-ı Derya Müezzinzâde Ali Paşa, müttefik donanması ise Amiral Don Juan komutasındaydı. 7 Ekim 1571'de bu iki donanmanın İnebahtı Körfezi'nde karşı karşıya geldiği savaşı Osmanlı donanması kaybetti. Kaptan-ı Derya Müezzinzâde Ali Paşa şehit oldu. Savaşta sadece Uluç Ali Paşa filosunu kurtarabildi. Bu başarısından dolayı da Kılıç lakabı alıp Kaptan-ı Derya oldu²⁵. II.Selim İnebahtı yenilgisi haberini Edirne'de iken aldı. Hemen yeni bir donanmanın hazırlanması için emir verdi²⁶. İnebahtı Deniz Savaşı'nda kaybedilen donanmadan sonra ertesi yıl daha güçlü bir donanma hazırlandı ve Akdeniz'e indirildi²⁷. Osmanlı Devleti'nin İnebahtı yenilgisinden sonra Osmanlı'nın durumunu öğrenmek amacıyla Sokullu Mehmed Paşa'yı ziyaret eden Venedik elçisine Sokullu 'biz sizden Kıbrıs'ı alarak kolunuzu kestik; siz ise donanmamızı mağlup ederek sakalımızı tıraş etmiş oldunuz' diyerek Osmanlı'nın gücünü vurgulamıştır²⁸. Osmanlı Devleti'nin Akdeniz'e donanma indirmesi ile Fransa araya girdi ve Venedik ile anlaşma yapıldı. Bu sayede 1573'de Haçlı ittifakı dağıldı²⁹.

Tunus, Kanuni Sultan Süleyman döneminde Hızır Reis tarafından 1534 yılında fethedilmişti. Fakat İspanyollar Tunus'u bir yıl sonra geri almıştı. 1569'da Tunus Osmanlı Devleti'nin eline geçtiyse de 1573'te ikinci defa İspanyol işgaline uğradı.

²³ Bilgehan Pamuk, Ersin Gülsoy, İbrahim Yılmazçelik, Mehmet Alaaddin Yalçınkaya, Mehmet İnbaşı, Zübeyde Güneş Yağcı (Editör: Tufan Gündüz), *Osmanlı Tarihi El kitabı*, Ankara, 2012, s.204.

²⁴ M. İlgürel, "Zirveden Dönüş: II. Selim'den III. Mehmed'e", *Türkler*, C.IX, s. 643-666

²⁵ Bilgehan Pamuk, Ersin Gülsoy, İbrahim Yılmazçelik, Mehmet Alaaddin Yalçınkaya, Mehmet İnbaşı, Zübeyde Güneş Yağcı (Editör: Tufan Gündüz), *Osmanlı Tarihi El kitabı*, Ankara, 2012, s.205.

²⁶ F. Emecen, "Selim II", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XXXVI, İstanbul, 2009, s.417.

²⁷ Bilgehan Pamuk, Ersin Gülsoy, İbrahim Yılmazçelik, Mehmet Alaaddin Yalçınkaya, Mehmet İnbaşı, Zübeyde Güneş Yağcı (Editör: Tufan Gündüz), *Osmanlı Tarihi El kitabı*, Ankara, 2012, s.205.

²⁸ M. İlgürel, "Zirveden Dönüş: II. Selim'den III. Mehmed'e", *Türkler*, C.IX, s. 643-666.

²⁹ Bilgehan Pamuk, Ersin Gülsoy, İbrahim Yılmazçelik, Mehmet Alaaddin Yalçınkaya, Mehmet İnbaşı, Zübeyde Güneş Yağcı (Editör: Tufan Gündüz), *Osmanlı Tarihi El kitabı*, Ankara, 2012, s.205.

II.Selim Tunus meselesinin bir an önce çözülmesi için Kaptan-ı Derya Kılıç Ali Paşa'yı Tunus'u fethetmesi için görevlendirdi.1574'te Tunus kesin olarak Osmanlı topraklarına katıldı. Tunus, Osmanlı Devleti'ne bağlı bir eyalet statüsü haline getirildi³⁰.

Sumatra Adası'ndaki Açe İslâm Devleti, Açe'ye sürekli saldırı, zulüm ve korsanlıklarını sürdüren Portekizlilere karşı Kanuni Sultan Süleyman'dan yardım istemek için İstanbul'a heyet göndermişti. Kanuni Sultan Süleyman o sırada Zigetvar seferinde olduğundan heyet İstanbul'da beklemek zorunda kaldı. Kanuni Sultan Süleyman Zigetvar'da vefat edince Açe İslâm Devleti II.Selim'den yardım istedi. Açeliler Osmanlı Devleti ile Portekiz saldırılarına karşı bir savunma antlaşması imzaladılar (1567). II.Selim Açe'ye asker ve mühimmat gönderdi. Açe'ye giden Osmanlı asker ve sanatkarlarından çoğu buraya yerleşerek, bölgenin korunmasında, mühimmat, silah yapımı gibi konularda halkı eğitmişlerdi.

II.Selim humma hastalığından dolayı 15 Aralık 1574'te vefat edince, yerine oğlu III.Murad Osmanlı tahtına geçti. III.Murad tahta çıkınca birçok devlet elçileri aracılığıyla tebrikte bulunup eski anlaşmaları yenilediler³¹. Bu sırada İran'da Şah I.Tahmasb, hanedan üyesi ve devlet ricâli arasındaki çekişmeler sonucu zehirlenince Safevîler karışıklık içine girmişti. II.İsmâil'in Anadolu'ya yönelik siyasi dini faaliyetleri artmıştı. Sınırdaki çatışmalar ve ilticalar yaşanıyordu. II.İsmail'in ölümü üzerine daha da karışan İran'ın bu durumundan istifade etmek için Osmanlı Devleti savaş kararı aldı. Lala Mustafa Paşa Şirvan'ın fethiyle görevlendirildi. Çıldır gölü civarında ve Koyungeçidi denilen yerde Safevîler Osmanlı kuvvetleri karşısında yenilgiye uğradı. Osmanlı kuvvetleri Şirvan kesimindeki şehirleri tek tek aldı. Şirvan'da muhafazada bulunan Özdemiroğlu Osman Paşa Baştepe mevkiinde Safevîleri yenilgiye uğratıp Şirvan'daki Osmanlı hakimiyetini kesinleştirdikten sonra Kefe'ye gidip İslâm Giray'ı Kırım hanı yaptı. Bu önemli başarıyı elde etmesinden dolayı vezîriâzamlığa getirildi. Osman Paşa, 9 Nisan 1585'te Tebriz'i ele geçirmekle görevlendirildi. Tebriz ele geçirilip padişah adına hutbe okundu. Safevî tahtına çıkan ve Şah Abbas zor durumda olduğu için Osmanlı Devleti ile barış yapmak istedi. Fethedilen ülkelerin Osmanlıların tasarrufunda kalması şartı ile anlaşma yapıldı³².

III. Murad döneminde batıda Habsburglar'a karşı cephe açıldı. Bu mücadelenin başlamasında Habsburglar etkili olmuştur. Osmanlının bu savaş dönemi nedeniyle

³⁰ İsmail Yiğit, "Tunus", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XLI, Ankara, 2012, s.387.

³¹ M. İlgürel, "Zirveden Dönüş: II. Selim'den III. Mehmed'e", *Türkler*, C.IX, s. 643-666.

³² Bekir Kütükoğlu, "Murad III", *DİA*, C.XXXI, İstanbul, 2006, s.172-176.

tarihinde askerî, içtimaî, ve iktisadî bünyesinde önemli değişiklikler meydana geldi. Klasik Osmanlı temel yapısı derinden sarsıldı. Bosna sınırlarında meydana gelen olaylar ile savaş başladı. Bosna kuvvetlerinin Kulpa bozgunu üzerine şeyhülislâm ile ikinci vezir olan Ferhad Paşanın muhalefetlerine rağmen Koca Sinan Paşa'nın ısrarı ile III. Murad Avusturya'ya savaş kararı aldı. Osmanlı kuvvetleri ilk başlarda Sinan Paşa idaresinde bazı başarılar kazanmış olsa da bir kısım kaleler Avusturya kuvvetlerinin karşı saldırısı ile Osmanlı kuvvetlerinden alındı. Sinan Paşanın harekete geçmesiyle sınır boylarında başarılı harekâtlar yapıldı ve 27 Eylül 1594'de Yanıkkale ele geçirildi. Komorn kuşatıldı ve Papa Kalesi alındı. Sinan Paşa sınırda kuvvet bırakıp Belgrad'a döndüğü sırada Boğdan, Erdel ve Eflak voyvodaları Osmanlı aleyhindeki ittifaka katıldı. Eflak kuvvetleri İbrâil Kalesi'ni yaktılar (Ocak 1595), Silistre'ye kadar geldiler. III. Murad bu sırada vefat etti (6 Cemâziyelevvel 1003 / 17 Ocak 1595) ve Ayasofya hazîresine defnedildi³³.

Osmanlının İran ile savaşları, Avusturya ve 1578–1590 yılları arasında Azerbaycan ile Şirvan üzerindeki mücadelesi ayrıca Kuzey Afrika'da Osmanlının Portekiz ve İspanya ile deniz savaşları, Osmanlı maliyesini kötü yönde etkilemiş ve bunların sonucunda da fiyatlar yukarı yönlü artış göstermişti. III. Murat döneminde gerçekleşen ve uzun dönem süren savaşlar, malî buhranların yaşanmasına sebebiyet vermişti. Bu dönemde yapılan savaşlar gelir ve gider dengesini bozmuş maliye üzerine ağır bir yük getirmiştir.

XVI. yüzyılın ikinci yarısında parasal düzen bozulmasına, Osmanlı'nın artık eskisi gibi başarılı olamaması, iktisadi ve ticari faaliyetlerde Avrupa'nın öne çıkması, , değerli maden ve malların denetiminin iyi yapılamaması belirleyici nedenler olmuştur. Avrupa'dan fazla miktarda Osmanlı Devleti'ne getirilen gümüş ve altın gibi madenler, yabancı paranın piyasada çok kullanılması, paranın ayarının düşürülmesi ve bunun sonucu olarak da fiyatlarda bir artışın yaşanması ve tebaanın alım gücünün zayıflaması belirleyici nedenler olmuştur³⁴.

III. Murad döneminde savaşların uzun sürmesi Osmanlı ekonomisine zarar vermiştir. Sokullu'dan sonra başa gelen sadrazamlar ülkeyi iyi idare edememişlerdir. Halk ağır vergileri ödeyemeyince çift-bozan olup yerini yurdunu terketmeye başladı.

³³ B. Kütükoğlu, "Murad III", *DİA*, C.XXXI, İstanbul, 2006, s.172-176.

³⁴ Şevket Pamuk, Osmanlı İmparatorluğu'nda Paranın Tarihi, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2017, s. 17-18.

İnsanların bir kısmı şehir ve kasabalara sığındı, bir kısmı ise Celâliilere katıldı. Bu yüzden Anadolu büyük Celâli karışıklıklarının içine düştü.

II. Divân-ı Hümâyûn Hakkında Genel Bilgi

Divân-ı Hümâyûn, padişah tarafından toplanan, padişahın yokluğunda ise vezirin başkanlığında toplanan, devletin idarî, siyasî, adlî vb. bütün devlet ve millet meselelerinin görüşülerek karara bağlandığı, dâva ve şikâyetlerin halledildiği yerdir³⁵. Alınan kararlar Mühimme, Tahvil, Ahkâm, Ruûs, Ahidnâme, Nâme gibi defterlere kaydedilirdi³⁶. Divân-ı Hümâyûn'a benzeyen ilk gelişmiş İslâm-Türk divanını Divân-ı A'lâ adı ile Büyük Selçuklu Devleti kurmuştu. Anadolu Selçukluları'nda da devam etti bu gelenek³⁷.

Osmanlılarda divanın Orhan Gazi dönemi itibariyle bulunduğu anlaşılmaktadır³⁸. II.Murad dönemi ile birlikte divan Divân-ı Hümâyûn niteliğini kazanmaya başladı. Fatih Sultan Mehmed dönemi ile de Divân-ı Hümâyûn tam gelişmiş şeklini almaya başladı. Fatih Sultan Mehmed'in getirdiği en büyük yenilik divanda padişahın başkanlığının kaldırılıp bu işin vezîriâzama devredilmesi idi.

Divân-ı Hümâyûn toplantıları padişahın bulunduğu yerde yapılırdı. XVI. yüzyılda haftada dört ya da beş beş gün toplanan Divân-ı Hümâyûn, XVII.yüzyıl başlarında haftada iki gün toplanmış, XVIII. Yüzyıl başından sonra ise iyice azalmıştır. Divân-ı Hümâyûn'un aslî üyeleri vezîriâzam, Kubbealtı vezirleri, Rumeli ve Anadolu defterdarlarından oluşmaktaydı. İstanbul'da bulunduğu sırada Rumeli beylerbeyi de divan üyeleri arasında yer alabiliyordu. Padişah toplantı salonuna açılan kafesli bir pencere ardından görüşmeleri dinleyebiliyordu. Bu toplantıları yönlendiren divana üye olmayan önemli yardımcı ise reisülküttâbdı. Divân-ı Hümâyûn kalemleri denilen birimler tahvil, ruûs ve beylik kalemlerinden oluşmakla birlikte şeflerine de reisülküttâb denirdi. Reisülküttâb toplantı gündemini hazırlardı. Bu toplantılarda ilk önce siyasî ve idarî konular görüşülürdü. Divânda padişahın onayını gerektirmeyen işler hakkında

³⁵ Geniş bilgi için bkz: İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1998, s.2-3 ; *5 Numaralı Mühimme Defteri(973/1565-1566)*,(Hazırlayanlar:Hacı Osman Yıldırım, Vahdettin Atik, Murat Cebecioğlu vd.), Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara 1994, s.IX.

³⁶ Yusuf Halaçoğlu, XVI-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı, TTK, Ankara, 1991, s.7-10.

³⁷ Ahmet Mumcu, "Divan-ı Hümâyûn", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)* , C.IX, İstanbul, 1994, s.430.

³⁸ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1988, s.2.

hemen karar verilirdi. Hazırlanan bu kararların müsveddeleri temize çekilmek üzere nişancıya verilirdi. Divan üyeleri bazı konuları ise padişaha arz etmeden karara bağlayamazlardı. Bu duruma ‘arza çıkmak’ denilirdi. Divân-ı Hümâyûn toplantıları bitince üyeler sıra ile padişahın huzuruna çıkıp görüşülen konular hakkında bilgi verirlerdi. Eğer padişah bu görüşleri onaylarsa kararlar kesinleşmiş sayılırdı.

Divân-ı Hümâyûn’a yaş, din, dil, sosyal mevki, cinsiyet farkı gözetilmeksizin herkes yazı ile ya da bizzat kendileri başvuruda bulunabilirlerdi. Divandaki üyeler şikayetlerin hepsini dinlemek zorundaydılar. Burada kadıların hükümleri de incelenirdi. Haksız görülen hükümler bozulup yeniden hüküm vermesi için kadıya gönderilirdi. Şeriât dışı örfî konularda ise nişancı, vezîriâzam ve diğer vezirler karar verirlerdi. XVI. yüzyıl başlarından XVII. Yüzyıl sonlarına kadar Divân-ı Hümâyûn devlet içinde padişah’tan sonra en önemli yeri aldı. XVIII. yüzyıl ortalarında vezîriâzam dairesinin her bakımdan gelişmesi nedeniyle de Divân-ı Hümâyûn bir gösteriş ve teşrifat aracı durumuna düşmeye başladı. II.Mahmud’un merkez teşkilâtındaki reformu, hem Divân-ı Hümâyûn’un hem de vezîriâzam divanının sonu oldu ve kabine sistemine geçildi. Fakat Divân-ı Hümâyûn bir gösteriş ve teşrifat aracı olarak hukuki ve siyasi fonksiyonu bulunmadan devletin sonuna kadar korundu³⁹.

III. Genel Olarak Mühimme Defterleri

Divân-ı Hümâyûn toplantılarında müzâkere edilen dahîli ve harîci meselelere ait askeri, siyasi, içtimai ve iktisadi önemli kararların kaydedildiği defterlere ‘Mühimme Defterleri’ denir⁴⁰. Divân-ı Hümâyûn’da kararlaştırılan hususlar üzerine padişahın onayı alınırdı. Düzenlenen fermanların sûretleri de mühimme defterlerine kaydedilirdi. Bu defterler için söz konusu adlandırmanın kullanılıp genelleşmesi XVII. yüzyılın sonlarından itibaren olmuştur. Divân kayıtlarının daha önce yer aldığı defterlere ‘ahkâm-ı mîrî’ veya ‘mîrî ahkâm defterleri’ denilmekteydi⁴¹.

Adlî ve idarî konular zamanla ayrı defter serilerinde toplanmıştır. 1649’dan itibaren şikâyetler sonucu alınan kararlara dair hükümler için ‘şikâyet defterleri’ tutulmaya başlanmıştır. Devlet işleriyle alakalı olanlar ise mühimme

³⁹ Ahmet Mumcu, “Divan-ı Hümâyûn”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.IX, İstanbul, 1994, s.430-432.

⁴⁰ Hazırlayanlar: Hacı Osman Yıldırım, Vahdettin Atik, Murat Cebecioğlu vd., *83 Numaralı Mühimme Defteri (1036-1037/1626-1628)*, Dîvân-ı Hümâyûn Sicilleri Dizisi: VII, Ankara, 2001, s.IX.

⁴¹ Mübahat S. Kütükoğlu, “Mühimme Defterleri,” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XXXI, İstanbul, 2006, s.520.

defterlerinde kalmıştır. İlk devir mühimme defterleri adâletnâme , kanunnâme, nâme-i hümayun ve ahidnâme-i hümayun suretlerini de içerirdi. Fakat 1699’dan itibaren nâme-i hümayun suretleri için ‘nâme-i hümayun defterleri’ adı verilen ayrı defterler tutulmuştur⁴².

Günümüzde ulaşılabilen en eski tarihli iki mühimme defteri Topkapı Sarayı’nda bulunmaktadır. Başbakanlık Arşivi’ndeki 961’den (1554) başlayan defterler tek bir seri içinde toplanmamıştır. 961-1323 yıllarını kapsayan 266 ciltlik mühimme tasnifinden başka aslında mühimmeler arasında yer alması lazım iken sonradan bulunduğundan ötürü ayrı bir tasnif haline getirilen on yedi defterden oluşan Mühimme Zeyli (980-1159/ 1572-1746’dan itibaren), altmış sekiz Mühimme-i Askerî (1196- 1782’den itibaren), on Mühimme-i Mektûm (1203/ 1789’dan itibaren) ve on beş Mühimme-i Mısır (1119/1707’den itibaren), mevcut bulunmaktadır. 266 ciltlik serinin tamamı gerçek anlamda mühimme değildir. Arada buyuruldu ve tahvil hükmüdefteri de bulunmaktadır. Bundan başka iki mühimme defteri de Kâmil Kepeci tasnifine girmiş bulunmaktadır⁴³.

Daha önce mühimme defterlerinde toplu olarak bulunan konular XVII. yüzyılın ortalarından itibaren ayrılarak farklı defterlere kaydedilmiştir. 1648 yılında şikayet defterleri, 1699 yılında nâme-i hümayûn defterleri, 1707’de Mısır mühimmeleri, 1747’de kalebend defterleri, 1787’de mühimme-imektûm, 1863’te mülkî tevcihar, 1869’da makine, fabrika imtiyazı ve kilise defterleri tutulmaya başlanmıştır. Bu durum mühimme defterlerinin konu itibariyle fakirleşmesine neden olmuştur. Başbakanlık Arşivi Mühimme Defterleri Serisi’nde 266 defter mevcuttur. Mühimme Zeyli, Mühimme-i Asâkir, Mühimme-i Mektûme ve Mühimme-i Mısır defterleri ayrı olarak tasnif edilmiştir. Bunların eklenmesiyle Başbakanlık Arşivi’ndeki mühimme defteri sayısı 376’ya çıkmaktadır. Mühimme defterlerinden en eski tarihli 1544 (H.951) tarihli ve Topkapı Sarayı Arşivi’nde E.12321 numara ile kayıtlıdır. Başbakanlık Arşivi Mühimme Defterleri Serisi’ndeki 266 defter ise 1553-1905 tarihleri arasında tutulmuştur. Bunlar Mühimme-i Mektûm, Rikâb, Ordu , Kaymakamlık gibi adlarla anılmaktadır⁴⁴.

⁴² Mübahat S. Kütükoğlu, “Mühimme Defterleri,” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)* , C.XXXI, İstanbul, 2006, s.521.

⁴³ Mübahat S. Kütükoğlu, “Mühimme Defterleri,” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)* , C.XXXI, İstanbul, 2006, s.521.

⁴⁴ Orhan Kılıç, “Mühimme Defterlerine Göre XVI. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı Devleti’nde Meydana Gelen Depremler”, *Osmanlı, C.V.*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1999, s. 670-677.

Mühimme defterleri, bazı istisnalar dışında kaleme alındıkları sadrâzam ve reîsülküttâbın devrini belirten bir başlıkla başlar. Reîsülküttâblığın Hariciye Nâzirliğine dönüşmesinden sonra reîsülküttâb yerine Hariciye nâzırının adı konulmaya başlanmıştır. Hüküm suretlerinin defter haline getirilişi önceleri kâtipler tarafından yapılmaktaydı. Divana bağlı bürolar gelişince defterleri Beylikçi kalemi düzenlemiş ve hükümleri yazanlara da ‘mühimme-nüvis’ denilmiştir. Mühimme defterlerinde bulunan hükümlerin yanlarında ve üstünde yer alan notlar sayesinde fermanların hazırlanış ve yazılışları hakkında bilgi sahibi olmaktadır⁴⁵.

Mühimme Defterleri, hükümlerin sâdır olduğu Divânlarla göre dört grupta değerlendirebiliriz:

a. Osmanlı Devleti’nin padişahı pâyitahta bulunduğu sırada, Sâdrâzam başkanlığındaki Divân toplantısından çıkan emirlerin kaydolunduğu Mühimme Defterleri,

b. Rikâb Mühimmesi: Sadrâzâmın herhangi bir sebepten dolayı payitahttan ayrılırken yerine vekil olarak bıraktığı Sadâret kaymakamı veya Rikâb kaymakamı denilen görevli başkanlığındaki toplanan Divânda alınan kararların yazıldığı defterler,

c. Ordu Mühimmesi: Sadrâzâmın ordu ile birlikte sefere çıktığı sırada akdettiği Divân toplantılarında alınan kararların yazıldığı defterler,

d. Kaymakamlık Mühimmesi: Padişah ve Sadrâzam Dersâadet’ten aynı anda ayrıldığında, devlet işlerini yönetmek üzere tayin edilen Sadâret kaymakamının müstakil olarak akdettiği Divânlarda alınan önemli kararların yazıldığı defterlerdir⁴⁶.

Mühimme Defterleri, Osmanlı Devleti’nin merkez ve taşra teşkilâtındaki askerî ve idarî organların yapısı, birbirleriyle ilişkileri, çalışma biçimleri, işlevleri hakkında önemli kaynaklardır. Komşu ülkeler ile Avrupa, Orta Doğu, Kafkaslar, Rusya, Arabistan Yarımadası ve Kuzey Afrika açısından mühim bilgiler içerirler. Ordu Divânı’nca tutulan Mühimme Defterleri, harp tarihi, askerî tarih ve lojistik hizmetler tarihi açısından da birinci elden kaynaktırlar. Surre alayları, kutsal beldelere götürülen hizmetler, hac organizesi gibi konuları teşkil etmesi açısından da Mühimme Defterleri önemli bir yer tutar.

⁴⁵ Mübahat S. Kütükoğlu, “Mühimme Defterleri,” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)* , C.XXXI, İstanbul, 2006, s.521.

⁴⁶ Hazırlayanlar: Hacı Osman Yıldırım, Vahdettin Atik, Murat Cebecioğlu vd., *83 Numaralı Mühimme Defteri (1036-1037/1626-1628)*, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Dîvân-ı Hümâyûn Sicilleri Dizisi:VII, Ankara, 2001, s.X.

Mühimme Defterleri'nde, Osmanlı Devleti'nin gayrimüslim tebası ile olan münasebetleri, azınlık hukuku ve onlara karşı uygulanan yönetim politikası, ibadet ve âyin serbestiyesi, mâbedlerin inşası gibi konulara sıkça rastlanır. Mühimme Defterleri, Osmanlı çevre ve belediye hizmetleri, imar ve iskân siyaseti, kültür ve sanat faaliyetleri, vakıf idarelerinin sorunları, teftişler gibi konular bakımından da zengin malzemeler içerir⁴⁷.

Mühimme defterleri , bilhassa XVI-XVIII. yüzyıllar için daima birinci derecede kaynak olarak kullanılmış ve bu defterlere dayanan birçok araştırma yapılmıştır⁴⁸.

⁴⁷ Hazırlayanlar: Hacı Osman Yıldırım, Vahdettin Atik, Murat Cebecioğlu vd., *5 Numaralı Mühimme Defteri (973/ 1565-1566)*, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Dîvân-ı Hümâyûn Sicilleri Dizisi:II, Ankara, 1994, s.XI.

⁴⁸ Mübahat S. Kütükoğlu, "Mühimme Defterleri" , *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)* , C.XXXI, İstanbul, 2006, s.523.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. 30 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİ'NİN TANITIM VE DEĞERLENDİRMESİ

1.1. Defterin Fiziki Durumu

Bu tez, 30 Numaralı Mühimme Defteri'nin 1-64 sayfa aralığını kapsamaktadır. 1577 tarihli olan bu mühimme defteri, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı'nda bulunmaktadır ve **A.DVN.MHM.d030** adı ile kayıtlıdır. Hazırladığımız tez bu defterin 1 ile 64. sayfaları arasındaki hükümlerin özetlerini, transkripsiyonunu, dizinini, bibliyografyasını ve incelenmesini içermektedir. Bu defterin 248 ve 370 sayfa aralığı Telhan Aslan tarafından incelenmiştir⁴⁹.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı'nda bulunan ve **A.DVN.MHM.d030** adı ile kayıtlı olan bu defter divâni hatla yazılmıştır ve 370 sayfadan oluşmaktadır. Bu defterde yer alan hüküm sayısı toplamda 914'tür. 1-64. sayfaları arasını incelediğimiz 30 Numaralı Mühimme Defteri'nin 59, 60, 61 ve 62. sayfaları yırtıktır. Çalışmaya konu olan hüküm sayısı 156'dır.

30 Numaralı Mühimme Defteri'nin kapak kısmında, Min Evâsıt-ı Muharremi'l-harâm sene 985 ile Evâhir-i Muharremi'l-harâm sene 985 şeklinde tarih belirtilmiştir. Belirtilen bu tarih 31 Mart-9 Nisan 1577 ile 10-19 Nisan 1577 tarihlerine denk gelir. Defterin incelediğimiz kısmında 6 ana başlıklı tarih bulunmaktadır. Bu tarihler divan-ı hümayunun toplandığı günlerdir. İlk tarihlendirme deftere sonradan eklendiğini düşündüğümüz Gurre-i rebî'ü'l-evvel sene 985 (19 Mayıs 1577) tarihidir. Diğer ana başlıklı tarihler ise şöyledir: Altıncı hükümden on dokuzuncu hüküme kadar [Yev]mü'l-isneyn fi 20 Muharremü'l-harâm sene 985 (*Pazartesi, 9 Nisan 1577*) ana başlıklı tarih; yirminci hükümden elli beşinci hüküme kadar [Yev]mü's-sebt fi 23 M[uharrem] sene 985 (*Cumartesi, 12 Nisan 1577*) ana başlıklı tarih; elli altıncı hükümden yetmiş üçüncü hüküme kadar [Yev]mü'l-isneyn fi 25 M[uharrem] sene 985 (*Pazartesi, 14 Nisan 1577*) ana başlıklı tarih; yetmiş dördüncü hükümden yüz yirmi sekizinci hüküme kadar [Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985 (*Çarşamba, 17 Nisan 1577*) ana başlıklı

⁴⁹ Bkz. Telhan Aslan, *30 Numaralı Mühimme Defteri[s.248-370] (Transkripsiyon, Belge Özetleri ve Dizin)*, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2016, IX+282 s.

tarih; yüz yirmi dokuzuncu hükümden yüz elli altıncı hüküme kadar [Yev]mü'l-ehad fî 3 Safer sene 985 (*Pazar, 22 Nisan 1577*) ana başlıklı tarih ile tarihlendirilmiştir.

1.2. Diplomatik ve Teknik Özellikleri

Dîvan-ı Hümâyûn ya da Paşakapısı divanlarında karar alınan, üzerinde tuğra bulunduran Padişah buyruğu ferman olarak adlandırılır. Sefer düzenleme, vergi toplama, askeri sevkiyat gibi devlet meseleleriyle ilgili durumlar Dîvan-ı Hümâyûn kararları ve Padişah buyruğu ile ferman olarak hazırlanıp ilgili kişilere yollanırdı⁵⁰. ‘Tahmîd’ ve ‘temcid’ denilen, bugünkü adı ‘davet’ olarak nitelendirilen bu rükün sadece fermanda değil bütün belgelerin başında bulunurdu⁵¹. Padişah buyruğunu tasdik makamında, fermanlarda tuğra yer alır.

Fermanın metni ‘mürselün ileyh’ adı verilen muhatap kişinin elkâbı ile başlardı. Fermanların birden çok mevki sahibine hitap ile yazıldığı da olurdu⁵². Bosna sancağı beğine saray kadısına hüküm ki⁵³, İskenderiye beğine, Yenipazar ve Priştine kâdılarına hüküm ki⁵⁴, Diyarbekir beğlerbeğisine ve mâl dizdarına hüküm ki⁵⁵. Elkâbdan sonra da dua rûknü yazılırdı⁵⁶.

Fermanın yazılış nedeninin açıklanmasına nakil/iblâğ adı verilir⁵⁷. Anlatılan olay yeni olmuş ise ‘haliya’ ya da ‘şimdiki halde’ ifadelerinden birisi kullanılmıştır⁵⁸. Darü’s-sa’ade ağalarından olup hâliyâ...⁵⁹. Daha evvel yaşanan bir olayın anlatılması gerekirse ‘bundan akdem’ ya da ‘bundan evvel’ tabirlerinden birisi kullanılır⁶⁰. Bundan akdem Mekke-i Mükerreminin...⁶¹. Bundan akdem zuamâ ve erbâb-ı tımardan...⁶².

⁵⁰ Mübahat S. Kütükoğlu, “Ferman”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XII, Ankara, 1995, s.405.

⁵¹ Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili*, Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı, İstanbul, 1994, s.99.

⁵² Mübahat S. Kütükoğlu, “Ferman”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XII, Ankara, 1995, s.402.

⁵³ MD, XXX, s.3, hk.8.

⁵⁴ MD, XXX, s.4, hk.12.

⁵⁵ MD, XXX, s.18, hk.44.

⁵⁶ Mübahat S. Kütükoğlu, “Ferman”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XII, Ankara, 1995, s.402.

⁵⁷ Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili*, Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı, İstanbul, 1994, s.108.

⁵⁸ Mübahat S. Kütükoğlu, “Ferman”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XII, Ankara, 1995, s.403.

⁵⁹ MD, XXX, s.4, hk.10.

⁶⁰ Mübahat S. Kütükoğlu, “Ferman”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XII, Ankara, 1995, s.403.

⁶¹ MD, XXX, s.5, hk.14.

⁶² MD, XXX, s.6, hk.15.

Bundan akdem sana hükm-i hümayûnum...⁶³. Şikayet sebebi ile yazılan fermanların nakil bölümünün sonu ‘emr-i şerîfîm ricâ etmeğin’ ya da ‘emr-i şerîf-i âlişânım verilmek ricasına istidâ-yı inâyet etmeğin mücebince mahalline kayd olunmağla’ şeklinde bitirilmiştir. Bazen şikayet konusu olaylar ‘te’addi eyledi deyü bildirdiler’ şeklinde ifade edilir⁶⁴.

Fermanda olayın özetlenmesinin ardından ilgili olan konuda verilecek emre geçilir. Emir/hüküm rûkûn iki kısımdan oluşur. İlk kısım çoğunlukla ‘imdi vech-i meşrûh üzere amel olunmak bâbında’ ifadesiyle başlar ve ‘fermân-ı âlişânım sâdır olmuştur’ ifadesiyle biter.

Nakil kısmındaki konu hakkında Padişahın görüşü bu bölümde belirtilir. Emrin ilk kısmı ‘buyurdum ki’ ile başlayacak olan emrin ikinci kısmına esas teşkil etmektedir⁶⁵. ‘emr idüb **buyurdum ki**’⁶⁶ Fermanlarda, XV ve XVI. yüzyıllarda ‘buyurdum ki’ ifadesinden sonra ‘hükm-i şerîfîm’ ya da ‘şerîfîmle vardıkda’ şeklinde devam eder. Bazı fermanlar ise ‘buyurdum ki’ ifadesinden sonra ‘vusûl buldukda’ ifadesiyle devam etmiştir⁶⁷. Vusûl buldukda ânin gibi...⁶⁸. Tekid/tehdid kısmında emrin yerine getirilmemesi durumunda ne tür cezanın uygulanacağından bahsedilir. Tekid/tehdid rûknundan sonra tarih gelir. Çoğunlukla ‘tahrîren fi’ ya da ‘hurriye fi’ tarihlerin başında bulunur. ‘Mahal-i tahrîr’ olarak adlandırılan, fermanların yazılmış olduğu yeri belirten bu son rûkun sol alt köşede bulunur⁶⁹.

1.3. Dil Özellikleri

30 Numaralı Mühimme Defteri, divânî hatla yazılmış olup kendi döneminin dil esaslarını yansıtır. 30 Numaralı Mühimme Defteri’ndeki yazı stillerinde farklılığın olması, değişik kâtiplerin elinden çıkması ile açıklanabilir. Metnin çeşitli kısımlarında mürekkebin dağılmasından dolayı okunamayan yerler vardır.

⁶³ MD, XXX, s.20, hk.51.

⁶⁴ Mübahat S. Kütükoğlu, “Ferman”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XII, Ankara, 1995, s.403.

⁶⁵ Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili*, Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı, İstanbul, 1994, s.110.

⁶⁶ MD, XXX, s.44, hk.108.

⁶⁷ Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili*, Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı, İstanbul, 1994, s.110.

⁶⁸ MD, XXX, s.9, hk.19.

⁶⁹ Mübahat S. Kütükoğlu, “Ferman”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XII, Ankara, 1995, s.406.

1.4. Metnin Transkripsiyonunda Takip Edilen Yol

30 Numaralı Mühimme Defteri'nin ilgili kısmının transkripsiyonu hazırlanırken, bu transkripsiyondan daha önce hazırlanan transkripsiyon örneklerinden faydalanılmıştır. Arapça ve Farsçadaki uzun sesli harfler â, î, û şeklinde gösterilmiş olup, "ayın" ise "c" şeklinde gösterilmiştir. Hemzeler (') şeklinde belirtilmiştir. Bazı okunamayan yerlere klişeleri yerleştirmiştir. Doğru okunduğundan emin olmadığımız yerler için (?) eklenmiştir.

Bu tez çalışmasının "5" ile yazılıp bırakılan seneler transkripsiyonda [98]5 olarak düzenlenmiştir. Ayrıca kısaltma olarak verilen tarihler şu şekilde tamamlanmıştır: Ca ile kısaltılan tarih [Cemâziye'l-evvel], "C" ile kısaltılan tarih [Cemâziye'l-âhir] "Ra" ile kısaltılan tarih [Rebî'ü'l-evvel], M ile kısaltılan tarih M[uharrem], S ile kısaltılan tarih S[afer], Z ile kısaltılan tarih Z[ilhicce] ve "L" ile kısaltılan tarih [Şevval] şeklinde düzenlenmiştir.

1.5. Belgelerin Sistematiik Değerlendirilmesi

Transkribi yapılan bu çalışmada toplam 156 adet hüküm bulunmaktadır. Bu hükümlerin çoğu eşkıyalık faaliyetleri⁷⁰, kale tamiri ve gerekli malzemenin tedariki⁷¹, İstanbul'un et ihtiyacının temini ve İstanbul'a kasap tayini⁷² konularını içerir; ayrıca teftiş, atama, memur usulsüzlükleri gibi çeşitli konular da ele alınmıştır.

⁷⁰ MD, XXX, s.2, hk.6; s.25, hk.63; s.27, hk.66; s.30, hk.73; s.32, hk.79; s.34, hk.83; s.35, hk.85; s.36, hk.89; s.37, hk.90; s.38, hk.93; s.45, hk.110; s.47, hk.115; s.48, hk.118; s.54, hk.130; s.64, hk.156.

⁷¹ MD, XXX, s.10, hk.22; s.19, hk.47; s.19, hk.48; s.20, hk.49; s.20, hk.50; s.20, hk.51; s.21, hk.53; s.24, hk.59; s.33, hk.81; s.35, hk.84; s.43, hk.105; s.53, hk.128.

⁷² MD, XXX, s.13, hk.30; s.26, hk.64; s.26, hk.65; s.35, hk.87; s.44, hk.109; s.48, hk.117.

İKİNCİ BÖLÜM

2. BELGE ÖZETLERİ

Tablo 1:

Sayfa Numarası	Hüküm Numarası	Hicri Tarih	Miladi Tarih	Kime Yazılacağı	Özet
1	1				Derya seferine gönderilen sancaklara dair.
1	2	Gurre-i Rebî'ü'l-evvel sene 985	19 Mayıs 1577	Beç kralına	Beç kralına ikinci def'a giden nâme serâser kise içine konulub altun kozalak ile bağlatub gönderilmesine dair.
1	3	Gurre-i Rebî'ü'l-evvel sene 985	19 Mayıs 1577	Beç kralına	Beç kralına yazılan nâme-i hümayûna dair.
1	4	Gurre-i Rebî'ü'l-evvel sene 985	19 Mayıs 1577	Leh kralına	Leh kralına Hâfız oğlu dahl ider dedikde yazılan nâme serâser kise altun kozalak ile gitmesine dair.
1	5	Gurre-i Rebî'ü'l-evvel sene 985	19 Mayıs 1577	Fas Hâkimi Abdülmelik'e	Fas Hâkimi 'Abdu'l-melik'e yazılan nâme kızıl elmâs kisesine konulub gitmesine dair.
2	6	[Yev]mü'l-isneyn fî 20 Muharremü'l-harâm sene 985	Pazartesi, 9 Nisan 1577	İlbasan beği Alâüddevle'ye	Eşkriyalık faaliyetlerinin olması, bu durumun neticesinde meydana gelen düzensizlik, asayişsizlik, emirlere itaat edilmemesine dair hüküm.
2	7	[Yev]mü'l-isneyn fî 20 Muharremü'l-harâm sene 985	Pazartesi, 9 Nisan 1577	Diyarbakir beglerbeğisine	Diyarbakir'de her kâdılıkda havâss-ı hümayûn olub reâyânın ümenâ ile nizâları oldukça toprak kâdıları ekser zamânında hâzır olmaması ve bazı reâyâyâ ve ümenâyâ meyl etmesine dair.
3	8	[Yev]mü'l-isneyn fî 20 Muharremü'l-harâm sene 985	Pazartesi, 9 Nisan 1577	Bosna sancağıbeğine saray kadısına	Bosna Sarayı'nda Kulu oğlu Hacı Bali nam kimesnenin düzenbazlık yolu ile Müslümanları

					rencide etmesine dair.
3	9	[Yev]mü'l-isneyn fî 20 Muharremü'l-harâm sene 985	Pazartesi, 9 Nisan 1577	Menteşe beğine	Rodos muhâfazası için Menteşe sancağında bulunan züemâ ve erbâb-ı tımârın Rodos muhâfazasına gönderilmesine dair.
4	10	[Yev]mü'l-isneyn fî 20 Muharremü'l-harâm sene 985	Pazartesi, 9 Nisan 1577	İstanbul'dan Kâbe-i Mükerreremey'ye varınca yol üzerinde olan kadılara ve naibine	Darûs saade ağası Yakûb Ağa'nın Mahruse-i mezbureye gelinceye kadar geçtiği yol güzergahında kimseninkendisine dokunmaması, dahl etmemesine dair.
4	11	[Yev]mü'l-isneyn fî 20 Muharremü'l-harâm sene 985	Pazartesi, 9 Nisan 1577	Boğdan'dan Südde-i Saadete gelince yol üzerinde vâki olan kadılara	Mahmiyye-i Galata'da kassab olan Kosta oğlu Yozman(?)'ın akçesiyle Boğdan'dan koyun getirmesi için iki zımmi görevlendirilmiştir bu koyunlar getirilirken gerekli önlemlerin alınmasına dair.
4	12	[Yev]mü'l-isneyn fî 20 Muharremü'l-harâm sene 985	Pazartesi, 9 Nisan 1577	İskenderiye beğine, Yenipazar ve Priştine kâdılarına	İpek kadısı olan kimesnenin haracı ile ittifak edip yaptığı usulsüzlüklere dair.
5	Mükerrer hüküm	[Yev]mü'l-isneyn fî 20 Muharremü'l-harâm sene 985	Pazartesi, 9 Nisan 1577	Avlonya beğine ve kadısına	Mahal-i mezburede kale bina edilmesine dair hüküm.
5	13	[Yev]mü'l-isneyn fî 20 Muharremü'l-harâm sene 985	Pazartesi, 9 Nisan 1577	Bağdad beğlerbeğine	Semavat Sancağı beğinin Asev(?) nam mevzide madenin hırsızlar tarafından rızk edildiğini söyleyip, bu mevzinin güvenliği için de bir kule bina olunması gerektiğine dair arzı.
5	14	[Yev]mü'l-isneyn fî 20 Muharremü'l-harâm sene 985	Pazartesi, 9 Nisan 1577	Mısır beğlerbeğine	Mekke-i Mükerreminin sil gelecek yerlerinin kargir bina ile bina olunması, etrafındaki evler ve

					ribatların bahâları verilmesi ve mutemed kimesnenin emin nasb olunmasına dair.
6	15	[Yev]mü'l-isneyn fî 20 Muharremü'l-harâm sene 985	Pazartesi, 9 Nisan 1577	Kıbrıs beğlerbeğine	Zeamet ve tımar tevcihlerinde usulsüzlüğün olması ve bu durumdan Kıbrıs beğlerbeğisinin sorumlu tutulmasına dair hüküm.
7	16	[Yev]mü'l-isneyn fî 20 Muharremü'l-harâm sene 985	Pazartesi, 9 Nisan 1577	Hamid sancağı beğine kemer kadısına	Marca(?) nam karyeden Divane Mehemmed bin Seydi Ali ve Hızır Şah ve Göz(?) ve Abdülkadir adlı kardeşler ve Piri nam kişilerin bozgunculuk yapmalarına dair.
8	17	[Yev]mü'l-isneyn fî 20 Muharremü'l-harâm sene 985	Pazartesi, 9 Nisan 1577	Menteşe beğine İstanköy ve Delvine kadılarına	Devlive kazâsında nâib olan Köseoğlu Memi Fakih nâm kişinin fukarâya ve Müslümânlara zulm ve haksızlık etmesine dair.
8	18	[Yev]mü'l-isneyn fî 20 Muharremü'l-harâm sene 985	Pazartesi, 9 Nisan 1577	Yanova beğine ve kadısına	Vefat etmiş olan Kasım Paşa'nın Peçuy ve Ösek ve Temeşvar ve Lipova'da olan vakıflarının gelir giderlerinin durumuna dair.
9	19	[Yev]mü'l-isneyn fî 20 Muharremü'l-harâm sene 985	Pazartesi, 9 Nisan 1577	Bursa sancağında vâki olan kadılara	Livâ-i mezbûrun ekser yerini oluşturan havâss-ı hümayûn, evkâf-ı selâtin ve serbest tımârların bazı ehl-i fesâd zuhûr etmelerine dair.
10	20	[Yev]mü's-sebt fî 23 Muharremü'l-harâm sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Kıbrıs beğlerbeğine	Mâl-ı mirî ve şekerhâne mukâtaasında olan beliyat ve ketmiyâtdan üzerine yirmi yedi kese akçenin müşârûn-ileyhden alınıp mühürlenip Südde-i Saâdete gönderilmesine dair.
10	21	[Yev]mü's-	Cumartesi,	Kıbrıs	Cezîre-i mezbûrede

		sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	12 Nisan 1577	beğlerbeğine	müderris olan Mevlana Nurullah'ın Lefkoşa kalesini tamirinde emirleri ile hizmet etmesi ve halkında bu durumdan râzı ve memnun olmasına dair.
10	22	[Yev]mü's- sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Kıbrıs beğlerbeğine	Lefkoşa kalesinin bazı yerlerinin tamire muhtaç olması ve bunun için gerekli beş yük açkenin tedarik olunmasına dair hüküm.
11	23	[Yev]mü's- sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Kıbrıs defterdârına	Kıbrıs beğlerbeğisi Ahmed dâme ikbâluhunun esirleri olan hâssa-i kadırgalara ve sâ'ir mirî husûslara istihdâm olanlar için lâzım olan mikdârın esire nafaka verilmesine dair.
11	24	[Yev]mü's- sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Kıbrıs beğlerbeği ve defterdarına	Lefkoşa haslarına mültezim olan Kör Mehammed olarak tanınan kişiye nazır tayin edilen Ahmed için kötü, fesat, arabozucu, beğlerbeğini kışkırtıcı olmasından dolayı Cezire-i mezbureye sürgün edilmesine dair.
11	25	[Yev]mü's- sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	İstanbul'dan Kıbrıs'a varına yol üzerinde olan kadılara	Bazı miriyeye müte'allik husûs-ı mühimme vâki' olub Kıbrıs çavuşları ulağla gönderildiğinde ulak bargiri verilmesinin bildirilmesine dair.
12	26	[Yev]mü's- sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Kıbrıs beğlerbeğine	Kıbrıs'a sürgün olan kişilerden bazılarının bir tarîk ile cezâireden berü yakaya geçmeleri husus.
12	27	[Yev]mü's- sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Kıbrıs beğlerbeğine	Kıbrıs adasında olan bölük halkın Südde-i saadete gelmesine dair.
12	28	[Yev]mü's-	Cumartesi,	Larende kadısı	Hâlen taht-ı

		sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	12 Nisan 1577	Mevlana İshâk'a	nezâretinde olan mukâtaâtdan akçe gelmeyip, ihmâl olunmasına dair.
13	29	[Yev]mü's- sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Niğde beğine ve kadısına	Ezavati(?)adlı karyede, güherçile mübaşirlerinin meyve ağaçlarını kesip halka zulm etmesine dair.
13	30	[Yev]mü's- sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Rodos, Gümilcine, İpsala, Ferecik, Selanik,Karasu Yenicesi, Kavala ve sâ'ir sol kol kadılarına	İstanbul zahiresi için gelecek erkek koyunların kadılıklarda kesilmemesine dair husus.
13	31	[Yev]mü's- sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Erzurum beğlerbeğisine	Ümeradan bazı kişilerin yarar adem besleyip çoğunun cebelülere olmadığına dair.
14	32	[Yev]mü's- sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Mısır beğlerbeğine	Mısır'a emiri hacc tayin edilmesine dair.
14	33	[Yev]mü's- sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Mısır beğlerbeğine	Emir-i haccın zahiresinin gemide batmasından dolayı sıkıntı çekilmesin diye zahire tedarik edilmesine dair.
14	34	[Yev]mü's- sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Mısır beğlerbeğine	Mısır beğlerbeğisinin varıp Habeş'e dâhil olmasına dair husus.
14	35	[Yev]mü's- sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Habeş beğlerbeğine	Habeş beğlerbeğinin kendisine tevcih olunan yere henüz gitmemesine dair husus.
15	36	[Yev]mü's- sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Mısır beğlerbeğine	Mısır beğlerbeğisinin, Süveyş kapudanı Said'in kendisine hacc-ı şerife niyet edenlerin Süveyş'e geldiklerinde gemilerin zahire yüklemeden istedikleri vakitte gönderilmesini yoksa şikayette bulunacaklarını belirtmesine dair husus.
15	37	[Yev]mü's- sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Habeş beğlerbeğine	Habeş'te olan kul taifesinin mevâcib ve neferlerinin ne kadar olduğunun

					yazılıp gönderilmesine dair hüküm.
15	38	[Yev]mü's- sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Derviş Çavuş'a	Silistre beği yanında Şere(?) voyvodanın Arnavud Bali nam zımmide bulduğu altın, gümüş ve esbab tahsili hususu için Pervane Çavuşun gönderilmesine dair.
16	39	[Yev]mü's- sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Akkirman beğine ve kadısına	Akkirman kadısının şerle siyaset etmesine dair hüküm.
16	40/1	[Yev]mü's- sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Sofya kadısı ve Samakov nâzırı Hızır Çavuş'a	Mümzi celeb defterinde mukayyed olan karyelerin Samakov madencileri ve kömürcüleri ve vignecileri ve haddâdî olduğunun ilam olması hususuna dair.
16	40/2 (Tekrar hüküm)	[Yev]mü's- sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Bosna sancağıbeğine Saray kâdisına	Mevlûd oğlu Hâcî Bali nâm kimesne kallâb ve mezbûr zarâr olub dâ'ima tezvîr u telbîs ve şirret ü şekâvetle Müslümânları rencide eylemesine dair.
17	41	[Yev]mü's- sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Mısır beğlerbeğisine	Kabe'nin örtüsünün aşağı kısmı ayak altına geldiği için bu kısıma ayeti kerime yazılmamasına dair husus.
17	42	[Yev]mü's- sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Şam Emir-i Hâcc'ına	Hacılar ile giden develerden yolda zayıf düşendevelerin ölmeden veya kesilmeden parçalara ayrılmamasına dair husus.
17	43	[Yev]mü's- sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Samsad sancağı beği Seydi Ahmed Beğ'e ve Hısn-ı Mansur kadısına	Hısn-ı mansûrda sâkin olan Hâcî Sübhanverdi, Hâcî Abdurrahman, Hâcî Cuma, Hâcî Mustafa, Mahmud, Sevindik, Hızır ve Merem Hamza nâm kimesneler kuzât ve subâşî yanlarına

					varub kazânın işlerine karışıp mazlûmlara zulm etmelerine dair husus.
18	44	[Yev]mü's-sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Diyarbakir beğlerbeğisine ve mâl dizdarına	Erzincan gümrüğü bedelinin, Hısn-ı Mansur mukataasının Diyarbakir hazine siciline bağlanması hususuna dair.
18	45	[Yev]mü's-sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Haleb defterdarına	Erzincan gümrüğüne bedel bu sene-i mübarekeden sonra Hısn-ı Mansur mukataasının Diyarbakir'e zapt olmasına dair.
18	46	[Yev]mü's-sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	(boş) beğine	Anadolu dizdarının mektup göndererek neferlerin hak gözetmeyip zulüm ettiklerini bildirmesine dair husus.
19	47	[Yev]mü's-sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Diyarbakir beğlerbeğisine ve defterdârına	Van kalesi için gerekli zahirenin Diyarbakir'den tedarik edilmesine dair husus.
19	48	[Yev]mü's-sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Van beğlerbeğisine	Diyarbakir'den Van kalesine mühimmatı için elli bin kile tereke gönderilmesine dair.
20	49	[Yev]mü's-sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Samsun kadısına ve Samsun'da Rıdvan Çavuş'a	Erzurum'da kale binası için dergah-ı mualladan gönderilen dört nefer ustanın Trabzon beğine gönderilmesine dair husus.
20	50	[Yev]mü's-sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Trabzon beği Ömer Beğ'e	Erzurum'da kale binası için gönderilen dört nefer ustanın Trabzon beği tarafından Erzurum'a gönderilmesine dair.
20	51	[Yev]mü's-sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Erzurum beğlerbeğisine	Erzurum beğlerbeğisine gönderilen dört nefer ustanın bina yapmasına dair husus.
20	52	[Yev]mü's-	Cumartesi,	Kefe beğine	Hassa-i Hümayuna

		sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	12 Nisan 1577		bağlı bahçeler için Kefe lalelerinin soğanının gönderilmesine dair husus.
21	53	[Yev]mü's- sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Avlonya Beğine ve kâdisına	 kalesinin yıkılmasından ve isyanların zuhur etmesinden dolayı kalenin bina edilmesi hususuna dair.
21	54	[Yev]mü's- sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Haleb Beğlerbeğisine	Muhafaza-i memleket için Haleb'e tabi olan ümera ve zuama ve erbab-ı tımarın cebe ve cebelülerini hazır etmelerine dair.
22	55	[Yev]mü's- sebt fî 23 M[uharrem] sene 985	Cumartesi, 12 Nisan 1577	Niğde sancağı beğine Şücaeddin kâdisına	Kasım veled İsa Beğ, Yusuf b. İsmail, Himmet b. Ali, Süleyman b. Piri ve Musa b. Halil adlı kişilerin kötü ve haydut olmasından ötürü cezire-i Kıbrıs'a sürgün edilmelerine dair husus.
22	56	[Yev]mü'l- isneyn fî 25 M[uharrem] sene 985	Pazartesi, 14 Nisan 1577	Bursa ve Mihaliç kâdılarına	Bursa'da Yıldırım Han imareti şeyhlik evinin basılıp Yıldırım Han'ın öldürülmesi hususuna dair.
23	57	[Yev]mü'l- isneyn fî 25 M[uharrem] sene 985	Pazartesi, 14 Nisan 1577	Haleb Beğlerbeğisine ve defterdarına	Bağdat mühimmatı için gerekli bakırın Kastamonu sancağından Birecik'e gönderilmesine dair husus.
23	58	[Yev]mü'l- isneyn fî 25 M[uharrem] sene 985	Pazartesi, 14 Nisan 1577	Kastamonu beğine	Bağdat mühimmatı için gerekli bakırın Birecik'e gönderilip Haleb beğlerbeğisine ve defterdarına ulaştırılmasına dair.
24	59	[Yev]mü'l- isneyn fî 25 M[uharrem] sene 985	Pazartesi, 14 Nisan 1577	Atina ve Kenega(?) kâdılarına	Anavarin limanında yeniden inşa olunan kaleye gerekli kireççi temin edilmesine dair husus.
24	60	[Yev]mü'l- isneyn fî 25 M[uharrem]	Pazartesi, 14 Nisan 1577	Rumili Beğlerbeğisine	Anavarin limanında yapılan kaleler için bazı kalelerden ihraç

		sene 985			olan erlerin esami ve tımarlarının defter olunup südde-i saadete gönderilmesine dair.
24	61	[Yev]mü'l-isneyn fî 25 M[uharrem] sene 985	Pazartesi, 14 Nisan 1577	Foça ve Taşlıca kâdılarına	Hüsrev nam kişi mahkemede şahitlik ederken Aleksine, Ohannes nam zımmiler Basbula nam hatun tarafından darp edilmesine dair.
25	62	[Yev]mü'l-isneyn fî 25 M[uharrem] sene 985	Pazartesi, 14 Nisan 1577	Âsitâne-i saâdetten Budun'a varınca yol üzerinde olan kâdılara	Budun'a tabi bazı sancaklarda bazı kişilerin konaklama yerlerinde karyelerden ulak bargiri almalarına dair husus.
25	63	[Yev]mü'l-isneyn fî 25 M[uharrem] sene 985	Pazartesi, 14 Nisan 1577	Kudüs-i şerif kâdisına ve Kudüs-i şerif sancakbeğine	Gürcü topluluklarının Kudüs-i şerifteki ziyaretgahlarının, Frenk ve Ermeni toplulukları tarafından keşişlerden alınması hususuna dair.
26	64	[Yev]mü'l-isneyn fî 25 M[uharrem] sene 985	Pazartesi, 14 Nisan 1577	Yanbolu kâdisına	Celeb defterinde mevcut olan bahar koyunlarının eksik ihraç olunmasına dair husus.
26	65	[Yev]mü'l-isneyn fî 25 M[uharrem] sene 985	Pazartesi, 14 Nisan 1577	Seferihisar kâdisına	Abdulaziz, Yakub b. Tursun ve Seydi bin Muhammed nâm kişilerin Asitane-i saadetten Seferihisar'da yerleşik Cebo nam kişinin İstanbul'a kasap yazılması için uygun şartları taşıdığını iletmesine dair.
27	66	[Yev]mü'l-isneyn fî 25 M[uharrem] sene 985	Pazartesi, 14 Nisan 1577	Mora Beğine	Kartina kâzasında bazı eşkıya kişilerin köylere gelip eşya ve davarları çalıp bazı kişileri öldürdüğüne dair husus.
27	67	[Yev]mü'l-isneyn fî 25 M[uharrem] sene 985	Pazartesi, 14 Nisan 1577	Haslar kâdisına	Galata'da kesilen sığır,keçi ve koyun derilerinin İstanbul Yedikule'den başka yerlerde işlenmesinin

					İstanbul Yedikule’de cami-i mezbure vakfına verdiği zarara dair.
28	68	[Yev]mü’l-isneyn fî 25 M[uharrem] sene 985	Pazartesi, 14 Nisan 1577	Mısır Emir-i Hâccına	Mısır yolunda giden hacıların namaz vaktinde namazlarını eda etmeleri hususuna dair.
28	69	[Yev]mü’l-isneyn fî 25 M[uharrem] sene 985	Pazartesi, 14 Nisan 1577	Erzurum beğlerbeğisine	İki bölükbaşı ile kırk sekiz nefer topçunun eksiksiz bir şekilde gönderildikleri yere ulaşmış olduklarına dair husus.
28	70	[Yev]mü’l-isneyn fî 25 M[uharrem] sene 985	Pazartesi, 14 Nisan 1577	Van beğlerbeğisine	Hakkari hakimi olan Zeynel Beğ’in kurşun madeninden çıkarılan kurşunu kira davalarıyla İmadiye hakimine ulaştırması hususuna dair.
29	71	[Yev]mü’l-isneyn fî 25 M[uharrem] sene 985	Pazartesi, 14 Nisan 1577	Van beğlerbeğine	Van mühimmatı için Diyarbekir’den buğday ihraç edilmesi hususuna dair.
29	72	[Yev]mü’l-isneyn fî 25 M[uharrem] sene 985	Pazartesi, 14 Nisan 1577	Akkirmân beğine	Bina olunan nasadlardan yirmi pare nasadı urbalarla donatıp hazır edilmesine dair.
30	73	[Yev]mü’l-isneyn fî 25 M[uharrem] sene 985	Pazartesi, 14 Nisan 1577	Van beğlerbeğine tâbi olan sancakbeğlerine ve kâdîlarına	Hakkari aşiretinden bazı kişilerin isyan edip, adamlar öldürüp, mallarını yağma edip halka zulm etmelerine dair husus.
30	74	[Yev]mü’l-erba’a fî 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Diyarbakir Beğlerbeğisine	Bağdad’a gelmesi fermân olunan toplara ve şâhî darbzen lâzım olan ba’zı mühimmatın Diyarbakir’den gönderilmesine dair husus.
30	75	[Yev]mü’l-erba’a fî 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Bağdad Beğlerbeğisine	Bağdad’da dökülmesi ferman olunan toplar ve şahi darbzenler için bölükbaşlarından Mustafa’nın gönderilmesine dair.
31	76	[Yev]mü’l-erba’a fî 28	Çarşamba, 17 Nisan	Deryâda yüriyan levend	İspanya Kralı tarafından Asitane-i

		Muharrem sene 985	1577	kapudânlarına ve re'islerine ve iskeleler eminlerine	Saadete gönderilen Don Morin adlı kişi ve dört adamının geri dönerken denizdeki güvenliğinin sağlanmasına dair husus.
31	77	[Yev]mü'l- erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Basra Beğlerbeğisine	Basra beğlerinden Hüseyin Beğ ve Veli Beğin ulufe tayininde kendi adamları yerine vermeyip Rum yiğitlerine vermesine dair.
32	78	[Yev]mü'l- erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Avlonya'dan Âsitâne-i saâdetime gelince yol üzerine vâki olan beğlere ve kâdîlara	İspanya Kralı tarafından Asitane-i Saadete gelen Don Marin ve yoldaşlarının geri giderken iskelelerde güvenlik ve ulaşımlarının sağlanmasına dair.
32	79	[Yev]mü'l- erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Sofya ve Radomir ve İhtiman ve Radavine ve Kızanlık ve Pravadi ve Samakov ve ve Şehriköy ve Tırnova kâdîlarına	Harami ve çetelerin evler basıp yollarda eşkıyalık yapmalarının önlenmesine dair husus.
33	80	[Yev]mü'l- erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Balıkesri kâdîsına	Beğlerbeği, sancakbeği, zuama, alaybeği, erbab-ı tımar hasslar ve zeamet ve tımarları iltizama vermeyip kendi adamlarına vermelerine dair husus.
33	81	[Yev]mü'l- erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	İçil Beğine ve Selendi kâdîsına	Mud kalesindeki pare-i viran ve zahirelerin telef olmasındaki sorumlunun bulunmasına dair husus.
34	82	[Yev]mü'l- erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Mora beğine Gördüs kâdîsına	İskender ve Dede Mustafa Oğlu Bali nam sipahi ve kardeşlerinin halka zulm etmelerine dair husus.
34	83	[Yev]mü'l- erba'a fi 28 Muharrem	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Tımsıvar beğlerbeğisine	Köle tacirlerinden bazı kişilerin Yanmodana(?)

		sene 985			derbendi denilen yerde kafir haramilerce saldırıya uğramalarına dair.
35	84	[Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Amasiye kalası dizdârına	Amasiye kalesinden on beş kıta tüfeğin Gedegara kalesine gönderilmesine dair husus.
35	85	[Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Erzurum beğlerbeğisine	Hızır, kardeşi Davud, çeri başı Mehmed, Batık Mehmed, Devletbar, Kara Halid, ve İbrahim nam kişilerin tımara dahil olup kötü ve haydut olmalarının teftiş edilmesine dair.
35	86	[Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	İzmir kâdisına Saruhan ve Aydın beğlerine ve Ayasluğ ve Çeşme ve Tire ve Mağnisa kâdîlarına	Kötülük edip cürüm ve kabahat işleyenlerin küreğe konulmasına dair.
35	87	[Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Yalvac kâdisına	Hacı osman nam kişinin İstanbul'da kasap olmaya uygun özellikler taşıdığına dair husus.
36	88	[Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Teke Beğine Antalya ve Elmalu kâdîlarına	Haliya Osman nam kişinin Mehmed ve yoldaşları tarafından darp edildiği ve Menteşe alaybeğisi olan Mehmed'in bunları hapsedmediğine dair husus.
36	89	[Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Rum beğlerbeğisine ve Tokat kâdisına	Karadüğe nam karyeden Kabaroğlu Ali ve Ahmedoğlu İbrahim nam kişilerin raiyetoğlu raiyet iken hassa cebelüleriz diye nice kimselerin mallarını alıp kötülük ve zulm yaptıklarına dair husus.
37	90	[Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Malatya beğine	Hırsız, eşkıya ve haramilerin haklarından gelinmesine dair husus.
37	91	[Yev]mü'l-	Çarşamba,	Bağdad'a varınca	Bağdat muhafazası

		erba'â fi 28 Muharrem sene 985	17 Nisan 1577	yol üzerinde olan kâdîlara	için Bağdat'ta bulunan silahdarların zahire teminine dair husus.
38	92	[Yev]mü'l- erba'â fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Erzurum beğlerbeğisine	Yukarı canibe alet-i harb, at, gümüş, kalay, kurşun ve bakır gönderilmemesine dair.
38	93	[Yev]mü'l- erba'â fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	İznik ve Yenişehir kâdîlarına	Abidin ve İskender nâm yeniçeri hidmetkârları Mustafa ve Ramazan yeniçeri ve hidmetkârı Sırça ve Hezkâne(?) Şahkulu ve Hasırcıoğlu Turcı nâm kimesneler İznikmid kazâsında adam öldürdüklerine dair.
39	94	[Yev]mü'l- erba'â fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Şam beğlerbeğisine	Şam yeniçerilerinden bölükbaşlarından olan Mustafa ve İsa adlı kişilerin Arab ile işbirliği içerisindeler diye Kıbrıs'a sürülmeleri ve suçsuzlukları anlaşılmca Kıbrıs'a sürülmekden ferâgat ettirilmelerine dair husus.
39	95	[Yev]mü'l- erba'â fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Silistre Beği Davud Beğe	Öte yakaya at geçiren Sakçı iskelesi emini Ali'nin ve dâima kâfir vilâyetine yarar atlar ve yarâk geçirmesine dair husus.
39	96	[Yev]mü'l- erba'â fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	İstanbul kâdîsına	Gorin nâm zımmînin şehâdeti red edilmesine dair husus.
39	97	[Yev]mü'l- erba'â fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Boğaz hisarlarından Anadolu Hisarı dizdârına	Rumili Hisarı dizdârının değiştirilmesine dair husus.
40	98	[Yev]mü'l- erba'â fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Gümülcine kâdîsına	Maronya nâm karyenin sâbıkâ hâssı olan Yusuf Abdurrahman nâm kimesne iş

					erlerinden kıst alıvermeden kıstı ettiği el vakfı tamamen teslim etmemesine dair husus.
41	99	[Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Ruscuk kâdisına	Vilayet-i Eflak'ta yerleşik olan bazı Müslümanların kefereden kız almalarıyla Eflak zımmileri ile işbirliği yapmalarına dair husus.
41	100	[Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Boğazhisarlarından Rumili Hisarı dizdârına	Tunus nakîbü'l-eşrâfi olan Ebul Hasan'ın Anadolulı Hisarı dizdârı tarafından ayağına otuz vukiyye demür koyub semalarına kudreti olmadığının lââm etmesine dair.
41	101	[Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Erzurum beğlerbeğisine	Hakkari Zeynel Beğ'in sancağında kurşun madeni bulunması ve Arz-ı Rumdan üstâd madencilerin tedarik edilmesine dair.
42	102	[Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Canik beğine ve kâdisına	Canik sancağında yirmi bin akçe zeâmeti olan Yunus'un reâyâ ve berâyâ'ya dâima şiddet, zulm ve kötülük etmesine dair husus.
42	103	[Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Anadolulı beğlerbeğisine ve Seydigazi kâdisına	Akviran nâm karyeden Kırcâ ve Abdi nâm kimesnelerin otuz kırk yıldan beri zirâat ettiği yerlerin Yörük Evhad nâm kişi tarafından meramızdır diye hile yapıp yalan söyleyerek zirâatlerine mâni' olmasına dair husus.
42	104	[Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	 beğine	Karaman beğlerbeğisinin Ahmed nâm âdemisi ve Abdi nâm mültezim ve şehir (?) başı Ahmed ve Kürd Mehmed ve Hâcî ve Kapucu

					Mehmed ve gayri kifâyet mikdârı âdemi talep etmelerine dair.
43	105	[Yev]mü'l-erba'â fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Kayseriye beğine	Kayseriye kalesinde tamirci olan Halil ve Karlo nâm zımmî ve gayri dışrada yatıp kalede lâzım olan onarım olduğunda kaleye varıp hizmet etmelerine dair.
43	106	[Yev]mü'l-erba'â fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Hayrabolu ve Keşan ve Miğalkara ve Rodoscuk ve Çorlu ve İpsala kâdîlarına	Der anbar terekelerinin cümlesin mühürleyüb zabt ve hıfz eylenip İstanbul zahiresi için Rodoscuk iskelesine gönderilmesine dair.
44	107	[Yev]mü'l-erba'â fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Bağdad beğlerbeğisine ve defterdarına	Vilâyet-i Bağdad'da muharriirîn olan Abdulcelil'in yanında bulunan cümle esbâbın kalaya zabt ettirmesine dair husus.
44	108	[Yev]mü'l-erba'â fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Diyarbakir beğlerbeğisine ve Amid kâdisına ve Hakkari kâdisına	Zeynel beğın oğlu olan Seyyid Hân için müşârün-ileyhin kardeşi olan Bahaeddin'in vurup öldürmesine dair husus.
44	109	[Yev]mü'l-erba'â fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	İstanbul kâdisına	Edirneli Hacı İlyas'ın altı aydan fazla hapis olduğu ve kasaplık hizmetine memur olacak kadar mala malik olmadığına dair husus.
45	110	[Yev]mü'l-erba'â fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Zağra Yenicesi ve Kızılağaç kâdîlarına	Kulu subaşısının Başaklar(?) nâm karyede ve gayriden bazı kimesne katl kasdına evler basub mecrûh etmesine dair husus.
45	111	[Yev]mü'l-erba'â fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Samsun kâdisına ve Rıdvan çavuşa	Mevcut kendirlerin acele olarak Südde-i Saadete gönderilmesine dair hüküm.
46	112	[Yev]mü'l-erba'â fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Yenişehir ve Fenar kâdîlarına	Beğler yardımıyla mültezim olanların zimmetlerinde olan bakâyâ cem ve tahsîl

					ettirilip havâliye teslîm edilmesine dair.
46	113	[Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Silivri ve Rodoscuk kâdîlarına	Dergâh-ı muallâ çavuşlarından Yağma Çavuşun oğlu Rodoscuk'da olan hânda konakladığı zaman üç kabza kılıç ile bir bıçağının çalınması ve zikr olunan mallarının bir kabzasının Rodoscuk'da bir Arab'ın elinde bulunup habs edilmesine dair.
46	114	[Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Selanik kâdîsına ve beğine	Kala-i Selanik'in bir cânibi Kelemerye Hisârı ve bir cânibi Vardar Hisârı olması ve mahalde olan fenârenin Müslümanlara zararı olub olmadığının tespitiine dair husus.
47	115	[Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Zağra Yenicesi ve Kızılağaç kâdîlarına	Zulm ve saldırılarının araştırılıp, Kuyumcu Haydar adlı kişinin öldürülmesinin incelenmesine dair husus.
47	116	[Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Erzurum beğlerbeğisine ve defterdârına	Çanca(?) madeninden şimdiye değin gönderilen çil akçenin artık gönderilmemesinden dolayı tedarikinin yeniden yapılmasına dair husus.
48	117	[Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Drama kâdîsı olub celeb tahrîrine memûr olan İbrahim'e	Bazı kişilerin mahmiyye-i İstanbul'da kassâblık hizmetine getirilmelerine dair husus.
48	118	[Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	İznikmid kâdîsına	Receb nâm suhtenin hayli Müslümânın evini basıp, insanları öldürmesinden dolayı İznikmid'de tutulub hapis olmasına dair.
49	119	[Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Edremid ve Ayazmend kâdîlarına	Şimdiye kadar İstanbul zahiresi için gönderilen üzümün bazı yahudi tâifesi

					tarafından cem edilip mirîye sirke ederiz diye başka yere gönderilmesi hususuna dair.
49	120	[Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Canik beğine Terme kâdısına	Ramazan nam kişinin Müslümanları rencide idip zulm etmesi, nice kimseleri hilâf-ı şer döğüb ve nicesinin akçesin sirkat ve altınların alması, nice fukaranın onun şerrinden terk-i vatan etmesine dair husus.
50	121	[Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Klis beğine	Esbalin hisârı halkı vech-i meşrûh üzere sulh idüb memâlik-i mahrûsem re'âyâsın tutub gittiklerinde duyub dârü'l-harb keferesine esir ettirmeye sebebin ne olduğunun araştırılmasına dair husus.
50	122	[Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Vize beğine	Müslümanları ki otuz dokuz ocakdır bir hâlâ hisâr nice hidmete ta'yîn olunub veremedikleri subâşı Piri ile hidmete girmesine dair.
51	123	[Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Tırhala beğine ve Tırhala ve Alasonya kâdîlarına	Kolcu Kalyak Kaya nâm karyelere Vize alaybeyisi olan Bali'nin gelip halkın ücret ödmeden yem ve yemeklerini alması, anbarlarına ve evlerine girmesi, davarlarını alması ve halka çeşitli zulümler yapmasına dair husus.
51	124	[Yev]mü'l-erba'a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Sâbika Aydın ve Saruhan nâzırı olan Seydi Ahmed Çavuşa	Bakâyâyı ve merkûm İsmail'in beytül-mala zabt olunan muhallefâtın bir an önce cem' ve tahsîl idilip dergâh-ı muallâyâ gönderilmesine dair.
51	125	[Yev]mü'l-	Çarşamba,	Sakız beğine	Üsküblü Davud nâm

		erba' a fi 28 Muharrem sene 985	17 Nisan 1577		kimesnenin kürek cezasından salıverilmesine dair husus.
52	126	[Yev]mü'l- erba' a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Mısır Beğlerbeğisine, Mısır defterdarına	Bu hüküm eksiktir.
53	127	[Yev]mü'l- erba' a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Rum beğlerbeğisine Tokad kâdısına	Karaduka nâm karyeden Kır oğlu Ali ve İbrahim b. Ahmed nâm kimesnelerin yazılı raiyyet oğlu raiyyet iken bir tarikle mirî tüfenkler aldırmaııp cebecülerdeniz diye karye sipâhisine hukûk ve rûsûmların edâ eylemediklerine ve nice kişilere eziyet ve kötülük etmelerine dair.
53	128	[Yev]mü'l- erba' a fi 28 Muharrem sene 985	Çarşamba, 17 Nisan 1577	Sis sancağı beğine	Lefkoşa kalesinin tamire muhtâc yerleri olduğu ve tamirine dair husus.
54	129	[Yev]mü'l- ehad fi 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	Şehr-i Zol beğlerbeğisine	Şehr-i zol yeniçerlerinden Gazi Han bölüğü ile Osman Paşa bölüğünden hangisinin sağ kolda durmasına dair husus.
54	130	[Yev]mü'l- ehad fi 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	Diyarbakir beğlerbeğisine	Diyarbakir'deki bazı taifelerin eşkıyalık faaliyetlerinin teftiş edilmesine dair husus.
55	131	[Yev]mü'l- ehad fi 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	Avlonya beği Mahmud beğ	Avlonya beği sancağında bazı isyancı, fitneçi kişilerin haklarından gelinmesi için İlbasan ve Ohri sancağı beğlerine aklamı şerif gönderilmesine dair.
55	132	[Yev]mü'l- ehad fi 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	İlbasan beğine	Avlonya beği sancağında bazı karyeler halkının isyan üzere olmasının engellenmesine dair husus.
56	133	[Yev]mü'l- ehad fi 3 Safer sene	Pazar, 22 Nisan 1577	İçil beğine, Aksaray kadısına	Güherçile tayin olan mütেকaid sipahizadelerinin

		985			liva-i mezkur sipahilerinden bazılarına kendi hizmetlerini yaptırıp kendi sorumlu oldukları hizmetlerini ihmal etmelerine dair husus.
56	134	[Yev]mü'l-ehad fi 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	Van beğlerbeğisine	Van'da zuhur eden demür madenlerinden yuvalak işleyen üstadlardan Rıdvan ve Hızır nam kişilere zıkr olunan madenleri işlemeleri için verilen sürelerinin uzatılmasına dair.
56	135	[Yev]mü'l-ehad fi 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	Bozok beğine	Bozok beğinin sancağında bakayanın tahsiline gelen havalelerin tahsili hususunun Bozok beğine havale olunmasına dair husus.
57	136	[Yev]mü'l-ehad fi 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	Niğbolu beğine ve Hezargrad kadısına	Sadina nam karyede yerleşik Mehmed'in büyük oğlu İbrahim'in küçük yetime vasi olmakla yetime haksızlık ve zulm etmesine dair husus.
57	137	[Yev]mü'l-ehad fi 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	Anadolu beğlerbeğisine ve Kütahya dizdârına	Hisar gediğine mutasarrıf olan birkaç neferin kalede yatmayıp birkaç yoldaşlarıyla birlikte devlet hizmetinde bulunmayıp şehirde oturarak meccanen gedik tasarruf etmelerine dair husus.
58	138	[Yev]mü'l-ehad fi 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	Zulkadir beğlerbeğisine	Her sene beğlerbeğiliğine tabi olan yerlerden kırk sah atmaca tevliğinden ve vahşisinden gönderilmesi ve bu senede zıkr olunan miktarın gönderilmesi için on nefer sipahinin tayin

					edilmesine dair.
58	139	[Yev]mü'l-ehad fî 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	Edirne kâdîsına ve hâlâ merhûm Sultan Selim Hân Camii Evkâfî mütevellîsi olan Hasan'a	Vakıf mütevellîsi Süleyman'ın teftiş olunmasına dair.
58	140	[Yev]mü'l-ehad fî 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	Şam beğlerbeğisine ve kadısına	Şam'da Sultan Süleyman Han evkafı mütevellîsi Molla Ağa'nın hesaplarında şüphe olan müfredat defterinden dolayı görevinden alınması hususuna dair.
	141	[Yev]mü'l-ehad fî 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	Yırtılmış sayfa	
	142	[Yev]mü'l-ehad fî 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	Yırtılmış sayfa	
	143	[Yev]mü'l-ehad fî 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	Yırtılmış sayfa	
	144	[Yev]mü'l-ehad fî 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	Yırtılmış sayfa	
	145	[Yev]mü'l-ehad fî 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	Yırtılmış sayfa	
	146	[Yev]mü'l-ehad fî 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	Yırtılmış sayfa	
	147	[Yev]mü'l-ehad fî 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	Yırtılmış sayfa	
	148	[Yev]mü'l-ehad fî 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	Yırtılmış sayfa	
	149	[Yev]mü'l-ehad fî 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	Yırtılmış sayfa	
	150	[Yev]mü'l-ehad fî 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	Yırtılmış sayfa	
	151	[Yev]mü'l-ehad fî 3 Safer sene	Pazar, 22 Nisan 1577	Yırtılmış sayfa	

		985			
63	152	[Yev]mü'l-ehad fî 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	Şehr-i Zol beğlerbeğisine, (boş) kadısına	Azab ve müstahfızlardan emek ve hidmeti sebkât eyleyenlerden birinin geddiği mahlûl oldukda Rum yiğitlerinden yarar bulunursa âna tevcih eyleyüb bulunmaz ise fevt olanların yarar oğulları var ise oğullarına tevcih eylenmesine dair.
63	153	[Yev]mü'l-ehad fî 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	Kite kadısına	Hüdâvendigar Sancağı'nda Kirmastı nahiyesinde karye Ulgur ve Turlu nam karyelerin senevi mahsûlünün tespit edilip gönderilmesine dair.
63	154	[Yev]mü'l-ehad fî 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	Budun'da Mustafa Paşa'ya	Semendire Beği Muharrem'in teşhizat olarak tekerlek talep etmesine dair husus.
63	155	[Yev]mü'l-ehad fî 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	Vilâyet-i Rumilinde merhûm Sultan Süleyman Hân tâbe serâhânın evkâfı vâki olan yerlerin beğleri ve kâdîlarına	Evkaf-ı mezbure mütevellisi olan Kemal'in, mukataat mahsûlün toplanıp tahsil edilmesi için tehlike arzeden yerlerde müşarûn ileyh ve ademlerine yarar kulaguzlar ve yoldaşlar talep etmesine dair husus.
64	156	[Yev]mü'l-ehad fî 3 Safer sene 985	Pazar, 22 Nisan 1577	Van beğlerbeğisine, Hakkari ve Elbak kadîlarına	Şahkulu oğulları Koç ve Alaaddin ve Gazi ve Ebubekir ve Şehrat ve Nasreddin nâm kimesnelerin Hakkari halkından bazı kişileri öldürüp, halkın mallarını gasp edip, eşkıyalık faaliyetleri göstermelerine dair.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. METNİN TRANSKRİPSİYONU

[KAPAK]

30 MÜHİMME DEFTERİ

Min Evâsıt-ı Muharremü'l-harâm sene 985 (31 Mart 1577- 9 Nisan 1577)

Evâhir-i Muharremü'l-harâm sene 985 (10 Nisan 1577- 19 Nisan 1577)

[Sayfa 1]

1

Bu def'a deryâya emr olunan sancaklardır *fî sene 985 (1577)*

Tetimme-i Kocaili

Tetimme-i Sığla

Tetimme-i Ağrıboz

Tetimme-i İnebahtı

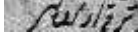
Tetimme-i Mezistre

Tetimme-i Biga

Tetimme-i Midüllü

Tetimme-i Sakız

Tetimme-i Rodos

Altun kozalak Muhyi'd-din Çavuş

Gurre-i Rebî'ü'l-evvel sene 985 (19 Mayıs 1577)

2

Beç kralına müceddeden yazılub ikinci def'a giden nâme serâser kise içine konulub altun kozalak ile bağlatub gönderilmiştir *fî't-târihü-l mezbûr 1 Ra[Rebî'ü'l-evvel] 985 (19 Mayıs 1577)*

3

Beç kralına yazılan nâme-i hümayûn Hâfız oğulları ıtlâkı te'hîr olunduğu husûsun serâser kise altun kozalak ile gitmiştir *fî 21 Ca [Cemâziye'l-evvel] sene 985 (6 Ağustos 1577)*

4

Leh kralına Hâfız oğlu dahl ider dedikde yazılan nâme serâser kise altun kozalak ile gitmiştir *fî 10 Ra [Rebî'ü'l- evvel] sene 985 (28 Mayıs 1577)*

5

Fas Hâkimi 'Abdu'l-melik'e yazılan nâme kızıl elmâs kisesine konulub gümüş kozalak ile bağlatub gitmiştir *fî 12 Ra [Rebî'ü'l- evvel] sene 985 (30 Mayıs 1577)*

[2]

Allah u te'âlâ mübârek eyleye

[Yev]mü'l-isneyn fî 20 Muharremü'l-harâm sene 985 Kostantiniyye el-Mahrûsa

(Pazartesi, 9 Nisan 1577)

6

Mustafa Çavuş'a virildi.

İlbasan beği 'Alâü'd-devle Beğ'e hüküm ki:

Mektûb gönderüb ol vilâyetin ekser halkı şerîr ve ehl-i fesâd olub fesâddan hâlî olmayub ba'zı kimesnelere isnâd idüb mesnedlerine i'timâd idüb ne sana ve ne kuzzâta itâ'at eylemeyüb sâbika livâ-i mezbur beği olan Mustafa dâme 'izzehûnun bi-kitaben zarar-ı paymâl etdikleri gibi sana dahi iftirâ ideler deyü vehm eylediğinden 'arza muhtâç husûslarda 'arz eylemeyüb husûsen sâbika İlbasân kâdısı olan Irgâd oğlu Hüsam yatakda zâlim olanlara 'arz olmasın lâzım olub 'arz olunduğuçün bana ba'zı emr-i mekânda geldiğün bildürüb ol bâbda dahi biz ne dimiş isek 'arz olunub ma'lûm-ı şerifim olmuştur imdi sen hak üzere olub kimesneden havf ve vehm eylemeyüb lâzımü'l-'arz olan eşkiyâya himâyet eylemeyüb 'arz eylemek emr idüb **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda kimesneden aslâ havf eylemeyüb anın gibi taht-ı livânda fesâdların ve şenâ'at üzere olub itâ'at-ı şer' eylemeyen eşkiyâ kimler ise etdikleri fesâdları ne ise sübût bulduğu üzere mufassal yazub 'arz eyleyüb lâzımü'l-'arz olmayanların icrâsın kuzzât ma'rifetleriyle ba'de's-sübût şer'le görüb kimesneye himâyet eylemeyüb şer'-i şerife muhâlif iş olmakdan hazer idesiz.

7

Kethüdâsı Ferhâd'a virildi.

Diyarbakir beğlerbeğisine hüküm ki:

Mektub gönderüb bu diyârda her kâdılıkda havâss-ı hümayûn olub re^câyânın ümenâ ile nizâ^cları oldukda toprak kâdıları ekser zamânında hâzır olmayub ve ba^czı re^câyâyâ ve ba^czı ümenâyâ meyl idüb evvelden Amid kadısı görmek emr olunub ba^cdehû kâdılar topraklarından hâriç yerde kan husûs göreyim deyü hükm ibrâz etmekle hakk edâ olunmayub gerü üslûb-ı sâbık üzere Amid ve Ruha ve Hasankeyf (?) ve Mardin kâdıları görmek emr idüb **buyurdum ki:**

Varıcak bu bâbda mukayyed olub anın gibi havâss-ı hümayûna müte^callik görölmesi lâzım ve mühim bir husus oldukda müşârü'n-ileyhim kâdılara semtlü semtlerinde olan da^cvâları gerü toprâk kâdıları ile ma^cân gördürüb hakk ne ise icrâ etdiresin toprâk kâdılarına ve gayriye hilâf-ı şer^c iş etdirmeyesin.

[3]

8

Sipâhi oğlanlarından Malkoç'a virildi.

Bosna sancâğıbeğine Saray kâdısına hüküm ki:

°Arz-ı hal sunulub Bosna sarayında Kulu oğlu Hâcî Bâli nâm kimesne kallâb deyü ahvar olub dâimâ tezvîr ü telbîs ve şirret ü şekâvetle Müslümânları rencide eyleyüb ve nice kere kalb akçe ile tutulmuş iken yine bir tarikle halâs olmuşdur deyü i^clâm olunmağın **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda mezbûru ihzâr idüb dâhi ahvâlin bi-°arz Müslümânlardan hak üzere teftiş ve tefahhus idüb göresiz zikr olunan hususlar vâki^c midir ve hakkında bi-°arz Müslümânlar ne vechle şehâdet iderler anın gibi elinde ve yatağında kalb akçe ve kallâb aleti bulunub vech-i meşrûh üzere fesâd ü şenâ^cât olub şer^cle sabit olursa vukû^c üzere bulunan °alâyimi ve sûret-i sicilleriyle yazub °arz eyleyesiz ammâ bu bâbda hak üzere olub tenbih ü tekidden ve hilâf-ı vâki^c kazıyye °arz olunmakdan hazer idesiz.

9

Ohri beğinin ademisi Mustafa'ya fî 20 M[uharrem] sene [98]5 (9 Nisan 1577)

Menteşe beğine hüküm ki:

Hâlâ Rodos muhâfazası lâzım olmağın kadîmden olageldüğü üzere Mentese sancağında vâki^c olan zü^cemâ ve erbâb-ı timâr Rodos muhâfazasına gönderilmek emr idüb **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda °umumen Mağnisâ sancağına tâbi^c olan zü^cemâ ve erbâb-ı tımarı alây beğlerine koşub kânûn üzere cebe ve cevşen ve cebelûleri ve alât-ı darb ve kıtâl ve

bi'l-cümle düşman yarağı ile Rodos'a geçürüb dahî kadimden olageldüğü üzere muhâfazada olub ıbaden billâh-i teâla cezîre-i mezbûrede gaflet eylemeyeler mahale küffâr gemilerinden zarar ve gezend iriştirmekden ziyâde ihtiyât üzere olalar Rodos cezîresinin muhâfazası mühimmâtandır ihmâl eylemeyüb kadîmden olageldüğü üzere zü'emâ ve sipâhileri mu'accelen ihrâç idüb cezîre-i mezbûreye muhâfazaya göndermeyince olmayasın.

[4]

10

Kapucu Dede Mustafa'ya virildi. Fi 21 M[uharrem] sene 985 (10 Nisan 1577)

İstanbul'dan Kâbe-i Mükerrreme'ye varınca yol üzerinde olan kâdırlara ve naibine hüküm ki:

Darü's-sa'ade ağalarından olub hâliyâ Mısır'da mütekâ'id olan dârende-i Ya'kûb Ağa zide-kadrehu gönderilmiştir **buyurdum ki:**

Mumâ-ileyh mahrûse-i mezbûreye varınca yolda ve izde ve merâhilde ve menâzilde hilâf-ı şer-i şerîf kimesne dahl ve taarruz eylemeye.

11

Kapudân ademisi Ahmed'e virildi. Fi Gurre-i M[uharrem] sene [98]5 (21 Mart 1577)

Boğdan'dan südde-i sa'âdetime gelince yol üzerinde vâki' olan kâdırlara hüküm ki:

Mahmiyye-i Galata'ya tâbi' Beşiktaş'da kassâb olan Kosta oğlu Yozman (?) nâm zımmî gelüb Cezâyir beğlerbeğisi kapudânım Kılıç 'Ali dâme ikbâlühûnun dahi kasâbbı olub akçesiyle Boğdan'dan koyun alımı için kendü cânibinden Yorgi Marko ve Nikola Kalazi (?) nâm zımmîleri Boğdan'a gönderüb mezkûrlar varub koyun satun alub bu cânibe getirürler iken kimesne dahl etmemek bâbında emr-i hümayûnum taleb itmeğin **buyurdum ki:**

Mezkûrlar Boğdan'dan akçeleri ile satun aldıkları koyunları getirürler iken bu yollarda ve menâzil ve merâhilde celeb tâ'ifesine ve sürücilere ve gayriye dahl ve ta'arruz itdirmeyesin ammâ mezkûrlar dahi koyunları getirürler iken yollarda karye ve kasabatda boğazlayub satmalarına emrim yokdur hemân doğru getüresin.

12

Ruka' sunan zımmîlere virildi.

İskenderiye beğine Yenipazar ve Priştine kâdırlarına hüküm ki:

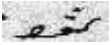
İpek kavvâsı tarafından rikâb-ı hümâyuna ruka^c sunulub bi'l-fi'îl İpek kâdısı olan kimesne harâcî ile infâk idüb otuz beşer ve kırkar akçe ziyâde alub ve bir zamanda izn istemayub giden görmediğimiz kimesneleri ve kılıç hakkından berü karyelerimizde sâkin olmayanların isimlerin okuyub ve koyun hakkı zamanında koyunları değil karyelerimizde olmayan kimesnelerin isimlerin her koyun başına birer akçemiz alduğundan gayri her isim başına gerek koyunu az olsun gerek hiç olmayub cizye üslubûnda kapu hakkı deyü yigirmi beşer akçemiz alub ve hizmetkârları ve sürücülerini ziyâde akçemiz alurlar ve bunların emsâli zulm ve taaddîlerinin nihâyeti yokdur deyüb tazallüm itdikleri ecilden ruka^clarının ʿaynî ile sûreti ihrâç ve irsâl olunub teftîş olunmak için size gönderildi **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda mezkûrların ve âdemlerinin ve sürücülerin ahvâlleri a'yan-ı vilâyetden hak üzere teftîş ve tefahhus idüb ve suret-i ruka^clarına nazar eyleyüb bir def'a şer'le fasl olmamış ise fi'l-vâki^c ruk^calarında mestur olduğu üzere zulm ve taaddî idüb ziyâde akçelerin aldıkları şer'le sâbit ve zâhir olursa sâbit ve müteveccih olan hakların ashâbına hükm idüb bî-kusûr alıvırdükden sonra sâbit olan zulümlerin ketm etmeyüb vuku^c üzere yazub ʿarz eylesiz.

[5]

Mükerrer hüküm⁷³

Avlonya beğine ve kâdısına hüküm ki:

Sen ki kâdısın mektûb gönderüb kazâ-i mezbûrede olan erbâb-ı tımâr ve sâir cemâ'at-i müslimîn meclis-i şer'a gelüb kırk beş asileri haylî karyeler urub gâret eylemişlerdir hâliyâ kal'ası hedm olunmağla isyânları dahî ziyâde olmuştur deyü Dokara (?) kurbunda müceddeden binâsı fermân olunan kal'a yapılmak ricâ ettiklerin bildirmişsiz imdi bundan akdem mahal-i mezbûrede kal'a binâ olunmak için emr-i hümâyûnum gönderilmiştir **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda ol emrim mücebince mahal-i mezbûrede müceddeden kal'a binâ etdiresin amma kal'a binâsında gereği gibi ihtimâm idüb mesârif ve aher canibde itlâk ve isrâfdan hazer eyleyüb ve ne mikdâr akçe ile itmâma irişüb ne zamana değin binâ olunacağını yazub bildiriniz.

⁷³ Bu hüküm mükerrer hüküm olduğu için üzeri çizilmiş ve numaralandırılmamıştır.

[5]

13

Semavât beğın ademisi Ca 'fer'e virildi. Fi 19 M[uharrem] [98]5 (8 Nisan 1577)

Bağdad beğlerbeğine hüküm ki:

Semavât sancağibeği mektûb gönderüb sancağında vâki^c olan havâss-ı hümayûnumda Asev (?) nâm mevzide ma^cdeni olub âyende ve revende rızık etdiklerinden gayri hırsuz ve harâmi yatağı olub maden-i mezbûrdan mirîye bir akçe a^cid olmayub mevzi^c-i mezbûrda bir kule binâ olunub donanmadan on nefer müstahfız yazılmak fermân olunursa mirîden bir akçe harç lâzım gelmeyüb kendü malım ve âdemimle binâ idüb ve her sene mirîye yüz bin akçe hâsıl olmaya sebep olur deyü 'arz itdüğü ecilden husûs-ı mezbûr sıhhati üzere 'arz olunmasın emr idüb **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olub fi'l-vâki^c livâ-i mezbureden ol makûle ma^cdeni olub kimesnenin yazılı nizâmlusu olmayub 'arz olunduğu üzere bir kule binâ olunub ol kadar müstahfız ta^cyîn olunmağla memleket-i vilâyete ve mirîye nef'î olduğu sahîh midir nicedir tamam-ı temürüne irişüb vukû'u ve sıhhati üzere 'ale'l-mufasssal 'arz eylesin.

14

Mısır çâvuşlarından İbrahim Çavuş'a virildi. Fi 18 M[uharrem] [98]5 (7 Nisan 1577)

Mısır beğlerbeğine hüküm ki:

Bundan akdem Mekke-i Mükەرreme'nin sil gelecek yeri hark olub kârgir binâ ile binâ olunması ve etrâfında olan evler ve ribâtlar müheddim olunub bahâları virilmesi husûsu için Mekke-i Mükەرreme şerifine nâme-i hümayunum gönderilmişdir hâlâ südde-i saâdete mektûb gönderüb bâb-ı bazârdan şehrin nihâyetine varınca yediyüz kırk zirâ^c bırakub ve 'arzı dahî yigirmi beş zirâ^c olmak üzere vâki^c olan evler ve ribâtlar müheddem olunmağa mübâşeret olunub cümlelerin bahâsı tahmîn-i sıhhatim ile tahmîn olunub yigirmi yedi bin flori virmek lâzım idüğün bildirmegin Mısır hazînesinden zıkr olunan mikdârı flori virilüb bir mu'temed kimesne emin nasb olunub müşârü'n-ileyhâya gönderilmesin emr idüb **buyurdum ki:**

Varıcak te'hîr itmeyüb fermân-ı şerîfim mücebince 'arz olunduğu mikdârı yigirmi yedi bin flori cizyeyi mu'accelen ihrâc idüb dahî bir mu'temed yarar kimesneyi emin nasb idüb müşârünileyhaya gönderesin varub müşârün-ileyh ma'rifeti ile vech ü

münâsib görüldüğü üzere müheddem olunacak evler ve ribâtlar niçün ve ne kadar harem-i şerîfinin etrâfı hark olunub zarar ve te'addîden mahfûz ola.

[6]

15

Kethüdâsı Bervan'a virildi.

Kıbrıs beğlerbeğine hüküm ki:

Bundan akdem zu'amâ ve erbâb-ı tımârdan biri ma'zûl olub beğlerbeği tarafından mahlûl-ı ze'âmet ve tımâr tevcîh olunub tezkere ve berât virülüb veyâhûd tımârları ellerinde olanlara mezîd-i 'inâyetden ve 'umûmdan ve gayrihâ tarîkle terakkî tevcîh olunmağa hükm-i şerîf virilmekle terakkîleri tekâmül olursa ve tasarruflarında olan ze'âmet ve tımârları kendü semtlerinde olmağla rızâlarıyla semtlerinde olanlar ile istibdâl etmek lâzım gelür veyâhud terakkî tarîkiyle tımarlar yine birer mikdâr hasa ilhâk etdirüb ziyâde ile tezkere alsalar ve eğer min-ba'd kendüsün tımâr olmamak üzere tımârların oğullarına bildirseler ve bi'l-cümle berâtlar her ne vechle olursa tecdîd lâzım gelüb kaç tâife berâtı var ise eğer âtik ve cedîd cümlesi bozulub içinde ismi üzerine ne vechle tezkere verildiği işâret olmak kanûn-ı mukarrer idi şimdiğedeğin ol asl zuamâ ve sipâhilerin berâtları himâyet olunub veyâhûd defterdâr tarafından celb ve ahz olunmağla bozulmayub ancak sonra nice berâtına şerh verilmekle bozulmayub kalan berâtlarından mahall-i semtten duhul idüb ellerinde beğlerbeği berâtı olanlar ellerine düşmekle tımarların tezkereler etdirüb kapu berâtı etmek için kendü ismine muvâfık bir berât bulub dahi benimdir deyü ibrâz edüb ve ba'zı asiler babası ismine mutâbık berât bulub sipâhizadesin deyü tımâra duhûl idüb bu sebep ile erbâb-ı tımâr ahvâli müşevveş olub külli ihtilâle bâis olmuştur ve ba'zı kimesneye dahî tarihleri birbirine mütekarib tezkere verilüb berât için getürüb birin sunub berât itdüğü gibi 'asiyanca hilâf-ı kânûn birin dahi ibrâz idüb hîle ve hıdâ'ların setr için berâtı zeylinde resm virdüğü tarihi kat' idüb müddet geçmeden tarih yazub telbîs ve tezvîr ve hîle ve hıdâ' itdükleri i'lâm olundu imdi bu asl-ı hususları defterdâra tenbîh ve te'kîd idüb ecr etdirmemek mahzâ senin ihmalingendir bu bâbda mes'ûl olmuştundur **buyurdum ki:**

Vardukda zıkr olunan hususlara bizzât mukayyed olub defterdâra ve tezkereciye muhkem tenbîh eylesin ki zıkr olunduğu üzere bir kimesne iki şerh sebep ile veya gayri tarîkle tezkere verilmek lâzım gelinse beğlerbeği tarafından berâtı olanlara berâtlarını cümle hazır değildir deyü taallül ve bahâne itdürmeyüb cümle berâtların getürdüb ne tarîkle tezkere verilmiş ise içlerine şerh virdirüb cümlesinin içine şerh

olunmayınca tezkereciye ol asılların tezkeresin yazdırmayasın ki ellerinde bozulmamış berât kalmaya ânun gibi beratları zâyî^c olanların ki sahihçe zâyî^c olduğu zuamâ ve erbâb-ı tımârın şehâdetleriyle isimleri ve tımârları defterinde olmağla ma'lûm ve sâbit ola ol mahallerinde buldurub şerh virdüresin ki sonradan ahzarına sülûk etmeğe mecâlî olmaya bi'l-cümle bu bâbda onât mukayyed olub min-ba^cd fermân-ı şerîfe muhâlîf iş olmakdan 'inayet hazer edesin şöyle ki zikr olunan husûslarda fermân-ı şerîfim eda olunmayub ihmâl olunmağla girü hilaf zuhûr ile öZRÜN makbûl olmaz adem-i ihtimamınla mahmûl olub sen mes'ûl olub defterdar ve tezkereci eşedd-i inâyetle muayyen olmak mukarrerdir âna göre mukayyed olub fermân-ı şerîfimin edâsına dakîka fevt etmeyesin ve ba^czı sipahiye verilen tımâr noksan üzere virildikde tezkeresinde tekmîl yazılmaz imiş ol-bâbda dahi mukayyed olub ol asıllara ber-vech-i tekmîl yazdurasın.

[7]

16

Hamid sancağı beğine Kemer kâdısına hüküm ki:

Mektub gönderüb Marca (?) nâm karyeden Divâne Mehemmed bin Seydî Ali ve Hızır Şah ve Göz (?) ve Abdü'l-kadir nâm karındaşlar ve Piri nâm müfsidler dâimâ fesâddan hâlî olmayub bundan akdem müşarü'n-ileyh beği olan Kulaksız oğlu Mehmed'i ele getirülmesin fermân olunan Divâne Mehmed için Kurd nâm dahi yedinden emr-i şerîf vârid olmağın ele getirülmesiçün kazâ-i mezbûre subaşı Gazanfer'e ba^czı âdemler koşulub gönderildikde eşirrâ cem idüb ve muhkem cenk idüb mezbûr Gazanfer'i ve birkaç ademlerin mecrûh idüb müfsid-i mezbûr Mehmed havflarından Menteşe alaybeğisi Kulaksız oğlu Mehmed tahrikiyle sâ'ir yoldaşların cem idüb geldüklerin bildürdüğü ecilden *buyurdum ki:*

Vardukda te'hîr etmeyüb mezkûrlardan fesad ve şenâ^cat üzere olanları hüsn-i tedbîr ve tedârikle ele getirüb gıybet iderlerse şer^cle buldurmasın lâzım olanda buldurdub getürdüb ber-vech-i şer^cle fasl olmayub on beş yıl geçmiş değil ise ahvâllerin şer^cle dikkat ve ihtimâmla bi-^carz kimesnelerden teftiş idüb göresin ^carz ettiğın üzere fesâd ve şenâ^câtleri mukarrer ise şer^cle sübût bulan⁷⁴

[8]

17

^cArz-ı hâl getüren sipâhiye virildi.

⁷⁴ Bu hüküm yarım bırakılmıştır.

Menteşe beğine İstanköy ve Delvine kâdîlarına hüküm ki:

Kazâ-i Delvine halkı ‘arz-ı hâl sunub Devlive kazâsında nâ’ib olan Köseoğlu Memi Fakih nâm kimesne yirmi yıldan berü nâ’ib olub fukarâya zulm idüb nice Müslümânlar bî-gayr-ı hakkın zeytinliklerin ve akçelerin ve emlâklerin alub şirret ve şekâvetten hâlî olmayub yedi def’a ref’ine evâmîr-i şerîfe verilmişken ref’ olunmayub niyâbet idüb ve ehl-i ‘ırz ile ihtilât idüb fukarâyı rencide idüb ve bir husûs için bir yılda yedi def’a hüccet idüb ve hüccet verecek akçesi olmayan kimesnelerin emlâkin sattırub nice in’âma ve evkâfa gadr u hayf idüb bu makûle zulm ve te’addîden hâlî değildir deyü tazallum eyledikleri ecilden **buyurdum ki:**

Vardukda nâ’ib-i mezbûru kazâ-i mezbûrda da’vâ-yı hakk eden husemâsıyla beraber idüb bir def’a şer’le fasl olmayub on beş yıl mürûr etmeyen husûsların hakk üzere teftîş idüb göresin vech-i meşrûh üzere şirret ve şekâveti ve fukarâya zulm ve te’addîsi olub bi-hasbü’ş-şer’ sâbit olursa vâki’ olan zulm ve te’addîsin def’ idüb ve üzerine şer’le sâbit olan husûsu ba’d-e’s-sübût hükm idüb ashâbına alıverdikden sonra mukaddemâ birkaç def’a niyâbetten ref’ine emr-i şerîf verilmiş yine niyâbetden ref’ idüb min-ba’d niyâbet ettirmeyesin ve üzerine nemakûle mevâdd sâbit olub vukûf-ı müslimîn nevehle alıverildiğin yazub bildiresin ammâ sonra teftîş-i hakk üzere olub hakkdan ‘udûl etmeyesin.

18

Temeşvar çavuşlarından Mehmed’e virildi.

Yanova beğine ve kâdısına hüküm ki:

Sen ki sancakbeğisin mektûb gönderüb müteveffâ Kasım Paşa’nın Peçuy ve Ösek ve Temeşvar ve Lipova’da vâki’ olan evkâfının vâridât ve ihrâcâtı müteveffâ-yı mezbûrun vefâtından berü görülmeyüb mâl-ı vakfa külli gadr olub ve hâlâ mütevellîsi dahi fevt olduğun bildürüb evkâf-ı mezbûrun beli’yât ve ketmiyâtı yerlü yerinde görülmek için emr-i şerîf verilmesin ‘arz eylemişsin **buyurdum ki:**

Vardukda evkâf-ı mezbûrun (silik) vasîlerin ihzâr idüb ve müfredât defterlerin getürdüb ve irşâdı müvâcehesinde yerlü yerinde teftîş idüb göresin eğer ‘akârda ve eğer zimem-i nâsda mütevellî-i mezbûreye teslîm olunub ve zimmetde ne kalmışdır irâd ve âdetleri nedir bi-hasbü’ş-şer’ mütevellînin zimmetinde zuhûr iden mâl-ı vakfı varislerinden alub zimem-i nâsda bâkî kalanın dahî şer’le müteveccih olanlardan tahsîl

idüb vakf için kayd eylesin kimesneye hilâf-ı şer'î şerîf zulm ve te'addîden hazer idesin.

[9]

19

Kara kethüdâya virildi.

Bursa sancağında vâki' olan kâdîlara hüküm ki:

Hüdâvendigâr sancağıbeği Abdu'l-gafur dâme 'izzehu mektûb gönderüb livâ-i mezbûrun ekser yeri havâss-ı hümayûn ve evkâf-ı selâtin ve serbest tımârlar olub ba'zı ehl-i fesâd zuhûr eyleyüb âdemleri varub ele getürmek için istedikde havâss-ı hümayûn ve evkâf-ı selâtin ve serbest tımârlardır sancakbeyi dahl eylemez deyu ashâbı mâni' olmağla ehl-i fesâd ele gelmeyüb fesâd u şenâ'atları yevmen fe yevmen mütezâyid olub livâ-i mezbûru bizzât dolaşub ol-asl ehl-i fesâdı ele getürmek için hükm-i şerîf verilmesin 'arz eylemeğin *buyurdum ki:*

Vusûl buldukda ânın gibi müşârün-ileyh her kangınızın taht-ı kazâsına dâhil olursa taht-ı kazânızda zuhûr eyleyen ehl-i fesâdı ele getürmeye mu'âvenet idüb ehl-i fesâd firâr idüb havâss-ı hümayûn ve evkâf-ı selâtine ve serbest tımârlara varub ilticâ edenleri ashâbından taleb idüb getürdüb dahi husemâlarıyla beraber idüb bir def'a şer'le fasl olmayub on beş yıl terk olmayan da'vâların ber-mûceb-i şer'î şerîf onât vechle hak üzere teftîş idüb göresin ol-asl fesâd ve şenâ'atleri sâbit olanlardan şer'le müteveccih olan hukûku ashâbına alıverüb dahi sâbit olanlardan şer'le müteveccih olan hukûku ashâbına aldırub ehl-i fesâd sipâhiler ise habs idüb fesâd ve şenâ'atleri ne ise mufassal yazub 'arz eylesin değiller ise mahallinde şer'le edâ idüb yerine koyasın şer'a muhâlif kimesnelere iş etmekten ve bu bahâne ile kendü hallerinde olanlara mücerred celb ve ahz için rencide idüb ehl-i fesâda himâyet eylemekten ziyâde hazer idüb hakk-ı sarîhe tâbi' olasın ve ehl-i fesâdı ele vermeyüb himâyet eyleyen eğer havâss-ı hümayûn ümenâdandır ve eğer evkâf-ı selâtin zâbitleridir ve eğer zu'amâ ve sâ'ir tımârları serbest olanlardır her kim 'inâd ve muhâlefet ederse 'ale'l-esâmî yazub 'arz eylesin.

[10]

20

[Yev]mü's-sebt fî 23 M[uharrem] sene 985 (*Cumartesi, 12 Nisan 1577*)

Müşârün-ileyhin kapu kethüdâsı Pervâne'ye verildi. Fi 21 M[uharrem] 985.

Kıbrıs beğlerbeğisine hüküm ki:

Mektûb gönderüb sâbıkâ Kıbrıs beğlerbeğisi Ca'fer'in teftîşi fermân olunub ber-mûceb-i emr-i şerîf ahvâli kâdîlar ile ve Sinan Çavuş mübâşeretiyle görölüb re'âyânın hakkı alıverildikten sonra mâl-i mirî ve şekerhâne mukâta'asında olan beli'yât ve ketmiyâtdan üzerine yigirmi yedi kise akçe zuhûr etdiğün bildürdüğün ecilden zıkr olunan akçe müşârün-ileyhden alınub mühûrlenüb Südde-i Sa'âdetime gönderilmesin emr idüb **buyurdum ki:**

Varıcak te'hîr ettirmeyüb meblağ-ı mezbûru emrim mûcebince mumâ-ileyhden alub dahî yarar âdemlerle dergâh-ı mu'allâma gönderesin.

21

Bu dahi

Müşârün-ileyhe hüküm ki:

Hâlen cezîre-i mezbûrede müderris olan Mevlana Nuru'l-lah dâme fazlehu mektûb gönderüb tekâmîl için Lefkoşa kal'asının ta'mîrinde emirleri ile hizmet idüb ve re'âyâ ve berâyâ ahvâline dâ'ima mukayyed olub halk râzı ve şâkir oldukların bildürmüş ma'lûm-ı şerîfim olub fi'l-vâki' takdir-i eda emr idüb **buyurdum ki:**

Varıcak min-ba'd cezîre-i mezbûrenin hıfz u hırâsetinde ve re'âyâ ve berâyânın refâhında ve istirahatında ve mâl-ı beytü'l-mâl-ı müsliminin 'adâlet üzere tahsîl ve tevkîr ve teksîri bâbında envâ'-i mesâ'i-i cemîle zuhûra getiresin.

22

Bu dahi

Müşârün-ileyh defterdârına hüküm ki:

Mektûb gönderüb Lefkoşa kal'asının ba'zı mahalli ta'mîre muhtâc olduğun ve hâlen beş yük açke tahmîn olunduğün bildürmüşsüz tedârük olunub ta'mîr olunmasın emr idüb **buyurdum ki:**

Varıcak kal'a-i mezbûrenin ta'mîri lâzım olan yerlerine bi'z-zât onât vechle mukayyed olub ikdâm ve ihtimâmla ta'mîr ve termîm eyleyüb isti'mâl üzere ırgâd eriştirmek bâbında mecd ü mukaddem olub ihmâl ve müsâhaleden ve itlâf ü isrâfdan hazer idüb ne vechle tedârik olunub ve ne zamanda itmâma eriştiğün yazub bildiresin.

[11]

23

Bu dahi

Kıbrıs defterdârına hüküm ki:

Mektûb gönderüb hâlen Kıbrıs beğlerbeğisi Ahmed dâme ikbâluhunun esirleri olup hâssa-i kadırgalara ve sâ'ir mirî husûslara istihdâm olundukda üstâdiye için nafaka verilmek husûsun bildürmüşsün izin olan mikdârı esire nafaka verilmesin emr idüb **buyurdum ki:**

Varıcak eğer gemide ve eğer kal'a hidmetinde istihdâm için nemikdâr esir kifâyet ederse lâzım olan her kanda istihdâm olunduklarında her birine üçer akçe nafaka virüb defterlere kayd eylesin.

24

Bu dahi

Kıbrıs beğlerbeği ve defterdârına hüküm ki:

Hâlen senkî defterdârın mektûb gönderüb Lefkoşa hâslarına mültezim olan Kör Mehmed demekle ma'rûf kimesnenin üzerine sâbıkâ beğlerbeği tarafından nâzır ta'cân olunan Ahmed için şerîr ve ehl-i fesâd olup mukaddemâ beğlerbeğiye iğvâ virüb ziyâde te'addî ve tecâvüzü olmuşdur ehl-i nifâk kimesnedir cezâre-i mezbûreye sürgün olması lâzımdır deyü Müslümânlar haber verdiklerin Gülnar ve Lefkoşa kâdîları ile i'lâm ettiğin ecilden mezkûr cezâre-i mezbûreye sürgün olmasın emr idüb **buyurdum ki:**

Varıcak emrim mücebince mezkûru cezâre-i mezkûrede sürgün tarîkiyle alıkoyub min-ba'd emrim olmadan cezâreden hâric yere koyuvermeyesin.

25

Bu dahi

İstanbul'dan Kıbrıs'a varınca yol üzerinde olan kâdîlara hüküm ki:

Hâlen Kıbrıs Beğlerbeyisi Ahmed dâme ikbâluhu mektûb gönderüb ba'cî mirîyeye müte'allik husûs-ı mühimme vâki' olup Kıbrıs çavuşları ulağla gönderildikde ulak bargiri verilmesin bildirmeğin **buyurdum ki:**

Ânın gibi müşârün-ileyh tarafından mektûb ile çavuş geldikde aslâ te'hîr ve tevakkuf ettirmeyüb kızıl bargiri olan yerde kızıl bargiri virüb olmayan yerlerde yerlûden ulak bargiri buldurub ber-vech-i isti'câl mirîye gelen ulakları 'avk u te'hîrden hazer edesin.

[12]

26

Bu dahi

Kıbrıs beğlerbeğisine hüküm ki:

Bundan akdem fermân-ı şerîfimle Kıbrıs'a sürgün olan kimesnelerden ba'zı bir tarîk ile cezâreden berü yakaya geçtikleri i'câm olundu imdi sürgün olan kimesnelerin hilâf-ı emr-i şerîf berü yakaya kimesne geçirülmek câ'iz değildir **buyurdum ki:**

Varıcak bu bâbda mukayyed olub iskele eminlerine muhkem tenbîh ve te'kîd eyleyüb min-ba'd hilâf-ı emr-i şerîf sürgün olan kimesneyi berü yakaya geçürmeyeler şöyleki emr-i şerîfime mugâyir sürgün olandan kimesne berü yakaya geçtiği i'câm olunmağın 'özü'n makbûl olmaz iskele eminlerinin dahi haklarından gelürüz âna göre mukayyed olasız.

27

Bu dahi

Kıbrıs beğlerbeğine hüküm ki:

Bi'l-fî'cîl cezâre-i Kıbrıs'da olan bölük halkın sūdde-i sa'âdeti gelmelerin emr idüb **buyurdum ki:**

Vardukda te'hîr etmeyüb ânda olan bölük halkından 'alâkaları olanların 'alâkaların kat' idüb teahhüd ve tenbih eylesin sūdde-i sa'âdetime çeküb getiresin.

28

Mir-i Hâcc Mansur Beğ'in kethüdâsı Yakub'a virildi. Fi 24 M[uharrem] sene 985 (13 Nisan 1577)

Larende kâdisı olub müfettiş olan emvâl olan Mevlana İshak'a hüküm ki:

Hâlen taht-ı nezâretinde olan mukâta'âtdan henüz akçe gelmeyüb ihmâl üzere olduğun ecilden **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda aslâ te'hîr ve terahi etmeyüb hâzır ve mevcûd olan akçeden ve sâ'ir zaman-ı kalilde tahsîli mümkün olan akçeden vâfir ve müstevfî akçe tedârük idüb 'ale't-ta'cîl sūdde-i sa'âdetime yarar âdemler ile irsâl eyleyüb hızâne-i 'âmireme îsâl ve teslim ettiresin akçe husûsu ziyâde mühimdir ihmâl ve müsâhaleden ziyâde hazer eylesin yohsa mu'âteb olmak mukarrerdir âna göre bâb-ı ihtimâmda dakîka fevt itmeyesin.

Bu dahî

Bir Sûreti

Aksaray kâdisı olub müfettiş-i emvâl olan Murad'a virildi.

[13]

29

Niğde vilâyetinde kethüdâ olan Ahmed'e virildi. Fî 13 M[uharrem] sene [98]5 (2 Nisan 1577)

Niğde beğine ve kâdısına hüküm ki:

Taht-ı hükümetinizden Ezavati (?) nâm karye halkı âdem gönderüb güherçile mübâşirleri bunların meyve ağaçların kesüb odun idüb güherçile için isti'câl etmekle külli zulm ve te'addî eylediklerin bildürüb ol bâbda hükm-i hümayûnum taleb ettikleri ecilden min-ba'd meyve ağaçları kesilmemesin emr idüb **buyurdum ki:**

Vardukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olub güherçile mübâşirlerine muhkem tenbîh ve te'kid eylesin ki min-ba'd karye-i mezbûre ahâlisinin meyve ağaçlarını güherçile için kesüb odun idüb zulm ve te'addî eylemeyeler emr- i şerîfime muhâlefet idüb memnûc olmayanları yazub 'arz eylesin.

30

Rodos ve Gümülcine ve İpsala ve Ferecik ve Selanik ve Karasu Yenicesi ve Kavala ve sâ'ir sol kol kâdîlarına hüküm ki:

Hâliyâ taht-ı kazânızdan İstanbul zahîresi için gelecek bıçağa yarar erkek koyunları kâdîlıklarınızda boğazlanub bey^c olunmağla İstanbul'da et babında muzâyaka olmağın min-ba'd taht-ı kazânızda keçi ve sığırdan gayrı erkek koyun boğazlandırılmayasız emr idüb **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda bu bâbda her biriniz taht-ı kazânızda bizzât mukayyed olub fermân-ı şerîfime mugâyir keçi ve sığır ve gayrı bıçağa yarar erkek koyundan bir koyun boğazlandırmayub lâzım oldukça keçi ve sığır boğazlattırasız şöyle ki emrime muhâlif taht-ı kazânızda erkek koyun boğazlatdığı istimâc olunacak olursa 'azille konulmayub mu'âtab olmanız mukarrerdir âna göre mukayyed olub olub bâb-ı ikdâm ve ihtimâmda dakîka fevt etmeyesiz.

31

Kethüdâsına virildi. Fî 7 M[uharrem] sene [98]5 (27 Mart 1577)

Erzurum beğlerbeğisine hüküm ki:

Ümerâdan ba'zıları kânûn üzere yarar âdemler beslemeyüb ekserinin cebelüleri olmaduğu i'câl olunmağın **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda te'hîr etmeyüb beğlerbeği bölüğüne müte'allik olan ümerâyâ muhkem tenbîh eylesin ki kânûn üzere yarar âdemler besleyüb cebelülerinde ve cebe ve cevşenlerinde ve yat ve yarâklarında kusura yer komayub cümlesin tekmîl ve tertîb idüb ekser o kanda yat ve yarâk kullanmağâ meşgûl olalar sonra yoklansa gerekdir

kânûn üzere âdem beslemeyüb cebelülerinde ve yat ve ve yarâklarında kusûru olanların sancakları iltimâsıyla koyulmayub eşedd-i 'ikâbla mu'âkab olmaları mukarrerdir âna göre mukayyed olalar ve sen dahî dâ'ima bu emr-i şerîfimin edâsına mukayyed olub tenbîh ve te'kîd idüb yoklamakda aslâ kusûra yer komayasın.

[14]

32

Mısır Çavuşlarından Mennan'a virildi. Fi 23 M[uharrem] sene 985 (12 Nisan 1577)

Mısır beğlerbeğine hüküm ki:

Südde-i sa'âdetime mektûb gönderüb bi'l-fi'il emir-i hâcc olan Behram dâme 'izzuhu hidmet-i mezbûreden 'afv olunub mutasarrıf olduğu sâliyâne ve muhâfaza hidmeti ile Mısır'da olmasın ve sâbıkâ Mısır muhâfazasında olub emr-i hâcc olmak vefa-i sebebdır deyü bildirmişsin ol bâbda her ne demiş isen ma'lûm-ı şerîfim olmuştur imdi ümerâ-i Mısır'dan bir yararın emir-i hâcc ta'yîn etmek emr idüb **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda emrim üzere hidmet-i mezbûreye ümerâ-i Mısır'dan bir yararın ta'yîn eyleyüb Hacc zamanı geldikde olagelen 'âdet ve kânûn üzere edâ-i hidmet ettiresin.

33

Bu dahi

Müşârün-ileyhe hüküm ki:

Mektûb gönderüb emir-i hüccâcın zahîresi gemide gark olmağla huccâc 'avdet ettiklerinde muzâyaka çekmesünler deyü beş yüz kantar peksimâd ile yedi yüz erdeb bakla tedârük ve irsâl olunduğunu bildürmüşsüz **buyurdum ki:**

Vardukda te'hîr etmeyüb eğer irsâl olunan kifâyet etmez ise mu'accelen dahi peksimâd ve bakla irsâl idüb huccâc-ı zevi'l-ibtihâca (?) muzâyaka çekdirmeyesin.

34

Bu dahi

Müşârün-ileyhe hüküm ki:

Mektûb gönderüb Habeş beğlerbeğisi Süleyman dâme ikbâluhu dahi henüz beğlerbeğiliğine gitmeyüb vilâyet-i Koniçe'nin fethine müte'allik ba'zı mülâhaza düşündüğün bildirmişsiz ol bâbda mumâ-ileyhe hükm-i şerîfim gönderilüb ol tedârükden ferâgat idüb te'hîr etmeyüb varub Habeş'e dâhil olasın deyu emrim olmuştur **buyurdum ki:**

Vardukda müşârün-ileyhi eğlettirmeyüb eğer âdem lâzım olursa tedârük ediverüb akçe dahî lâzım olursa karz-ı tarîk ile virüb ber-vech-i isti'câl vilâyet-i Habeş'e gönderesiz.

35

Bu dahi

Habeş beğlerbeğine hüküm ki:

Zıkr olunan beğlerbeğilik sana tevcîh olunası zabt-ı zaman olub henüz gitmeyüb vilâyet-i Koniçe'nin fethine müte'allik ba'zı efkâr düşündüğün i'âm olunub imdi ol sevdâdan ferâgat idüb mu'accelen varmak lâzım olmağın **buyurdum ki:**

Vardukda ânın gibi akçe lâzım olursa Mısır hazinesinden karz-ı tarîk ile kifâyet mikdârı alub ve âdem lâzım olursa Mısır beğlerbeğisinden taleb idüb dahi te'allül ve bahâne etmeyüb ber-vech-i isti'câl vilâyet-i Habeş'e varub dâhil olasin ihmâl ve müsâhaleden ziyâde ihtiyât edesin.

[15]

36

Bu dahî

Mısır beğlerbeğine hüküm ki:

Mektûb gönderüb Süveyş kapudânı olan Sa'id sana mektûb gönderüb Hâcc-ı şerîfe niyet eden dergâh-ı 'âlî kulları Süveyş'e geldiklerinde eğer hassa ve eğer deşîşe gemileridir olageldiği üzere Mekke-i Mükerre ve Medine-i Münevvere'ye gidecek harabe buğdayı tahmîl ettirilmeden alına bizi eğlendirmeyüb göndermek gerekir kâmil yükletmek lâzım değildir eğer bize istediğümüz vakitte göndermezsen südde-i sa'âdete vardığımızda senden şikâyet ederiz deyü söylerler eğer gemiler 'âdet ve kânûn üzere yükletmeden sefer ettirilirse gemiler boş gitmek ve sonra gelen huccâcın ekserin kalmak lâzım gelir deyü i'âm ettiğin bildürüb ve bu bâbda olan mektûbun dahî 'aynî ile südde-i sa'âdetime göndermişsin **buyurdum ki:**

Vardukda bu husûsun sıhhati ma'lûm olmağışün bir yarar âdem gönderüb teftîş ve tefahhus ettirüb fi'l-vâki' kul tâ'ifesinin şikâyetlerin bu güne midir yohsa gemilere 'âdet ve kânûndan ziyâde tahmîl olunmağla gark olmak havfindan mı şikâyet ederler şikâyetleri ne vech ise men' ve def' idüb eğer hassa ve eğer deşîşe ve eğer rençer gemilerdir olagelen 'âdet ve kânûn üzere tahmîl olunmada kul tâ'ifesine ol vechile şikâyet ve te'addî ettirmeyesin ve bu husûsu sıhhati ile yazub 'arz idesin.

37

Habeş beğlerbeğisine hüküm ki:

Hâlâ vilâyet-i Habeş'de olan kul tâ'ifesinin mevâcibi nekadardır ve neferleri nemikdâr olduğu südde-i sa'âdetimde ma'lûm olmak lâzım olmağın *buyurdum ki*:

Vusûl buldukda emrim üzere kul tâ'ifesinin mevâcibi nekadardır ve neferleri dahî nemikdârdır irâd ve masârifi nedir aslı ile yazub te'hîr eylemeyesin.

38

Çerkes Pervâne Çavuş'a virildi. 26 Z[ilhicce] sene [98]5 (6 Mart 1578)

Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Derviş çavuşa hüküm ki:

Bundan akdem Silistre beği yanında ba'zı nasad olunmak için voyvoda voyvodalığıyla Şere (?) voyvodanın Arnavud Bali nâm zımmîde bulduğu altun ve gümüş ve esbâb tahsîli için seninle hükm-i şerîfim gönderilmişti hâlâ müfsidler husûs-ı mezbûreden olmağın ol mâl tahsîli için Pervane Çavuş irsâl olunmuştur *buyurdum ki*:

Hükm-i şerîf vusûl buldukda siz ol altun ve akçe husûsuna mukayyed olmayub ol husûs-ı mezkûr Pervane Çavuşa gönderüb sen müşârün-ileyh Silistre beği ile emr-i sâbık mücebince nasadlara mukayyed olub henüz dahi itmâma erişmeyüb kalmış var ise ber-vech-i isti'câl yetiştirüb dahi 'arabalar donadub basub mu'accelen Akkirman beği Rıdvan Beğe eriştirüb teslîm eyleyesin husûs-ı mezbûr mühimmâtandır onât-ı mukayyed olub ihmâl ve müsâhaleden hazer eyleyesin sonra 'özüünüz makbûl olmaz mu'âtab olman mukarrerdir âna göre mukayyed olasız.

[16]

39

Beğîn âdemisine virildi.

Akkirman beğine ve kâdîsına hüküm ki:

Sen ki Akkirman kâdîsının mektûb gönderüb kazâ-i mezbûra tâbi' ba'zı kimesnelerin nice kimesnelere deynleri ve sâ'ir ba'zı hukûk-ı şer'iyeleri olub erbâb-ı hukûk istimâ'sıyla altı ayda bir kere naiblerimiz anı dutub ba'zı medyûnları dâyinleri mahfel-i şer'â getürüb şer'le istimâ' ve hükm olunub livâ-i mezbûrun re'âyâsının kimisi hâs ve kimisi vakf re'âyâsı olub eminler ve haslar zabtına kâdirler olmayub mâdem ki sancakbeyleri veya voyvodaları kurâya girmeyeler ve ahâli-i vilâyetin ekseri Tatar olmağla şer'-i şerîfe 'adem-i inkıyâdları olmağla 'inâd ve muhâlefetleri dâ'ima ziyâde

olmakdan hâlî değildir deyu ‘arz ettiği ecilden livâ-i mezbûrda bi-hasebi’ş-şer^c siyâsete müstahakk olanların sen ki sancakbeyisin şer^cle siyâset etmen emr idüb **buyurdum ki:**

Vardukda bu bâbda sen ki sancakbeyisin gereği gibi mukayyed olub ânun gibi livâ-i mezbûr re‘âyâsından birisi celb ve siyâsete veya kat^c-ı ‘uzva müstahakk olub kâdîlar hükm idüb hüccet verdiklerinden sonra celb-i mücrime günâh sâdır olduğu meclis-i şer‘a lâzım geleni edâ ettirüb amma ol bahâne ile hâric yerleri alub gitmeyüb ve bedel-i siyâset deyü bir akçe ve bir habbelerin aldırmayub ve kendü hâllerinde olanlara cüz’î bahâne ile dahl u ta‘arruz olunmakdan ihtiyât edesiz.

40 / 1

Hızır Çavuşa virildi. Fi 11 M[uharrem] sene [98]5 (31 Mart 1577)

Sofya kâdîsına ve dergâh-ı mu‘allâm çavuşlarından olub Samakov nâzırı olan Hızır Çavuş’a hüküm ki:

Hâlâ Südde-i sa‘âdetimden gönderilen iş bu mümzî celeb defterinde mukayyed olan karyelerin cümlesi Samakov ma‘dencileri ve kömürcüleri ve vignecileri ve haddâdî olduğu i‘lâm olunmağın **buyurdum ki:**

Vardukda gönderilen sûret-i deftere nazar idüb göresiz içlerinde defter-i ‘atikde mukayyed olub bi’l-fi‘il huyûtda olan ‘atik celebleri hâlî üzere ibkâ idüb celeblik hidmetin edâ ettiriresiz amma mürde ve girihteleri yerine bu def‘a Mehmed Çavuş müceddeden iş bu karyelerden yazdığı celebleri celeblik hidmetinden ref^c idüb ve ref^c olunan celeblerin yerlerine Sofya ve Radomir kazâlarında kânûn üzere celebliğe yarayan mün‘im ve mâldâr kimesneleri yarar kefilleri ile celebliğe yazub defter idüb bu mikdâr koyub çıkardub ve defterin imzâlayub ve mühürleyüb gönderesin amma bir bir yararların yazub müflis yazmakdan ve celb ü ahz olunmakdan hazer edersiz .

40 [2]⁷⁵

Tekrar hükümdür.

Bosna sancağıbeğine Saray kâdîsına hüküm ki:

‘Arz -ı hâl sunulub Bosna sarayında Mevlüd oğlu Hacı Bali nâm kimesne kallâb ve mezbûr zarâr olub dâ’ima tezvîr u telbîs ve şirret ü şekâvetle Müslümânları rencide eyleyüb ve nice kerre kalb akçe ile tutulmuş iken yine bir tarikle halâs olmuşdur deyü i‘lâm olunmağın **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda mezbûru ihzâr idüb dahî ahvâlini bî garaz Müslümânlar nevehle şehâdet ederler ânın gibi elinde ve yatağında kalb akçe ve kallâb âleti bulunub

⁷⁵ Bu hüküm numaralandırılmamıştır.

vech-i meşrûh üzere fesâd u şenâ'ati olub şer'le sâbit olursa vukû'u üzere bulunan 'alâsı ve sûret-i sicilleriyle yazub 'arz eyleyesiz ammâ bu bâbda hakk üzere olub nisbet ve ta'assubda ve hilâf-ı vâki' kaziyye 'arz olunmakdan hazer edesiz.

[17]

41

Dergâh-ı 'âlî kapucularından Mustafa'ya verildi. Fi 21 M[uharrem] sene [98]5 (10 Nisan 1577)

Mısır beğlerbeğisine hüküm ki:

Ka'be-i şerîfeye her sene gönderilügelen örtüsünün aşağısına âyet-i kerîme yazılmağla hüccâc vardığı zamanda zabt olunmağa imkân olmamağla ayağ altına geldiği istimâ' olundu imdi min-ba'd örtünün aşağısına âyet yazılmayub nakş olmaları emr idüb **buyurdum ki:**

Varıcak bu bâbda mukayyed olub örtünün yere yakın yerine âyet yazdırmayub nakş edesin.

42

Bu dahi

Şam emir-i hâccına hüküm ki:

Hüccâc ile giden develerden ba'zı yolda zebûn olub kaldıkda henüz dahî ölmeden veyahud boğazlatmadan ba'zı kimesne pâreleyüb etin alub te'addî eder imiş **buyurdum ki:**

Varıcak bu bâbda mukayyed olub muhkem tenbîh ve nidâ ettirüb zebûn kalan develer boğazlatmadan kimesne pârelendirmeyüb te'addî ettirmeyesin.

43

Kapu kethüdâsına verildi.

Samsad sancağıbeği Seydi Ahmed Beğ'e ve Hısn-ı mansûr kâdisına hüküm ki:

Mektûb gönderüb nefis-i Hısn-ı Mansûr'da sâkin olan Hâcî Sübhanverdi ve Hâcî 'Abdu'r-rahman ve Hâcî Cuma' ve Hâcî Mustafa ve Mahmud ve Sevindik ve Hızır ve Merem Hamza nâm kimesneler dâ'ima kuzzât ve subâşî yanlarına varub kazânın mesâlihine karuşub nice mazlûmlara te'addîleri olmağla mukaddemâ mir livâ olanlar zamanlarında min-ba'd kimesnenin karışub kâdî ve subâşî yanına varmayalum ve gezib etmeyelüm deyü her birisi talâk-ı selâseye şart ve beytü'l-mâla beş yüz filori eyledikleri sicil olunmuşken hâlâ gerü her biri mesâlih-i nâssa karışub kâdî ve subâşî meclisine varub nice fukaraya zararları erişüb bu sebeble mâl-ı mirîye dahî gadr etmekden hâlî

değillerdir ve bunlardan ma'âda nice kimesneler dahî çarşuda oturub fuzûlî kâdîlık idüb ba'zı mevâdd vâki' oldukda ehl-i hükme varmağın deyü men' ü def' etmekle beytû'l-mâla gadr olur deyü bu makûlelerin haklarından gelinmesin ricasına 'arz eylediğiniz ecilden **buyurdum ki:**

Vardıkda mezkûrun kimesnelere muhkem tenbîh ve te'kîd eyleyesiz ki min-ba'd şer'iat hâlleri olmayan hususlara karışmayub kendü hâllerinde ve kâr ü kesblerinde olalar ba'de't-tenbîh eslemeyecek olurlar ise yazub 'arz eyleyesin ve mukaddemâ vech-i meşrûh üzere olan şartları şer'le sâbit olursa ol-bâbda şer'le lâzım geleni icrâ eyleyesin ve fuzûlî kâdîlık edenleri dahî men' ü def' idüb kimesnenin mesâlihine karışdırmayasın.

[18]

44

Kethüdâsı Ferhâd Kethüdâya virildi.

Diyarbakir beğlerleğisine ve mâl dizdârına hüküm ki:

Mektûb gönderüb Diyarbakir'e tâbi' Samsad Beği Seydi'nin 'uhdesinde olan mukâta'at-ı hassadan ekrâd 'asâkirinin ekseri Diyarbakir'e ve ba'zı Haleb'e mahsûs olub Haleb'e mahsûs ekrâd Diyarbakir'e tâbi' Siverek ve Ruha ekrâdı ile mahlût olub Bozulus eminleri donanma (?) cem'ine vardıklarında Haleb hazinesine verirüz deyü 'inâd etmekle Bozulus mukâta'asına noksan menzil olmağın Samsad sancağı Diyarbakir'de ve mirlivâsının 'uhdesinde olub Haleb'e tâbi' olan ekrâd ve Hısn-ı mansûr ve Gerger ve Kahta kurâ ve muzârî'i Diyarbakir'e ilhâk olunmak mâl-ı mirîye ve fetevâya enfa' olmağın 'arz olunub Diyarbakir'e ilhâk olunmak bâbında hükm-i şerîf verilmeğın Bozulus mukâta'atı muntazam olub mumâ-ileyhden 'aynî Amid hazinesine alub bi-kusûr getirüb teslim idüb bu sene dahî haklaşmak üzere iken ekrâd ilhâk-ı Haleb'e fermân olunub ma'âdası zikr olmamağla yine Haleb'e mahsûsdur deyü nizâ'dan hâlî olmayub 'ale'l-husûs Erzincan gümrüğü dahi tevakkuf olub şöyle ki Haleb'e tekrar yazılan 'aşâyirin mahsûlü Diyarbakir'e ilhâk olunmazsa hazine-i Diyarbakir'e küllî kesr lâzım olduğun bildimişsin ol-bâbda dahi her ne demiş iseniz ma'lûm-ı şerîfim olmuştur imdi Erzincan gümrüğüne bedel bu sene-i mübârekeden sonra Hısn-ı mansûr mukâta'ası Diyarbakire zabt olunmak emrim olub ol-bâbda Haleb defterdârına dahi hükm-i hümayûnum yazılıb tenbîh olunmuştur **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda emrim üzere Erzincan gümrüğüne bedel bu sene-i mübârekeden sonra Hısn-ı mansûr mukâta'asın Diyarbakir hazinesiçün zabt ettirüb ve Bozulus

mukâta^âası hod-kadîmden Diyarbekir'e tâbi^â olmağın uslûb-ı sâbık üzere zabt ettirüb kimesneye ta^âallül ettirmeyesiz.

45

Bu dahi

Bir Sûreti

Haleb defterdârına hüküm ki:

Diyarbekir beğlerleğisi Osman ile defterdârı Hızır mektûb gönderüb ila-âhir i^âlâm eyledikleri ecilden Erzincan gümrüğüne bedel bu sene-i mübârekeden sonra Hısn-ı mansûr mukâta^âası Diyarbekir'e zabt olunmak ve Bozulus hod-kadîmden Diyarbekir'e tâbi^â olmağın uslûb-ı sâbık üzere zabt olunmak bâbında müşârün-ileyhâya hükm-i şerîf yazılıub irsâl olunmuşdur **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda zikr olunan mukâta^âaya bu sene-i mübârekeden sonrasına mukayyed olmayub Diyarbekir cânibine zabt ettirilmek bâbında müşârün-ileyhâ ile haberleşsin.

46

Samâr subaşıya virildi. Fî 8 M[uharrem] sene [98]5 (28 Mart 1577)

(boş) beğine hüküm ki:

Anadolu dizdârı mektûb gönderüb taht-ı hükümetinde olan neferât hakk-ı ri^âyet etmeyüb envâ^â-i te^âaddî etmekden hâlî olmadıkların i^âlâm ettikleri ecilden **buyurdum ki:**

Vardukda göresin fi'l-vâki^â vech-i meşrûh üzere neferâtı merkûme ri^âyet etmeyüb dahi itâle-i lisân ve te^âaddî ettikleri vaki^â ise gereği gibi te^âaddî eden neferâtı kal^â-i mezbûreden ihrâc idüb muhafaza bina olunan Anavarin kal^âsına irsâl eylesin.

[19]

47

Kethüdâsı Ferhâd Kethüdâya virildi.

Diyarbekir beğlerbeğisine ve defterdârına hüküm ki:

Mektûb gönderüb Van'a ne mikdâr buğday lâzım olursa irsâl eylesin deyü fermân olunmağın mektûb irsâl olundukda İstanbul kilesiyle yüz bin kile buğday ki bu vilayetde iki yüz bin kile olur taleb idüb ve bu diyârda ma'mûl olunan akçe ile her kilesi altışar akçeden on iki bin akçe tereke bahâ lâzım gelüb ve kirâ davarı için mukaddemâ Van'a dahî irsâl olunmak emr olundukda İstanbul kilesi on beş akçeye ki dört kilesi bir yük olur altmış akçe olduğu hazine defterlerinde mukayyed olub hâlâ ol-mikdâr kirâ ile

re'âyâyâ alınmak teklîf olundukda davar yokdur deyü 'ac-z-i izhâr eylediklerin bildürmüşsün ol-bâbda dahi her ne demiş iseniz ma'lûm-ı şerîfim oldu imdi şimdilik Van kal'ası mühimmâtıçün lâzım olan zahireden iki bin kile tereke Diyarbekir'den tedârük ve irsâl eylemek emr idüb **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda emrim üzere Van kal'asına lâzım olan zahireden şimdilik vilâyet-i Diyarbekir'den elli bin kile tereke tedârük idüb diğerlerinin dahi evvelki uslûb üzere virüb Van'a irsâl ü isâl eylemek bâbında envâ'-i mesâ'-i cemîliniz vücûda götürürse ve zıkr olunan terekeden ma'âda dahî ziyâde tereke lâzım olursa Van etrâfında olan terekeden tedârük olunmağıçün Van beğlerbeğisine hükm-i şerîfim gönderilmiştir gönderilen terekeden ziyâde lâzım olan tereke nihâyet ol cevânibden tedârük eyleyesiz.

48

Bu dahi

Bir sûreti

Van beğlerbeğisine hüküm ki:

Diyarbekir beğlerbeğisi ve defterdârı mektûb gönderüb evvelden ila-ahir i'câm eyledikleri ecilden vilâyet-i Diyarbekir'den Van kal'ası mühimmâtıçün şimdilik elli bin kile tereke gönderilmek ve kirâsı dahî uslûb-ı sâbık üzere tedârük olunmak emrim olub ol-bâbda müşârün-ileyhâya hükm-i şerîfim yazılıb irsâl olunmuştur **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda Van mühimmâtıçün müşârün-ileyhâdan emrim üzere elli bin kile tereke taleb idüb getürdüb Van kal'asında der-anbâr ve hıfz ettirüb dahî ziyâde lâzım olan tereke Van etrâfında olan tereke kadîmden cem' olunugeldiği üzere cem' ve der-anbâr eyleyesin ve nevehle tedârik eylediğin yazub bildiresin.

[20]

49

Divânda Mahmud kethüdâyâ virildi. Fi 15 M[uharrem] sene 985 (4 Nisan 1577)

Samsun kâdisına ve Samsun'da Rıdvan Çavuş'a hüküm ki:

Hâlâ Erzurum'da kal'a binâsı husûsu için dergâh-ı mu'allâmdan dört nefer üstâd gönderilmiştir Trabzon'a gider gemilerle Trabzon beğine gönderilmesin emr idüb **buyurdum ki:**

Varıcak aslâ te'hîr ve tevakkuf etmeyüb mezkûrları emrim mücebince esbâblarıyla Trabzon'a giden gemilere koyub mu'accelen mir-i müşârün-ileyhe ulaştırasin ihmâlden hazer eyleyesin sonra mu'âteb olursuz.

50

Bu dahi

Trabzon beği °Ömer Beğ'e hüküm ki:

Erzurumda kal'a binâsı için dergâh-ı mu'callâmdan dört nefer üstâd irsâl olunub mu'accelen sana ulaştırman için Samsun kâdîsına hüküm-i şerîfim gönderilmiştir mezkûrlar sana vâsıl oldukda te'hîr ettirmeyüb mu'accelen Erzurum'a gönderilmesin emr idüb **buyurdum ki:**

Hüküm-i şerîfimle vardıklarında mezkûrlar sana vâsıl oldukda emrim mücebince aslâ te'hîr ve tevakkuf ettirmeyüb ber-vech-i isti'câl Erzurum beğlerbeğisine ulaştırasın ihmâlden hazer eylesin.

51

Hüseyin Çavuşa virildi. Fî 13 M[uharrem] sene [98]5 (2 Nisan 1577)

Erzurum beğlerbeğisine hüküm ki:

Bundan akdem sana hüküm-i hümayûnum gönderüb erze varoşunun etrâfına tâbyalar binâ ettiresin deyü emrim olmuşdu el-hâletü hazihi evvel emr-i şerîfim °ala-mâ-kân mukarrer olmağın südde-i sa'âdetimden dört nefer üstâd gönderilmiştir **buyurdum ki:**

Hüküm-i şerîfimle mezkûrlar sana varub vâsıl oldukda mezkûrları emr-i sâbık mücebince binâsı fermân olunan tabyalara istihdâm idüb ve tâbyalar binâ olunmasına mübâşeret olundukda birer kat yüzer kiremid (?) ile istihdâm üzere binâ ettirüb sen ki cüz'î zamanda gerü virmeye muhtâc olmaya ve ne-vechile tedârük idüb mübâşeret ettiğın yazıp bildiresin.

52

Hâssa bağçede olan °acemi oğlanları oda başısına virildi. Fî 18 M[uharrem] sene [98]5 (7 Nisan 1577)

Kefe beğine hüküm ki:

Hâlâ hassa-i hümayûnuma müte'allik olan bağçeler mühimmâtı içüb Kefe lâlelerinden üçyüz bin soğan irsâl olunmak lâzım olmağın **buyurdum ki:**

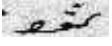
Vusûl buldukda aslâ te'hîr eylemeyüb Kefe lâlelerinin envâ'ından eğer bervarisi (?) ve eğer sâdesinden ve bi'l-cümle nazar-ı mergûb olan a'lâ lâlelerden üç yüz bin mikdârı lâle soğanını mu'accelen tedârük ettirüb irsâl eylemek ardınca olası husûs-ı mezbûr ziyâde mühimdir ihmâlden hazer edesin.

[21]

53

‘Arz getüren Derviş nâm sipâhîye virildi. Fî 10 M[uharrem] sene [98]5 (30 Mart 1577)

Avlonya beğine ve kâdısına hüküm ki:

Sen ki kâdısın mektûb gönderüb kazâ-i mezbûrda olan erbâb-ı tımâr ve sâ’ir cemâ’at-i müslimîn meclis-i şer’â gelüb hayli karyeler vurub gâret eylemişlerdir hâlâ kal’ası hedm olunmağla ‘isyânları ziyâde olmuştur deyü Dukak (?) kurbunda müceddeden binâsı fermân olunan kal’asın yapılmak ricâ ettiklerin bildirmişsin imdi bundan akdem mahall-i mezbûrda kal’a binâ olunmak için emr-i hümayûnum gönderilmiştir **buyurdum ki:**

Vusûl buldulda ol emrim mücebince mahall-i mezbûrda müceddeden kal’a bina ettiresin ve kal’a binâsında gereği gibi ihtimâm idüb masârif ve âher bâbında ıtlâk ve isrâfdan ziyâde hazer eyleyüb ve ne mikdâr akçe ile itmâma erişip ve ne zamana değin binâ olunacağın mufassalan yazıb bildiresin.

54

Mehmed Çavuş’a virildi. Fî 23 M[uharrem] sene [98]5 (12 Nisan 1577)

Haleb beğlerbeğisine hüküm ki:

Bundan akdem Selemiye beği olub bi’l-fi’il (silik) olan Ahmed mektûb gönderüb sâbika Haleb beğlerbeğisi olan Ali ile Şihne (?) câniblerinde cem’iyet üzere olan ‘asâkir-i ‘urbânı haberin istimâc eylemekle cem’iyetten perâkende olub ve müşârün-ileyh Beriyye câniblerinde cest ve cûya âdemler gönderüb Eburişoğlunun bir yerde firar eylediği sıhhati üzere ma’lûm olmayub lâkin sâbika müfsid-i mezbûru birağub Ali İdrisî yanına gelen Eburişoğullarından Seyf ve Gıyas ve Osman ve Kadir oğlu Mülhem ve mevâli-i ‘urbân cümle müttetik olub Ali İdrisî terk idüb Eburişoğlu üzerine varub hayli cem’iyet ve ordu gelmekde deyü istimâc olunduğun ve tekrar tecessüs için âdemler gönderüb ol-taraflarda ‘askerden kimesne kalmayub memleket hâlî kalmakla Eburişoğlu bir mahale zarar eriştirmekden ihtiyât olunub mâh-ı Zilhicce’nin 22 günü Selemiye’ye geldüğün ve ‘asâkirden haysü’l-ârî (?) beş altıyüz mikdârı at helâk olub bâki kalan atlar dahi binmeğe kâbil olmayub ‘askerin ahvâli mükedder olmağla a’câbî mukâbil olmak lâzım gelse iki üç aya değin ândan kökledüb ve kendülerden darbe bulmayınca ‘asker istihdâm olunmağa imkân olmayub eşkiyâ-i îrab memkelete zarar eylemek ihtimâli olduğun ‘arz eyledi imdi bundan akdem hüküm-i

şerîfim gönderülüb evvel-i baharda müfsid-i mezbûrun ahvâli tedârükü için uslûb-ı sâbık üzere cem'iyet eylemek emrim olmuş idi ol emrim mukarrer olmağın **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olub Haleb'e tâbi^c olan ümerâyâ ve zu^camâ ve erbâb-ı tımâra muhkem tenbîh eylesesin ki her biri kânûn üzere cebe ve cevşen ve cebelûleriyle mükemmel olub ve sendahi cebe ve cevşen ve cebelûlerinle hâzır olub ve sâbika beylerbeyler cem'iyet ettikleri mahalle varub cem'iyet üzere olub müfsid-i mezbûrdan ol taraf ve cevânibi hıfz edip gaflet ile bir mahalle zarar erişdirmekden hazer idüb ihmâlde dakika fevt etmeyesin ve sâbika cem'iyet oldukda ümerân (?) ve mezbûran (?) her biri ne mahalde muhâfazada olagelmışler ise bu def'a dahi âna göre tenbîh eylesesin ki her biri ol mahale varub sancaklarına tâbi^c olan asker ile kemâkân muhâfazada olub gaflet ile bir mahalle zarar eriştirmekden ihtiraz üzere olalar muhâfaza-i memleket husûsu mühimdir ihmâl etmeyüb gereği gibi ihtimâmda dakika fevt etmeyesin ve müfsid-i mezbûrun ahvâlin dâ'ima say^c ü gıybet eylemekden hâlî olmayub Şam beğlerbeyisi ve sâ'ir ol etrâfda olan ümerâyâyla haberleşüb vech ü münâsib olduğu üzere mahal-i iktizâ ettiğine göre amel eyleyüb hüsn-i tedârük üzere olasın.

[22]

55

Niğde'de 'İsa Beğ nâm kimesneye virildi. Fî 23 M[uharrem] sene [98]5 (12 Nisan 1577)

Niğde sancağı beğine Şücâe'd-din kâdîsına hüküm ki:

Taht-ı hükümetinizden dârendegân-ı Kalyon nâm karye halkı âdem gönderüb yine karyeleri ahâlisinden Kasım veled 'İsa Beğ ve Yusuf bin İsmail ve Himmet bin Ali ve Süleyman bin Piri ve Musa bin Halil nâm kimesneler şerîr ve şakîler olub bundan esbak ahâli-i karye ihbârıyla cezire-i Kıbrıs'a sürgün olub isimleri sürgün defterine kayd olundukdan sonra kendülerin mübâşirine rüşvet vermekle Kıbrıs'a gitmekden halâs idüb bi'l-fi'îl karye-i mezbûrede sâkin ve mütemekkinler olub kemâkân fesâd ü şenâ'at üzere oldukların i'lâm ettikleri ecilden südde-i sa'âdetimde mahfûz olan sürgün defterine nazar olundukda mezkûrdan beş neferin isimlerin mestûr ve mukayyed bulunmamağın girü fermân-ı sâbık üzere Kıbrıs'a sürülmelerin emr idüb **buyurdum ki:**

Emrim mücebince mezkûrların ol yerlerden alâkaların kat^c idüb sâ'ir cezîre-i Kıbrıs'a sürgün olan kimesneler bi'l-cümle gönderilmiş ise mezbûrları dahî ol üslûb

üzere ihrâc eyleyüb yarar âdemler koşub cezîre-i Kıbrıs'a gönderesin ki mezbûrları eyletüb teslîm etdiklerine cezîre-i mezbûre beğlerbeğisinden temessükler alub getürdüklerinde temessüklerini alub ʿaynî ile gönderesin.

[Yev]mü'l-isneyn fî 25 M[uharrem] sene 985 (Pazartesi, 14 Nisan 1577)

56

Kâdî-ı mezbûra virildi. Fî 18 M[uharrem] sene 985 (7 Nisan 1577)

Bursa ve Mihalıç kâdîlarına hüküm ki:

Sâbika Atranos kâdîsı Musa gelüb bundan akdem mahrûsa-i Bursa'da dedem merhûm Yıldırım Hân ʿimâreti şeyhlik evi basılıb kendü katl olunub akçe ve esbâbı gâret olundukda sûhte tâ'ifesi olmak ihtimâli olmağın tâ'ife-i mezbûreden baʿzı tutulub habs olunmağla ekser sûhte ikrâr idüb her biri haylileri cânibe ve âher yerlere müteveccih olduklarında on nefer suhteler dahî müşârün-ileyhin taht-ı kazâsı cânibine müteveccih olunmak Mevlânâ-yı müşârün-ileyh dahî haber oldukda âdemleri ve il eri ve Hüdavendigâr sancağı beğinin âdemi ile cemʿan beş yüze karîb kimesne ile çıkub mezbûrûn suhtelere karşı varub tutmak istediklerinde mezbûrlar dahî biz mazlûmlaruz ol makûle fesâd etmeden gelmek cemʿ-i esbâbımızı ve sâ'ir yerlerimizi yoklayub görün fî'l-vâkiʿ baʿzı ʿalâmetleri zuhûr ederse sizinle hakkımızdan gelmek deyü inkıyâd üzere olub lakin ol hinde il eri âlet-i harbe başlayub tutmak isteyincek ol esnâda baʿzıları havflarından firâr idüb serdârlarından üç neferi ve bir emred oğlan tutulub telhîs olundukda katʿan ellerinde ve yanlarında maktûl-i mezbûrun esbâbından ehl-i örf hilâf-ı şerʿ-i kavîm-i örf ettiklerinde ikrâhen ikrâr ettirüb maktûl-i mezbûru biz katl idüb esbâb ve emvâlin bî-gâret ettik dahî mevlânâ-yı mezbûr yanında yarar yoldaşımız varidi maktûl-i mezbûrun akçesinden mütevellisinde iki yüz elli filori vardı mevlânâ-yı müşârün-ileyh filorisin alub mezbûru ıtlâk etti hilâf-ı vâkiʿ ikrâhen vech-i meşrûh üzere ikr ârların mahrûsa-i mezbûrede nâ'ibü's-şerʿ olan mevlânâ-yı kemâl sicil etmekle mevlânâ-yı mumâ-ileyhin kâdîlığı bilâ-sebeb âhere tevcîh olunub ve husûs-ı mezbûrda kendi bî-günâh olduğundan gayri mezbûrûn sûhteler dahî bî-günâh olub mazlûmlar oldukların iʿlâm idüb

[23]

kendünün ve mezbûrûn sûhteler dahî bî-günâh olub mazlûmlar oldukların iʿlâm idüb kendünün ve mezbûrûn sûhtelerin mahall-i hâdisede ahvâlleri mufassalan görülmek bâbında hükm-i şerîfim ricâ etmeğın *buyurdum ki:*

Vardıkda emrim üzere mevlânâ-yı merkûmun ve mezbûrûn sûhtelerin ahvâllerin mahall-i hâdisede onât vechile hakk üzere teftiş ve tefahhus idüb göresin fi'l-vâki^c mezbûrûn sûhteler mukaddemâ muhâlefet etmeyüb itâ^cat ve inkıyâd üzere iken mücerred il eri mezbûrları tutmak istedikte âlet-i harbe yaşmağıyla havf idüb firâr ettikleri ve ele gelenlerinin ellerinde ve yanlarında ve esbâbları arasında ol makûle akçe ve esbâb ve gayri ^calâmet zuhûr etmeyüb bî-günâhlar iken mücerred ^cörfiyle ikrâhen vech-i meşrûh üzere ikrâr etmişlerdir yohsa fi'n-nefsü'l-emr ehl-i fesâd sûhtelerden midir bi't-tamam teftiş ve tefahhus idüb hakîkati ile ahvâllerin ma^clûm ettirüb mufassalan vuku^c üzere ^carz edesin ama hîn-i teftiş hakk-ı sarîha mâni^c olub bir cânibe meyl ü muhâbâ olunmakdan ve hilâf-ı vâki^c kaziyye ^carz olunmakdan hazer edesin ve bu husûsa dergâh-ı mu^callâm çavuşlarından Ahmed Çavuş mübâşir ola.

57

İbrahim Çavuşa virildi. 21 M[uharrem] sene [98]5 (10 Nisan 1577)

Haleb beğlerbeğisine ve defterdârına hüküm ki:

Hâlâ Bağdad mühimmâtıçün bakır lâzım olmağın Kastamonu sancağında vâki^c olan bakır küresinden yedi yüz kantar bakır tedârük olunub Birecik'e irsâl olunmak için Kastamonu beğine hükm-i hümayûnum yazub gönderilmiştir **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda ânın gibi müşârûn-ileyhe fermân olunan bakırı gönderdiğinde Bağdad'a irsâl için Birecik'de gemi tedârük idüb yarar âdemleriyle Bağdad'a irsâl eyleyüb Bağdad beğlerbeğisi Hüseyin dâme ikbâluhuya irsâl ettiresin ve varub teslîm olduğuna temessük aldırub irsâl eyleyesin ve ne zamanda vâsıl olub fermân olunan bakırı ne zaman gönderdiğiniz ve gemiler ile irsâl olunuğunu yazub bildiresin.

58

Hüseyin Çavuş'a virildi. Fî 21 M[uharrem] sene [98]5 (10 Nisan 1577)

Kastamonu beğine hüküm ki:

Hâlâ Bağdad mühimmâtıçün bakır lâzım olmağın bakır küresinden yedi yüz kantar bakır tedârük idüb Birecik'e irsâl eyleyüb Haleb beğlerbeğisine ve defterdârına irsâl ettirmek emr idüb **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda bu bâbda emrim üzere Bağdad mühimmâtı için Kastamonu'da olan bakır küresinden yediyüz kantar bakır tedârük idüb Birecik'e irsâl eyleyüb müşârûn-ileyhâya irsâl ettiresin müşârûn-ileyhâ dahî gemi ile Birecik'den Bağdad'a irsâl eyleyüb Bağdad beğlerbeğisine irsâl eyleyeler bakır husûsu ziyâde mühimdir

fermân olunan mikdârı bakırî ʿale't-ta'cîl tedârük ve irsâl eylemek ardınca olasın ve ne zamanda tedârük ve irsâl eylediğın yazub bildiresin.

[24]

59

Hisareri Mehmed'e virildi. Fî 21

Atina ve Kenega (?) kâdîlarına hüküm ki:

Anavarin limânında müceddeden binâ olunan kal'aya kireççi lâzım olmağın taht-ı kazânızda kifâyet mikdârı kireççi tedârük olunmasın emr idüb **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda bu bâbda mukayyed olub taht-ı kazânıdan kal'a-i mezbûre mühimmâtıçün kifâyet mikdârı kireççi ihrâc idüb gönderesiz ki varub hidmetinde bulunalar husûsu mühimdir ihmâlden hazer eyleyesiz.

60

Bu dahi

Rumili beğlerbeğisine hüküm ki:

Anavarin limânında müceddeden binâ olunan kal'alar içün ba'zı kal'alardan ihrâcı fermân olunan neferâtın esâmileri ve tımârlarının baş karyeleri ve bârûları ile defter olunub südde-i sa'âdetime irsâl olunmasın emr idüb **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda kangı kal'alardan ne mikdâr nefer ihrâc olunmuş ise her birinin tımârların ʿale'l-esâmi defter idüb mühürleyüb gönderesin.

Bu dahi

Bir sûreti

Cezâyir beğlerbeğisine kıdvetü'l-emâcid (boş) ihrâcı fermân olunan neferlerin gönderilmesi içün yazılmışdır.

61

Hersek beğinin kethüdâsına virildi.

Foça ve Taşlıca kâdîlarına hüküm ki:

Ali nâm sipâhî ruk'a sunub Taşlıca kazâsından Merahiliç nâm karye halkıyla bazı husûsu içün da'vâları olub iki def'a kânûn üzere emr-i şerîf ihrâc idüb varub mahkeme-i şer'ede hasımlarıyla muvazada olub da'vası dinlenüb Hüsrev nâm kimesne şehâdet ederken karye-i mezbûre halkından Aleksine ve Ohannes nâm zimmîler ve Basbula nâm hâtûn mezbûr Hüsrev'i bir yarâk ile döğerek çıkarub karye halkından sâ'irler dahi üzerine gelüb sakalın yolub ve dülbendin düzleşüb muhkem döğüb ol hinde Çatalca kâdisı olan Ahyolu naibleri ıslâh edesin deyü mezbûrun

tapunâmelerin ve hüccetlerin ve elinde olan emr-i şerîfin alub birisün ateşe birağub tekrâr bu husûsları neşr ettirüb varub da^cva eyledikde mezkûr Çatalca kâdîsı fetvâ verene ve mezbûra şetm idüb hilâf-ı şer^c kelimât etmiştir deyü tazallum etmeğın **buyurdum ki:**

Vardukda zıkr olunan husûsları bi^carz Müslümanlardan hakk üzere tesbit idüb göresin fi'l-vâki^c kâdî-i mezbûr mahkeme-i şer^cde vech-i meşrûh üzere hilâf-ı şer^c-i şerîf kelimât idüb ve emr-i şerîf mezbûra ateşe bakdığı ve hasm tarafına ma^cıyyet olub mahkemede şehâdet eden kimesneye ol-vechle ihânet olunduğu şer^cle sâbit olursa şer^cle lâzım geleni icrâ ettirüb ve kadı-i mezbûrun hakkında bî^carz müslümânlar ne vechle şehâdet ederlerse vuku^cu üzere yazub ^carz edesin amma hîn-i teftîşte hakk üzere olub kimesneye meyl ü muhâbâ etmeyüb hilâf-ı vâki^c kaziyye ^carz olunmakdan hazer edesin.

[25]

62

Kapukethüdâsı Mehmed'e virildi.

Âsitâne-i Sa^câdetimden Budun'a varınca yol üzerinde olan kâdîlara hüküm ki:

Hâlâ Budun muhâfazasında olan vezirim Mustafa Paşa mektûb gönderüb vilâyet-i Budun'a tâbi^c ba^czı sancaklarda mahlûl tımâr vâki^c oldukda ba^czı kimesneler Asitâne-i Sa^câdetime ulağla seğirdüb ulak şeklinde menâzil ve merâhilde kurâdan ulak bargirleri alıb yollarda envâ^c-i te^caddî olunduğu i^clâm eyledi imdi serhadde müte^callik bir sicil emr-i vâki^c olmağla serhadde olan beğlerbeğilerden veya irâde olan için mühürlü mektûbları olmadan veyahud hassa-i hümayûna veya memâlik-i mahrûsa müteferrî^c bir ^camele bî-husûs vâki^c olub emr-i şerîfim olmadan kimesneye ulak ve menâzil bargirleri verildiğine rızâ-yı şerîfim yoktur **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda bu bâbda her biriniz dâ'ima bizzât mukayyed olub ânın gibi ulak sûretinde bir kimesne taht-ı kazânızda eğer Asitâne-i Sa^câdetimden ve eğer hudûd-ı memâlik-i mahrûsemenden varub gelenlerin ellerinde olan ahkâm-ı şerîfe ve sâ'ir temessükâtına nazar eyleyüb göresin şöyleki serhadde olan beğlerbeğilerden veyahud serhad ümerâsından memlekete müte^callik bir emr-i mu^cazzam husûsu için ahkâm-ı şerîfe var ise ânın gibileri olıgelen ^câdet ve kânûn üzere yollarda yolcu bargirlerine dahl u ta^carruz eyleyüb yolcuların yüklerin yıkdırılmak üzere menzil bargirleri bulunan yerlerde tedârük idüb olmayan yerlerden temessüklerinde ve ahkâm-ı şerîfede ta^cyîn olunduğu üzere birer ulak bargirlerin tedârük ettirdüb ber-vech-i isti^ccâl irsâl eylesesin amma ellerinde vech-i meşrûh üzere mühürlü mektûbları veya ahkâm-ı şerîfleri

olmayanlara eğer menâzil bargirleridir ve eğer ulak bargirleridir emr-i şerîfim olmadan bir ferde ulak bargirin aldırmayub men° u def° eylesin men° ile memnû° olmayub °inâd (silik) olmayanları her kim ise eğer sipâhidir ve eğer sancakbeyi âdemidir °ale°l-esâmi yazub °arz eylesin ânın gibilerin haklarından geline.

63

Gürcü meliğin ademisine virildi.

Kudüs-i Şerîf kâdısına ve Kudüs-i Şerîf sancakbeğine hüküm ki:

Hâlâ melik başı olan ve melik-i Gürcü âdem gönderüb Gürcü tâ'ifesinin Kudüs-i şerîfde kadîmden bir ziyâretgâhları var iken ebâ °an ceddin Gürcü tâ'ifesi varub ziyâret edegelmişler iken şimdikilerde Frenk ve Ermeni tâ'ifesi mezbûrların ziyâretgâhlarında tâ'ife-i mezbûreye keşişlerinden alıp te°addî eylediklerin bildürdükleri ecilden **buyurdum ki:**

Vardukda vilâyet-i mezbûrenin ehl-i vukûf ve ihtiyâr ve a°yânların getürdüb husûs-ı mezbûru telhis edip göresin kadîmden bu zamana gelince nizâ° olunan mahall Gürcü tâ'ifesinin midir yoksa ânlar mı ziyâret edegelmişlerdir mâ-tekaddemden kangı tâ'ifenin ziyâret-gâhı ise yine ânlara ziyâret ettirüb ma°âdasın men° eylesin muhtâc-ı °arz ile yazub bildirsin. Şöyle bilesin.

[26]

64

Koyun eminine virildi. Fî 12 M[uharrem] sene [98]5 (1 Nisan 1577)

Yanbolu kâdısına hüküm ki:

Mektûb gönderüb kazâ-i mezbûr celeblerinin 983 senesinde ihrâc olacak bahar koyunlarını mu°accelen gönderesin deyu hüküm-i şerîfim vârid olmuş iken irsâl olunacak on bin dört yüz elli re's koyunun değerince ve ma°dûm ve müflis ve emr-i şerîfimle celeblikden ihrâc olunan ve mücrim olmağla küreğe gönderilen ve hassa kassab ta°yîn olunan celeblerin zimmetinde zâhir olmağla gönderilmeye imkân olmayub bâki kalmışdır deyu °arz eylemişsin imdi taht-ı kazândan ihrâc olunacak ol mikdâr koyunlardan bu denlü noksan °arz etmekle müstahakka °inâyet olmuşsundur **buyurdum ki:**

Vardukda bu bâbda bizzât mukayyed olub taht-ı kazândan irsâli fermân olunan ol-mikdâr koyundan bu denlü noksân °arz etmenin aslâ vechi bir bahâne olduğu ma°lûm olmayub mahzâ ihmâl ve müsâhalen sebep olmuştur bu bâbda beyân edecek özrün makbûl olmak ihtimâl değildir müstahakka °inâyet olmuşsundur bu husûsda gaflet

etmeyüb gereği gibi ihtimâm idüb celeb defterinde mevcûd olduğu mikdâr koyunu bî-kusûr ihrâc idüb yarar sürücüler koşub vakt u zamanı geçmeden ber-vech-i isti'câl irsâl ve isâl etmek bâbında ikdâm ve ihtimâm gösteresin şöyleki bir def'a dahî ihmâlin müşâhade oluna 'azle konulmayub 'inâyete müstahakk olman mukarrerdir âna göre gaflet etmeyüb ihtimâm üzere olasın.

65

Bu dahi

Seferihisar kâdîsına hüküm ki:

Hâlâ Mekke-i mükerreme kâdîsı olan Mevlânâ Perviz zîde't-fezâ'ilehu mülâzımlarından Seferihisarlı İbrahim ve Semâniye medreselerinden Seyfî Danişmendî 'Abdu'l-aziz ve Seferihisarlı Ya'kub bin Tursun ve Seydi bin Muhammed nâm kimesneler Asitâne-i Sa'âdetime gelüb nefsi Seferihisar'da mütemekkin mal delüsü dimekle ma'rûf Cebo nâm kimesne madrabâz ve müfsid ve gammâz ve şer'î şerîfe mugâyir zulm ve te'addisinin nihâyeti yokdur ve on yükden ziyâde akçeye mâlikdir İstanbul'a kassab yazılmağa münâsibdir deyu haber verdikleri ecilden **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda mezkûrun ahvâlin teftiş eyleyüb göresin fi'l-vâki' dedikleri gibi olub müfsid ve madrabâz ve ehl-i fesâd olduğu ve ol mikdâr mala mâlik olduğu vâki' ise mezkûru akçesi ve sâ'ir mal ve mevâili ile ve ehl ü 'iyâl ile İstanbul'a gönderesin gelüb kassablık hizmetinde ola şöyle ki dedikleri gibi değil ise mezkûrlar hilâf-ı vâki' töhmet ederlerse mezkûrları 'ale'l-esâmi yazıb ne makûle kimesneler olduğu i'lâm eylesin.

[27]

66

'Arz-ı hâl getüren zımmîye virildi.

Mora beğine hüküm ki:

Kartina kazâsından ba'zı köy halkı 'arz-ı hâl gönderüb ba'zı ehl-i fesâd köylerine gelüb esbâb ve davar gâret idüb ve yollara ve bele inüb âdem katl idüb küllî fesâd ve te'addiden hâlî değillerdir ele getirülüb haklarından gelinmek lâzım geldikde ba'zı serbest tımarlara varub gasb etmekle ehl-i fesâdı ele vermeyüb ma'îyyet ve zahîr olmağla ehl-i fesâdın fesâdı dahî ziyâde olduğu bildürdüler imdi sancağın hıfz u hırâset ve ehl-i fesâd u şenâ'atin ele getirilüb şer'le haklarından gelmezse senin 'uhdene lâzımdır ihmâl etmek 'adem-i ihtimâmındandır **buyurdum ki:**

Vardukda bu bâbda mukayyed olub ânın gibi taht-ı livânda fesâd u şenâ'at üzere olan kimesneler gıybet idüb serbest tımarlara tahassun ederse ol asılları serbest tımar sâhiblerinden taleb idüb getürdüb dahî husemâsıyla beraber idüb ahvâllerin toprak kâdîları ma'rifetleriyle şer'le teftiş idüb üzerlerine fesâd u şenâ'at sâbit olanlara mecâl vermeyüb şer'le lâzım geleni edâ idüb yerine koyasın eğer serbest tımar sâhibleri ehl-i fesâda ma'ıyyet olub vermeyüb 'inâd ve muhâlefet ederlerse isimleriyle yazub bildiresin ki ol asılların tımarları alınub ehl-i fesâd olacak ânlarada icrâ oluna.

67

Yedikule debbağına virildi. Fî 14 M[uharrem] sene 985 (3 Nisan 1577)

Haslar kâdısına hüküm ki:

Mektûb gönderüb Ayasofya-i Kebîr evkâfı mütevellîsi Bâli dâme mecdehu meclis-i şer'â gelüb Galata ve Haslar'da boğazlatan sığır ve keçi ve koyun derileri İstanbul'da Yedikule'de merhûm Sultan Mehmed Hân binâ idüb câmi'c-i mezbûre vakf eylediği debbâğ dükkânlarında işledikleri ol vakfin ve sâ'ir evkâfin mukâta'alı yerlerinde dükkân olmayub ve âherine bir deri verilmek kânûn iken Galata'da işlenen ve boğazlatan dericiler ile âher mahallerde işlenüb mal-ı vakfa zarar olub ve Galata kassabları dahî mahal-i mezbûrda olan deri gayriye verilügelmişler deyü kâdîları Mevlânâ Muhyî'd-din'den 'arz alub merhûm ve mağfûrleh Sultan Selim Hân tâbe serrâhuya 'arz olundukda mahal-i mezbûrda olan salhâne ve Galata ve Haslarca boğazlanan deriler cem'an Yedikule'den gayriye verilüb ve cümle kassâb tâ'ifesine dahî hâsıl eyledikleri derileri mezbûra satub âherin satmayalar deyü tenbîh olunub mü'ekked emr-i şerîf verilmişdi hâlen Galata'da boğazlanan deriler âher yerde işlenüb mâl-ı vakfa külli zarar olub debbâğ dükkânlarının ekserî hâlî kalub husûs-ı mezbûr için müceddeden emr-i şerîf verilmesin bildirmeğin Hazret-i Eyyub Ensârî 'aleyhü'r-rahmetü'l-bârînin kendü vakf debbâğhânesinin gayrisi uslûb-ı sâbık üzere Yedikule'de olan debbağhâneye varmasın emr idüb **buyurdum ki:**

Emrim mücebince merhum-ı müşârün-ileyh vakfı debbağhanesinden ma'âda evvelden olageldiği üzere Yedikule'de olan debbağhâneye olagelene muhâlefet etmeyene nizâc ettirmeyesin.

[28]

68

Dergâh-ı 'âlî kapucularından Mustafa'ya virildi. Fî 27 M[uharrem] sene 985 (16 Nisan 1577)

Mısır emir-i hâccına hüküm ki:

Semave beğisi Mısır yolundan giden huccâc ol dâr-ı sa'adetde netâyice teveccüh ettiklerinde gâyet ile sür'at üzere yürümekle namaz vakti oldukda edâ-i salat olunmağa tevki' olmamağın 'adet-i 'umrede bir kerre farz olan niçün günde beş kerre farz olan salatları terk olunur deyü i'âlâm olundu imdi bu husûsa rızâ-yı şerîfim yokdur ahvâlleri tedârük olunub şerâ'it-i İslâm'a ri'âyet olunmak lâzımdır **buyurdum ki:**

Varıcak bu bâbda mukayyed olub yollarda salât vakti geldikde suyu olanlar tecdîd-i vuzû idüb suyu olmayanlar ma'rifet-i şer' üzere teyemmüm idüb memleket olduğu denlü edâ-yı salât edecek mikdârı kâfile-i huccâc te'hîr ettiresin ki vakti ile edâ-i salât edeler.

69

Kethüdâsına virildi. Fî 28 C[Cemâziye'l-âhir] sene 985 (12 Eylül 1577)

Erzurum beğlerbeğisine hüküm ki:

Bundan akdem ol top mühimmâtıçün iki bölükbaşı ile kırk sekiz nefer topçu gönderilmişti bi'l-fi'îl ânda mevcûdlar mıdır yoklatub 'arz olunmasın emr idüb **buyurdum ki:**

Varıcak aslâ te'hîr etmeyüb zikr olunan bölük başıları ve topçuları yokladub defter eyleyüb göresin fi'l-vâki' cümlesi mevcûdlar mıdır yoksa noksan üzere mi varmışlardır bundan ma'âda topçu lâzım mıdır nicedir sıhhat üzere yazıb bildiresin.

70

Sahibine virildi.

Van beğlerbeğisine hüküm ki:

Sâbıkâ Hakkâri hâkimi olan Zeynel Beğ sancağında zuhûr eden kurşun ma'deninden çıkarılan kurşundan yedi bin kantar kurşunu kirâ davarlarıyla 'îmâdiye hâkimine ulaştırub ol dahî ma'rifetiyle irsal idüb ol mezradan kelek ile gönderüb ile Bağdad'a gönderilmesin emr idüb **buyurdum ki:**

Vardukda emrim üzere ol mikdâr kurşunu vech-i meşrûh üzere kirâ davarlarıyla 'îmâdiye hâkimine ulaştırub ol dahî ma'rifetiyle gönderüb ol mezradan kelek ile Bağdad'a irsâl olunmak bâbında gereği gibi ikdâm ve ihtimâm eylesin.

[29]

71

Bu dahî

Van beğlerbeğine hüküm ki:

Diyarbakir beğlerbeğisi ile defterdârı mektûb gönderüb Van'a ne mikdâr buğday ihrâc olursa irsâl edesiz deyu fermân olunmağın mektûb irsâl olundukda İstanbul kilesiyle yüz bin kile buğday bu vilâyetde iki yüz bin kile olur taleb idüb ve bu diyârda ma'cûl olan akçe ile bir kilesi altışar akçeden on iki kere yüz bin akçe bahâ lâzım gelüb ve kira davarı için mukaddemâ Van'a zahire irsâl olunmak emr olundukda İstanbul kilesiyle on beşer akçeye dört kilesi bir yük olur altmışar akçeye olduğu zahire defterlerinde mukayyed olub hâlâ olmikdâr kirâ ile re'âyâyâ etmek teklif olundukda davar yokdur deyü 'acz-ı inkâr eylediklerin bildürdükleri ecilden vilâyet-i Diyarbakir'den Van kal'ası mühimmâtıçün şimdilik altı bin kile tereke gönderilmek ve kirası dahi uslûb-ı sâbık üzere tedârük olunmak emrim olub olbâbda müşârün-ileyhâya hükm-i şerîfim yazılıb irsâl olunmuşdur **buyurdum ki:**

Mehmed Çavuş vardukda Van mühimmâtıçün müşârün-ileyhâdan emrim üzere elli bin kile tereke taleb idüb getürdüb Van kal'asında deranbar-ı hıfz ettirüb dahî ziyâde lâzım olan tereke Van tarafından olan terekeden kadîmden cem' olunageldiği üzere cem' ve der-anbâr eylesesiz ve ne vechile tedârük eylediğin yazıb bildiresin.

72

Çerkes Pervane Çavuş'a verildi. Fî 26 Z[ilhicce] sene [98]5 (6 Mart 1578)

Akkirman beğine hüküm ki:

Silistre sancağında nasadlar yapılub 'urbâlarla donatılıb dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Derviş Çavuş'a sana gönderilmek için Silistre beğine ve mezkûr çavuşa hükm-i şerîfim gönderülüb ve hassa re'islerinden Memi Re'is kalyate ile olcânib hıfzı için irsâl olunmuşdur binâ olunan nasadlardan yigirmi pâre nasadı 'urbâlarla donatub dahi hâzır ve müheyyâ eylesesin ki inşaallah mezkûr re'is vardıkda bile emr idüb **buyurdum ki:**

Varıcak bu bâbda onât mukayyed olub mir-i müşârün-ileyh emrim mücebince nasadları emâne erişdirüb mezbûr çavuşumla sana gönderdükde sendahi mezkûr re'is varınca onât hıfz ettirüb vardukda zikr olunan mikdârı nasadı müretteb ve mükemmel re'is-i mezbûra koşub me'mûr olduğu mahale bile gönderesin ve nevehile olduğun yazub bildiresin.

[30]

73

Re'is beğın kethüdâsına virildi. Fî 8 M[uharrem] sene [98]5 (28 Mart 1577)

Van beğlerbeğine tâbi' olan sancakbeğlerine ve kâdılarına hüküm ki:

Hakkari ʿaşiretinden Şahkulu oğulları Kırcı ve Hasan ve Ali ve Semar (?) bin Murad ve Davud Giray oğulları Mehmed ve Hân ve Selim ve Bahae'd-din oğulları Rıdvan ve Seyfeddin nâm kimesneler tevâbi'î ile ve ba'zı eşkıya ile ʿisyân idüb otuz neferden ziyâde âdem katl idüb nicelerinin mal ve esbâbların gâret idüb te'addî ettiklerinde hâlâ mezkûrlardan teveccüh südde-i sa'âdetimde ele götürülüb Van beğlerbeğisine gönderilmesin emr idüb habs ile mahallinde teftîş olunmak için çavuş gönderilmiştir ba'zı ol cânibde gıybet üzere oldukları i'lâm olunmağın ânlar dahî ele götürülüb Van Beğlerbeğisine gönderilmesin emr idüb **buyurdum ki:**

Varıcak zıkr olunan tâ'ifeden taht-ı hükümetinizde gıybet üzere kimesne var ise hüsn-i tedbir ve tedârükle ele götürüb dahi mukayyed ve mahbûs Van Beğlerbeğisine gönderüb teslim ettiresin.

[Yev]mü'l-erba'a fî 28 Muharrem sene 985 (Çarşamba, 17 Nisan 1577)

74

Topçular çavuşuna verildi.

Diyarbakir beğlerbeğisine hüküm ki:

Bağdad'a gelmesi fermân olunan toplara ve şâhî darbzen lâzım olan ba'zı mühimmât Diyarbakir'den gönderilmek lâzım olmağın **buyurdum ki:**

Vardukda Diyarbakir'den kalıb-ı Van için tarak ve ardıç odunu ve kalıblara eklemek için taleb olunduğu mikdârı ağaç tedârük ve irsâl idüb ihmâl ve müsâhaleden ziyâde ihtiyât edesin.

75

Bu dahi

Bağdad beğlerbeğisine hüküm ki:

Bağdad'da dökülmesi fermân olunan toplar ve şâhî darbzenler için hassa topçuların bölükbaşlarından Mustafa gönderilmiştir **buyurdum ki:**

Vardukda mezkûr toplar mühimmâtı için her ne taleb ederse Bağdad'dan tedârük ediverilüb levâzım ve mühimmâtan bir nesneye muzâyaka çekdirmeyüb fermân olunduğu üzere toplar ve darbzenler döktürüb vaz' ettiresin.

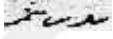
[31]

76

Mustafa Çavuş'a verildi. *Fî 28 Z[ilhicce] sene [98]4 (18 Mart 1577)*

Deryâda yûriyan levend kapudânlarına ve re'islerine ve iskeleler eminlerine hüküm ki:

Hâlâ İspanya kralı tarafından Asitâne-i sa'âdete gelen Don Marin nâm âdemi dört nefer âdemi ile girü İspanya kralı tarafına 'avdet idüb gitmeye icâzet-i hümayûnuma mukârin olub mezkûrlunun deryâda giderken ve ânun gibi İspanya kralından cevâb için âdem gönderilmeli olub gelirse kendilere ve gelenlere deryâda ve iskelelerde ve sâ'ir menzillerde kimesne dahl u ta'arruz eylemeyüb deryâdan gelirlerse emin ve sâlim rast gelenler alub doğru Âsitâne-i Sa'âdete getürmek ve eğer Avlonya veyahud Delvine iskelelerinden çıkub gelmek isterse Avlonya beğine veyahud Delvine beğine emn u sâlim ulaştırmak emr edip **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda bu bâbda her biriniz bizzât mukayyed olub ânun gibi müşârün-ileyh kral tarafından gelen âdemlere ve südde-i sa'âdetimden varan âdemlerine aslâ ve katiyen bir ferde ve (sılık) dahl u ta'arruz eylemeyüb Âsitâne-i Sa'âdetime gelecek âdemleri deryadan gelirlerse yanlarına koşulub doğru Âsitâne-i Sa'âdetime emin ve sâlim ulaştırub deryâdan gelmeyüb Avlonya veyahud Delvine iskelelerinden çıkıp gelmek murâd ediyorlarsa Avlonya beğine veyahud Delvine beğine ulaştırırsın ânlar dahi buradan Südde-i sa'âdetime ulağla irsâl eyleyeler husûs-ı mezbûr ziyâde mühimdir ihmâl ve müsâhaleden ziyâde hazer edip İspanya kralının âdemlerinin şükr ve senâsından ve müyesser bilüb âna göre mukayyed olası ve min-ba'd bir ferd böyle kapansız geçüb oltarafa gâret ve hasâret eylemekden ziyade hazer eyleyesiz şöyleki emr-i şerîfime muhâlif sizden biriniz öte yakasına geçüb bir fesâd yahud gâret ve hasâret edip hazer eylediği istimâc oluna aslâ beyân olunan özrü kabûl olmak ihtimâli yokdur hakkından gelinür âna göre mukayyed olub emr-i şerîfime muhâlif iş olmakdan begâyet ihtirâz eyleyesiz.

77

Diyarbakir beğlerbeğisinin kethüdâsına Ferhâd'a virildi.

Basra beğlerbeyisine hüküm ki:

Diyarbakir beğlerbeğisi mektûb gönderüb Basra beğlerinden Hüseyin Beğ ve Veli Beğ müşârün-ileyh için dörtyüz mikdârı âdemine kadimden 'ulûfe ta'yîn eylemişler deyü i'âm idüb kendi âdemlerine vermeyüb Rum yiğitlerine hıfz u hırâset-i memleket için verilmiştir ihdâs olunmamıştır deyü bildirdi **buyurdum ki:**

Varıcak fi'l-vâki' müşârün-ileyh mukaddemâ Van beğlerbeği iken gedük ihdâs etmeyüb 'arz ettiği üzere memleket hıfzı içüb mahlûl olan gedikleri Rum yiğitlerine tevcih etmiş mu'âraza olmasız.

[32]

78

Mustafa Çavuş'a verildi.

Avlonya'dan Âsitâne-i Sa'âdetime gelince yol üzerine vâki^c olan beğlere ve kâdîlara hüküm ki:

Hâlâ İspanya kralından Âsitâne-i Sa'âdetime gelen âdemi Don Marin ve sâ'ir yoldaşlarına icâzet-i hümayûnum mukârin olub Avlonya'ya gönderilüb görölüb ulaştırmak için Avlonya beğine hükm-i hümayûnum yazılıb irsâl olunmuşdur zikr olunan âdem İspanya kralına varub cevâb için bu cânibe tekrar âdem göndermelü olub Avlonya'dan veyahud Delvine iskelelerinden çıkıp ulağla gelenlere ve izden gelen âdemlerin birer günde emn u sâlim ulaştırub yarar olan bargirin tedârük eyleyüb ber-vech-i isti'câl irsâl eylemek emr idüb **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda ânın gibi İspanya kralı tarafından Avlonya'ya veyahud Delvine iskelelerinden çıkub Âsitâne-i sa'âdetime gelürken her kangınızın taht-ı hükûmetine dâhil olursa gelen âdemler kifâyet mikdârı olan bargirin tedârük idüb yolda yolcu bargiri yüklerin yıkdırılmak üzere irsâl eyleyüb 'avk u te'hirden ziyâde hazer eyleyesiz.

79

Hızır Çavuş'a virildi.

Sofya ve Radomir ve İhtimân ve Radavine ve Kızanlık ve Pravadi ve Samakov ve ve Şehriköy ve Tırnova kâdîlarına hüküm ki:

Sen ki Samakov kâdîsısın mektûb gönderüb bahâr eyyâmında yörükler ve yörükçüler (?) dağlara çıkdıklarında etrâfdan haramiler zuhûr idüb çeteler çıkub evler ve yollar basub fesâd u şenâ'at idüb bir ehl-i fesâddan da'ima fesâd u şenâ'atten hâlî değillerdir deyü vech-i meşrûh üzere harâmilik idüb fesâd üzere olanları teftiş için dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Samakov nâzırı Hızır Çavuş mübâşir olub ve il erinden ehl-i vukûf olub ehl-i fesâdın yatakların ve durakların bilüb ele getürmekde mu'âvenet edenlere ri'âyet olunmak için emr-i şerîf verilürse ele getürülmek âsân olub re'âyâ âsûde-i hâl olur deyü 'arz eylemişsin imdi bu bâbda müşârün-ileyh çavuşum mübâşir ta'yîn olunub **buyurdum ki:**

Vardukda siz ki kâdîlarsız her biriniz bu bâbda gereği gibi tedârük üzere olub taht-u kazânızda fesâd u şenâ'at üzere olub harâmilik eden ehl-i fesâdın yatakları ve durakların vilâyetin ehl-i vukûflarından haber alub dahî müşârün-ileyh çavuşum mübâşeretiyle hüsn-i tedbir ve tedârükle ele getürüb husemâ müvâcehesinde bir def'a

şer'le fasl olmayub on beş yıl mürûr etmeyen husûsları şer'le teftîş idüb ânın gibi fesâd u şenâ'atleri ve üzerlerinde müslümânlardan her kimin hakkı zuhûr ederse şer'le sâbit olan hukûku ashâbına alıverdikden sonra fesâdlarına göre muktezâ-yı şer'-i kavîm ne ise icrâ eylesin ve ne vechile ele götürülüb ve üzerlerine ne makûle mevâdd sâbit olub edâ-i hakk olunduğun sûret-i siclileriyle yazub 'arz eylesin ve ânın gibi ehl-i fesâd u şenâ'atin ele götürülmesinde yoldaşlık edenler hakkında mezîd-i 'inâyetim mukarrerdir âna göre kâdîlıklarunuzda say' ve i'âm eylesin.

[33]

80

Mustafa nâm kimesneye virildi. Fî 28 Z[ilhicce] sene [98]5 (8 Mart 1578)

Balıkesri kâdısına hüküm ki:

Karesi sancağıbeği olan Kisvan mektûb gönderüb bundan akdem emr-i şerîfim vârid olub eğer beğlerbeği ve sancakbeğleri ve zu'amâ ve alaybeği ve erbâb-ı tımâ(r) haslar ve ze'âmet ve tımarları iltizâma vermeyüb ber-vech-i 'adâlet kendü âdemlerine zabt ettiresin deyü fermânım olmağın eğer hâslar ve eğer ze'âmet ve eğer tımârlar iltizâma verilmeyüb kendü âdemlerine zabt ettirülüb lakin kasaba-i Balıkesriye'nin bâc-ı bazâr ve ihtisâbiye ve ihzâriye ve bozhâne ve şem'hâne ve başhâne ve resm-i keyl ibrâya mahsûl kayd olunub harc-ı mukâta'ât olmağla kadîmü'l-eyyâmdan ile'l-ân vâli olanlar kendü âdemlerine zabt ettirmek birer vechile mümkün olmadığı ecilden yerleri zabt ettirügelmişlerdir hâlâ ba'zı kimesneler bâc-ı bazâr husus-ı haracı dahi emr-i şerîfimde bile dâhildir deyü kadîmden zabt edegelenlere zabt ettirmek için emr-i şerîfim taleb etmeğin *buyurdum ki*:

Vusûl buldukda bu makûle şehir içinde vâki' olan rüsûmu kadı ma'rifet ile ehl-i vukûfdan taleb olan kimesnelere ber-vech-i 'adâlet zabt ettirüb zulm ve te'addî ettirmeyüb ve bu bahâne ile mahsûlün ayak 'âmillerine verdirmeyesin.

81

Mud hisar erenlerinden Emrah'a virildi.

İçil beğine ve Selendi kâdısına hüküm ki:

Sen ki sancakbeğisin mektûb gönderüb kal'a-i Mud hisar erenlerinden on beş nefer gelüb bundan akdem kal'a-i Mud dizdârı olub hâlâ Mud dizdârı olan Hasan nâm kimesne üç yıldan ziyâde Mud'a dizdâr olub kal'a-i Mora'nın hazine ve anbarların gelen dizdâr teslîm etmeyüb şimdiye değin kendü mühürlüdür zimmetinde gayri ve dizdâr olduğum Mud kal'asının hazine ve cebehânesin ve top ve yarâğ ve anbarların

dahi kabz eyleyüb henüz eski dizdârının mührüyle durup bunun ihmâlinden küllî ziyân olmuşdur deyü bildirdiklerinde kal^â-i Mud'a varub i^lâm olunduğu üzere bulunub tophânesi yıkılıp topları çamur içinde ve fundukları çürüyüb ve barutu harâb olub ve kadifeleri tozdan harâb olub ve sâ'ir paslanub yâyı ve okların ^âamele yaramayub ve anbarında olan zahire çürüyüb nasbından ziyâde telef olub eski dizdârına su'âl olundukda yeni dizdâr nice kere hazineyi sana teslim edemem mâl-ı mirî telef olmasın deyü ibrâ ettikde aslâ kabz eylemeye mukayyed olmayub ve kabz eylemek için vârid olan emr-i şerîfi kimesneye göstermeyüb ihmâl eylemiştir deyü cevâb verib ve kal^â-i Mora'nın hazine ve anbarlarının yeni dizdâra teslim etmeyüb bu iki kal^âın zarar u ziyânları Mud dizdârı Hasan Ağa'dan olmuşdur deyü bildirdikleri ecilden **buyurdum ki:**

Vardukda bu def^âa dahî bizzât mukayyed olub bu husûsu onât vechile teftîş edip göresin zikr olunan kal^âaların pâre ü yarâğının ve sâ'ir zahiresinin telef olmasına sebeb kim olmuşdur vuku^u üzere yazub ^âarz eylesin.

[34]

82

Arz-ı hâl verilen kâtibin ademisine virildi.

Mora beğine Gördüs kâdisına hüküm ki:

Mora ve Mizistre sancaklarının re^âyâsı ^âarz-ı hâl gönderüb livâ-i mezbûra tâbi^â kasaba-i Androsa'da sâkin İskender ve Dede Mustafa oğlu Bali nâm sipâhizâde ve yedi nefer karındaşı ve sekiz nefer ^âammüsü oğullarıyla ittifâk üzere olub re^âyânın kimisini döğüb ve kimisin ^âazr idüb ve nâ-hakk yere nice malların alub kasaba halkına ve hâricden yazılan fukarâya nice dürlü zulm ve te^âaddî idüb ve nâibler şirretlerinden havf idüb ihmâl üzere olub ve mezbûr Bali'nin Androsa ve Kalamata kazâlarında çiftlik yeri olub etrâfında olan bağlardan ve tarlalardan kendüsünede cebr ile alub kendi tarlalarına davarları salıverip bağlarına ve bağçelerine ve bostanlarına âdemleri girüb yakub ve yıkıb ve mezbûr Bali birkaç nefer karındaşıyla Androsa kazâsında re^âyâdan birisin kılıç ile urub katl idüb vârisleri haklarından da^âvâyâ kâdir olmayub bunun emsâli zulmünün nihâyeti yokdur deyu tazallum eyledikleri ecilden **buyurdum ki:**

Vardukda mezbûrları re^âyâdan da^âvâyı hakk edenler ile meclis-i şer^â'de beraber idüb ahvâllerin toprak kâdîları ma^ârifetiyle hakk üzere teftîş idüb göresin ânın gibi bir def^âa şer^â'le fasl olmayub on beş yıl mürûr etmeyen husûslardan üzerlerine bi-hasebi's-şer^â nesne sâbit olursa şer^â'le sâbit olan hukûku hükm idüb ashâbına bî-kusûr

alıverdikden sonra üzerlerine ne makûle mevâdd sâbit olub ve fukarânın hakların ne vechile alıverildiğin sûret-i sicilleriyle yazub bildirsin amma hakk teftîş-i hakk üzere olub bir dürlü mürur ü telbisden ve hilâf vâki^c-i kaziyye ^carz olunmakdan hazer edesin.

83

İbrahim nâm kimesneye virildi.

Tımışvar beğlerbeğisine hüküm ki:

Bundan akdem köle tâcirlerinden ba^czı kimesneler Üsküb'den metâ^c alub kirâ davarlarına tahmîl idüb Göle cânibine giderler iken Semendire sancağına tâbi^c Yanmodana (?) derbendi demekle ma^crûf mahalde on beş neferdarı kâfirler yollarına gelüb mezkûrlardan iki nefer bazirgânı katl idüb sâ'irleri kaçub bi'l-cümle esbâbların ve kirâ bargirlerin nehb u gâret idüb te^caddî eylediklerinden sonra müfsid-i mezbûrların kulaguzları olan kâfir livâ-i mezbûrda ele girüb tutuldukda husûs-ı mezbûr i^ctirâf idüb ve sâ'irleri Tımışvar beğlerbeğiliğinde idüğün haber verip tecessüs olundukda ba^czıları ele girüb ve ellerinde ^caynî ile nice esbâb bulunub şer^cle haklarından gelinüb ba^czıları ele girmediği istimâ^c olunmağla **buyurdum ki:**

Vardukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olub zikr olunan harâmilerin bâkisin dahî ele götürüb ahvâllerin toprak kâdîları ma^crifeti ile hakk üzere teftîş eyleyüb göresin kaziyye istimâ^c olunduğu gibi olub ve kuttâ'ü't-tarîk eyledikleri şer^cle sâbit ve zâhir oldukdan sonra haklarında şer^cle lâzım geleni edâ eyleyüb yerine getiresin bu bâbda tamam-ı hakk üzere olub hilâf-ı şer^c iş olunmakdan hazer eylesin.

[35]

84

Mektûb getiren kimesneye virildi.

Amasiye kal^cası dizdârına hüküm ki:

Hâlâ Gedegara dizdârı mektûb gönderüb Gedegara kal^cası erenleri dâ'ima hidmetten hâlî olmayub levend suhte tâ'ifesi ele gelmekde ve sâ'ir vâki^c olan her bir hidmetlerden hâlî olmayub yarâğa ziyâde ihtiyâcları olduğu ^carz etmeğin Amasya kal^casında olan tüfenkçilerin on beş kıt^ca tüfenk vermesin emr idüb **buyurdum ki:**

Amasya kal^casında olan tüfenkçilerden emrim üzere on beş kıt^ca tüfenk teslîm eylesin ve teslîm olduğun sicil-i mahfûza kayd ettirüb sûret-i sicili Amasya kal^cası dizdârına veresin ki âna göre hazine defterine kayd olunub temessük ola.

85

Sinan Beğın Kethüdâsına virildi.

Erzurum beğlerbeğisine hüküm ki:

Livâ-i Hınıs'da Bestan ve Bohtan ve Zilan tâ'ifesinden Hızır ve karındaşı Davud ve çeri başı Mehemed ve Batık Mehemed ve Devletbar ve Kara Halid ve İbrahim nâm sipâhiler bilâ-emr tımâra dâhil olduklarından gayri şirret ve şekâvetlerinin ve şika üzere oldukları i'âm olunmağın ahvâlleri teftiş olunmak emr idüb **buyurdum ki:**

Vardukda mezbûrları ihzâr ve ahvâllerin ehl-i vukûf ve bî-garaz kimesnelerden teftiş ve tefahhus idüb göresin fi'l-vâki° i'âm olunduğu üzere mezbûrlar bilâ-emr mahal-i himmetden tımar almışlar olub şirret ve şekâvetleri bi-hasebi'ş-şer° sâbit ve zâhir olursa vuku°u üzere °arz eylesin tımarları alınub âhere tevcîh oluna.

86

Sığacık beğinin kethüdâsına virildi. Fî 19 Z[ilhicce] sene [98]5 (27 Şubat 1578)

İzmir kâdısına Saruhan ve Aydın beğlerine ve Ayasluğ ve Çeşme ve Tire ve Mağnisâ kâdîlarına hüküm ki:

Taht-ı hükümetinizde fesâd u şenâ°at idüb şer°le kısâs lâzım gelmeyen mücrimleri küreğe konulmak için Sığla beğine gönderilmek emr idüb **buyurdum ki:**

Vardukda ânın gibi taht-ı hükümetinizde bi-hasebi'ş-şer° fesâd u şenâ°at zuhûr idüb şer°le kısâs lâzım gelmeyüb âher cerâyimleri olan mücrimleri küreğe konulmak için Sığla beğine gönderüb küreğe konulmak icâb eder cerimleri ne ise sicil idüb sûretlerin mücrimleriyle ma°an müşârün-ileyhe ve bir sûretin dahî südde-i sa°âdetime gönderesiz.

87

Delvine koyun eminine virildi. Fî 22 M[uharrem] sene 985 (11 Nisan 1577)

Yalvac kâdısına hüküm ki:

Hâlâ kazâ-i mezbûrda Hâcî Osman nâm kimesne için mütemevvil ve yarar kimesne olub yirmi yük akçeye kadar fi olduğu ve ribâ-hâr olduğu i'âm olunmağın mezkûru İstanbul'da kassab olmağ için südde-i sa°âdetime gönderilmek emr idüb **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda mezkûrun ahvâlin göresin fi'l-vâki° mezkûr ribâ-hâr ve ol-mikdâr akçeye kudreti olub kassablığa yarar ile ol-yerden °alakâsın kat° idüb ehl u °iyâli ve mal ve menâli ile mahrûse-i İstanbul'a gönderesiz ki gelüb kassablık hizmetinde ola.

[36]

88

Mezkûr Osman nâm kimesneye virildi.

Teke beğine Antalya ve Elmalu kâdılarına hüküm ki:

Hâliyâ Osman nâm kimesne gelüb rikâb-ı hümayûnuma rik'a sunulub Kulaksız oğlu demekle ma'rûf Mehmed nâm kimesne yoldâşı olan Merd Hüseyin ve Nazar ve Şefioğlu Bali ve kendü hizmetkârlarıyla katl kaskına yoluna gelüb mezbûr Mehmed âlet-i harbla ağzına vurub dört dişin çıkarub ve merkûm Nazar kılıç ile omuzuna çalub hayf etmeğin mezbûr nazar ele götürülüb omuzun çaldığı üzere sâbit olub habsinde iken Menteşe alaybeğisi olan Mehmed bir tarikle hizmetkârım deyü habsinden ıtlâk idüb zikr olunan eşkiyâyâ ma'ıyyet ve zahr olmağla ele vermeyüb ahvâli görülmediğinden ma'âda südde-i sa'âdetime şikâyet geldiğin istimâ' etmekle karındaşın tutub karındaşın ne vechle şikâyet vardı deyü üzerine ba'zı töhmet isnâd edip Teke alaybeğisi olan Mustafa dahî mezbûr alaybeği Mehmed mu'annid olub şâhid-zor ile ba'zı cerime sâbit idüb ziyâde zulm ve hayf eylediklerin bildirmeğin zikr olunan alaybeğilerine tenbih olunub min-ba'd bu makûle husûsa karışmayub ve zikr olunan ehl-i fesâdın ahvâllerin göresin emr edip **buyurdum ki:**

Vardukda mezbûrân ehl-i fesâdı ihzâr idüb gıybet ederlerse şer'le buldurması lâzım olanlara buldurub dahî bir def'a şer'le fasl olmayub on beş yıl mürûr etmiş da'va değil ise onât vechile hakk üzere eğer bunun ve eğer karındaşının ahvâllerin teftiş idüb göresiz fi'l-vâki' mezbûr ehl-i fesâd vech-i meşrûh üzere fesâd u şenâ'atleri sâbit ve zâhir olursa ehl-i fesâd sipâhi ise yazub bildiresiz değiller ise emr-i şer'-i kavîm ne ise edâ idüb muktezâ-yı şer'le haklarından gelesiz ve mezbûrân alaybeğiler dahi vech-i meşrûh üzere karındaşı dutub hilâf-ı şer'-i şerîf rencide idüb şâhid-zor ile cerime isnâd ettikleri vâki' ise tenbih eyleyesiz ki kendü hallerinde olunan min-ba'd bu makûle husûslara karışmayalar şöyle ki ba'de't-tenbîh almazlarsa yazıb 'arz eyleyesiz ki kendi dirlikleri âhere verilüb haklarından geline ama hîn-i teftiş tamam-ı hakk üzere olub bir cânibe meyl ü muhâbâ etmeyüb tezvîr ve şuhûd-zordan hazer idüb ahvâllerin yazıb bildiresiz.

89

Kazâ-i mezbûrdan Behram nâm kimesneye virildi. 3 C[Cemâziye'l-âhir] sene 985 (18 Ağustos 1577)

Rum beğlerbeğisine ve Tokat kâdısına hüküm ki:

Kazâ-i mezbûra tâbi' Karadüğe nâm karyeden Kabaroğlu Ali ve Ahmedoğlu İbrahim nâm kimesneler karye-i mezbûrede yazılı ra'ıyyet oğlu ra'ıyyet iken bir tarikle miri tüfenkleri idinüb dahî hassa cebecileriz deyü karye sipâhisine hukûk ve rûsûmların

edâ etmediklerinden ma'adâ nice kimesnelerin müft ü meccânen yem ve yemeklerin ve koyun ve kuzu ve tavukların alıb ve ehl ü 'iyâllerine kasd idüb envâc-i şirret ve şekâvetden hâlî olmadıkları istimâc olmağın **buyurdum ki:**

Vardukda mezkûrları ihzâr idüb ahvâllerin mu'temedun 'aleyh kimesnelerden şer'le teftîş ve tefahhus eyleyüb göresin fi'l-vâki'c istimâc olunduğu üzere bunlar karye-i mezbûrede yazılı ra'iiyyet oğlu ra'iiyyet iken hassa cebecülerüz deyü ellerinde miri tüfenklerin miri içün alub kabz idüb dahî kendilerin birer kefillerin verip esâmileriyle yazub 'arz eylesin bu bâbda tamam hakk üzere olub 'arz ve te'addîden ve hilâf-ı vâki'c kaziyye 'arz olunmakdan hazer eylesin.

[37]

90

Beğîn âdemisine virildi. Fî 3 M[uharrem] sene [98]5 (23 Mart 1577)

Malatya beğine hüküm ki:

Mektûb gönderüb livâ-i mezbûra tâbi'c Kömür nâm karye halkı kâfiri tâ'ifesinden olub kadîmü'l-eyyâmdan kuttâc'u't-tarîk ve harâmilik ile meşhûr olmağın mukaddemâ olan beğler zamanında nice def'a ahkâm-ı şerîfe ile tımarın alınub lakin sâkin oldukları yer tamamıyla sa'b-ı seng-sâr olmağın at ve âdem varmağa imkân olmamağla tamam-ı haklarından gelinmeyüb kaçub halâs olan hırsuzlar bir yere cem'c olub on sekiz neferi Behisni kazâsına tâbi'c Eynek meydanı demekle ma'rûf memerr-i nâs olan mahûf yerde durub kârbânın yolların basub nice kimesneyi katl ve emvâllerini gâret ettiklerinden gayri yakın zamanda 'Arabgir sancağında bir büyük karbân dahî mahal-i mezbûrda mürûr ederken mükemmel pâre ve yarâğla yollarına inüb birkaç neferin katl ve birkaçın muhkem mecrûh ve emvâl ve esbâbların gâret idüb yine zikr olunan sa'b-ı bendegânlarına gittiklerinde subaşılarımızdan Hüseyin nâm kimesne istimâc idüb ardlarından varub re'is-i eşkiyâ olan Hasan ve yoldaşları Ömer ve İskender nâm hırsızları ele getirüb Behisni kâdısının mahallinde ihzâr idüb ettikleri fesâd u şenâcatde bi-hasebi's-şer'c sübût buldukdan sonra mahallinde siyâset olunmağın livâ-i mezbûr alaybeğisi ve zu'amâ ve erbâb-ı timâr ve gayri re'âyâ ve berâyâdan her kim var ise zikr olunan karye halkının cümlesi ve kuttâc'u't-tarîk ve hırsız ve harâmidir ve mezbûrların cümlesi teftîş olunub ettikleri fesâd u şenâcatları re'âyâ ve berâyâ üzerinden def' olunmasın ricâ ederüz dediklerini i'lâm ittüğün ecilden zikr olunan hırsuz ve harâmiler ve gayriyer hırsuz nâmına olanlar ele getirülüb şer'le haklarından gelinmesin emr idüb **buyurdum ki:**

Vardukda ânın gibi hırsuz ve harâmi nâmına olanlar eğer tâ'ife-i mezbûredir ve eğer gayridir ve bi'l-cümle livâ-i mezbûrda vâki^c olan hırsuz ve kuttâ^cu't-tarîk ve eşkıyâyı ele götürüb bi-hasebi's-şer^c fesâd u şenâ^cat sâbit ve zâhir olanların şer^cle haklarında gelüb hırsuz ve harâmi ve haramzâde himâyet olunmakdan hazer edesin.

91

Divânda Hasan kethüdâya virildi. Fî 27 M[uharrem] sene [985] (16 Nisan 1577)

Bağdad'a varınca yol üzerinde olan kâdîlara hüküm ki:

Hâlâ Bağdad muhâfazasıçün Bağdad'a irsâl olunan silâhdârlara zahîre lâzım olmağın **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda her kangınızın taht-ı kazâsına dâhil olursa akçeleriyle kifâyet mikdârı zahîre tedârük idüb muzâyaka çekdirmeyesiz tâ'ife-i mezbûrenin zahîresi tedârüki mühimmâtandır ihmâl eylemeyüb ihtimâmda dakîka fevt eylemeyesiz.

Subaşıdan Piri'ye virildi. Fî 27 M[uharrem] sene: [985] (16 Nisan 1577)

Bir sureti

Şehr-i Zola varınca yol üzerinde olan kâdîlara sağ ^culûfecilerçün yazıldı.

[38]

92

Sahib-i sefere gönderildi. Fî 28 M[uharrem] sene 985 (17 Nisan 1577)

Erzurum beğlerbeğisine hüküm ki:

Bundan akdem sana hükm-i hümayûnum gönderilüb beğlerbeğiliğe müte^callik olan ^casâkir-i nusret-me'âsirle müretteb ve mükemmel düşman yarâğıyla hâzır ve âmâde olub ve dâ'ima mukayyed olub yukarı cânibe âlet-i harb ve at ve gümüş ve kalay ve gurus ve bakır göndermeyüb onât vechile hıfz eyleyesiz deyü emrim olmuşidi ol emr-i şerîfim ^calî-mekân mukarrerdir **buyurdum ki:**

Varıcak bu husûslara onât mukayyed olub min-ba^cd yukarı cânibe sahîh bazirgân olan kimesnelerden gayri müzeverciden ve sâ'ir yukarı cânib ile ^calâka eder kimesneler getirisinden ihtiyât edib basîret üzere olasın ve fermân-ı şerîf-i sâbıkıma mugâyir bakır gümüş kalay at ve âlet-i harb ve gurus gitmekten hazer eyleyüb bir dahi onât vechle hıfz u hırâset edip hilâf-ı emr-i şerîf iş olmakdan sakınub ikdâm ve ihtimâmda kusûr etmeyesiz şöyleki ol-cânibden yukarı cânibe zikr olunan husûslardan başka kendüsü mesmû^c-ı şerîfim ola kimsenin ^cözü makbûl olmaz âna göre mukayyed olası ve yukarı

câ nibden vakf ve muttali^c olduğun ahhâr-ı sahihe-i ‘ale’t-tevâli i‘lâm etmekden hâlî olmayasız.

Mehmed çavuşa virildi.

Bir Sûreti

Van Beğlerbeğine

Bu dahi

Bir Sûreti

Diyarbakir Beğlerbeğine

Bu dahi

Bir Sûreti

Bağdad’a

Bu dahi

Bir Sûreti

Şehrizol’a

93

İznik ve Yenişehir kâdılarına hüküm ki:

Dergâh-ı mu‘allâm yeniçerilerinden Abidin ve İskender nâm yeniçeri hidmetkârları Mustafa ve Ramazan yeniçeri ve hidmetkârı Sırça ve Hezkâne (?) Şahkulu ve Hasırcıoğlu Turcı nâm kimesneler İznikmid kazâsında katl ettikleri i‘lâm olunmağın *buyurdum ki:*

Vardukda mezkûrları ihzâr idüb gıybet üzere ise şer‘le buldurması lâzım olanlara buldurdub on beş yıl geçmemiş ile hakk üzere teftiş idüb göresin ‘arz olunduğu gibi ise ki şer‘le sâbit olan kâtiller sipâhiler ile habs idüb ‘arz edesin değil ise bu bâbda emr-i şer‘-i şerîf ne ise edâ idüb kimesneye hilâf-ı şer‘ iş ettirmeyesin.

[39]

94

Müşârün-ileyhin kethüdâsına virildi. Fî 14 Z[ilhicce] sene [98]5 (22 Şubat 1578)

Şam beğlerbeğisine hüküm ki:

Mektûb gönderüb Şam yeniçerilerinden bölükbaşlarından olan Mustafa ve ‘İsa nâm kimesneler ‘Arab ile ma‘iyyettir deyü ‘arz olunmağla Kıbrıs’a sürülmek için hüküm-i şerîfim gönderilmişidi hâlâ mezkûrlar kendü hâllerinde olub isnâd olunan

husûslar gayr-i vâki^c midir deyü bildirdiğın ecilden Kıbrıs'a sürülmekden 'afv olunub **buyurdum ki:**

Varıcak mezkûrları Kıbrıs'a sürülmekden ferâgat idüb tenbîh ü te'kîd eyleyesin ki kendü hâllerinde olalar.

95

Ahmed Çavuş'a virildi.

Silistre Beğî Davud Beğ e hüküm ki:

Mektûb gönderüb emr-i şerîfime muhâlif öte yakaya at geçiren Sakçı iskelesi emini 'Ali olduğun ve dâ'ima kâfir vilâyetine yarar atlar ve yarâk geçirmek âdetidir emr-i şerifime muhâlif geçirdiği atlar girift olmağla havfından firâr etmişdir deyü bildirdiğın ecilden mezkûr gıybet etmiş olmayub hazine ile südde-i sa'âdetime gelmiş olmağın **buyurdum ki:**

Mezkûr öte yakaya atlar geçirdiği vâki^c ise te'dîb eyleyesin.

96

İstanbul kâdisına hüküm ki:

Sûret-i sicil gönderüb mukaddemâ Sakız metropolidi olan Gorin nâm zımmî rikâb-ı hümayûnuma ruk'a sunub İstanbul patriği benim bilâ-sebeb metropolidliğim alub âhere vermişdir demekle görülmek fermân olunub Ca'fer Çavuş mübâşeretiyle mezkûr batrıkden husûs-ı mezbûr su'âl olundukda zımmî-i mezbûr için ayinimize muhâlif nice evzâ^cı ve fışk ve fücûru zâhir olmağın metropolidliğın alub müstahakkına verdim deyü cevâb verüb mezkûr Gorin vech-i inkâr edince kilisede bir kâfir 'avretine fasl-ı şenî^c ettiğı batrıklere şetm idüb ve papas nasb ettikçe hayli akçelerin aldığı sâbit ve zâhir olmuşdur deyü 'arz ettiğın ecilden mezkûr Gorin nâm zımmî şehâdet buyrulmasın emr idüb **buyurdum ki:**

Vardukda emrim mücebince mezkûr zımmînin vâki^c olan 'akâlasın kat^c idüb şehâdeti redd eyleyesin.

97

Boğaz hisarlarından Anadolu Hisarı dizdârına hüküm ki:

Hâlâ Tunus nakîbü'l-eşrâfı Ebu'l-Hasan rikâb-ı hümayûnuma ruk'a sundurub ayağına otuz vuki'yye demür koyub semâlarına kudreti olmadığın i'âm eylemeğın müşârün-ileyhi Rum hisarı dizdârına teslim eylemek emr edip **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda müşârün-ileyhi Rumili Hisarı dizdârına teslim eyleyesin ki hıfz eyleye.

[40]

98

Mütevellînin âdemisi Yusuf'a virildi.

Gümülcine kâdîsına hüküm ki:

Hâlâ Murad Paşa evkâfına mütevellî olan Mustafa mektûb gönderüb kazâ-i mezbûra tâbi^c evkâf-ı mezbûreden Maronya nâm karyenin sâbıkâ hâssı olan Yusuf Abdurrahman nâm kimesne iş erlerinden kıst alivermeden kıstı ettiği el vakfı tamamen götürüb teslîm etmeyüb gâh üç bin ve gâh dört binisin kendüsü ahz ve ekl idüb istikâmet üzere olmadığın kuzzât-ı vilâyet temessükâtıyla berâtı def^c zâhir olub cibâyetten ref^c olunmak kasd olundukda borcumdur ayni vazîfemden edâ eylesin ve min-ba^cd bu makûle iş etmeyüb deyü tevbe ve istiğfâr edip ahz ve ekl ettiği ne ise ba^czı vazifesinden tahsil ettirilüb ve ba^czı dahi tahsil ettirmek üzere iken mezkûr câbinin müteveffâ babası mezkûr Abdurrahman vakf-ı mezbûra mütevellî olub ol zamanda mütevellî-i mezbûrun tahvîlinden otuz sekiz bin akçe bâki olub cümleden kaza-i Atyoz'da sakin Hristiyori nâm zimmî zimmetinde yedi bin akçe bâki olmağın der-sa^câdetden hükmi şerîf ihrâc olunub tahsili için câbi-i mezbûrun gönderildiği zikr olunan akçe fuzûlî dört bin akçeye sulh idüb irad ve iskât eyleyüb min-ba^cd taleb olunursa mesmû^c olmaya deyü bunun berâtına hüküm ettirüb İnöz mahkemesinde sicil ettirüb ve sulh tarîkiyle olduğu dört bin akçe dahi almadım deyü inkâr idüb ve câbi olduğu karyenin halkı 'umûmen menâzi^c ü şaki olub âherden râzı olmamağın cibâyet hidmetinden ref^c olunub hâlâ mezbûr mütevellî benim cibâyetimi nâ-hakk yere verdi sebab-i azlim ma^clûm olsun deyü bakâyâ-yı evkâf tahsiline me'mûr olan Mevlana Hüseyin zîde fazlehuya hükmi şerîf irâd idüb İstanbul'da teftiş olunan deyü mahal-i nizâ^c olan Gümülcine kazâsına cabi olduğu karyeye varub anda tesbit olmak istemez mezkûrun zimmetinde olan mal-ı vakfdır ve şikâyetçileri dahi câbî olduğu karye halkı der mahallinde teftiş olunmak ricâsına 'arz eylemeğın merkûm mahal-i hâdisede teftiş olunmasın emr idüb **buyurdum ki:**

Vardukda mezbûru mahal-i hâdisede da^cva-yı hakk edenler ile beraber idüb bir def^ca şer^cle fasl olmayub on beş yıl mürûr etmiş değil ise hakk üzere teftiş eyleyüb göresin kaziyye 'arz olunduğu gibi ise şer^cle sâbit ve zâhir olan mal-ı vakfdan mezkûrun zimmetinde olan akçeyi ba^cde's-sübût vakf için tahsîl idüb üzerinde bir akçe ve bir habbe bâki komayasın amma hakk teftiş-i hakk üzere olub tezvîrden ve telbîsden hazer eylesin.

[41]

99

Çavuşzâdelerden Kismet'e (?) virildi. Fî 16 S[afer] sene 985 (5 Mayıs 1577)

Ruscuk kâdısına hüküm ki:

Vilâyet-i Eflâk içinde sâkin olan keferenin kızların ba^czı Müslümânlar alub vilâyetlerinde mütemekkin olub Eflak zımmîleriyle muttasıl-ı ihtilât üzere olduklarından gayri fesâddan hâlî değillerdir deyü i^clâm olunmağın **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda bu bâbda mukayyed olub ânın gibi kefereden duhter almağla varub sâkin olan kimesnelere tenbîh u te^kîd eylesin ki min-ba^d kimesne varub vilâyetlerinde olmayub ticârete varanlar dahi ticâretlerin ettiklerinden sonra gelüb gidüb Eflak köylerinde mütemekkin olmayub yerlerine ve kendülerine hilâf-ı şer^c-i şerîf dahl etmeyeler ba^de't-tenbîh men^c olmayub varub sâkin olub fesâd edenleri yazub bildirsin ki haklarından geline emr-i şerifime mugâyir iş olmakdan hazer eylesin.

100

Boğazhisarlarından Rumili Hisarı dizdârına hüküm ki:

Hâlâ Tunus nakîbü'l-eşrâfı olan Ebu'l-Hasan rikâb-ı hümayûnuma ruk^a sundurub Anadolu Hisarı dizdârı ayağına otuz vuki^cyye demür koyub semâlarına kudreti olmadığın i^clâm eylemeğin sana teslim eylemek içün dizdâra hükm-i şerîfim gönderilmiştir **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda müşârün-ileyhi mezkûr dizdârdan taleb edip alub onât hıfz eylesin amma ol vechle te^caddî eylemekden hazer eylesin.

101

Pervane Çavuş'a virildi. Fî 23 Ra [Rebî'ü'l-evvel] sene 985(10 Haziran 1577)

Erzurum beğlerbeğisine hüküm ki:

Hakkari Zeynel Beğ'in sancağında kurşun ma^cdeni olduğu i^clâm olundu Erzurum'dan yarar ma^cden yuvalak bilür üstâd ma^cdenciler gönderilmesin emr idüb **buyurdum ki:**

Varıcak te[']hir etmeyüb müşârün-ileyhin sancağına yarar üstâd-ı ma^cden ^camelinde mâhir kimesneler tedârük idüb gönderesin ki varub vâki^c olan ma^cdenden müstevfî kurşun işledeler.

Bir sûreti

Van beğlerbeğisine çıkarılan kurşundan yedi bin kantar kurşunu kirâ davarlarıyla ^cîmadiye hâkimine ulaştırub mücebiyle isâl eyleye edecekleri ile Bağdad'a göndereler.

[42]

102

Pervane Çavuş eliyle dahi Rum Beğlerbeğine gönderildi. Fi 23 Ra [Rebî'ü'l-evvel] sene 985(10 Haziran 1577)

Canik beğine ve kâdısına hüküm ki:

Sen ki kâdısın mektûb gönderüb Vilâyet-i Rum zu'amâsından Canik sancağında yirmi bin akçe ze'âmeti olan Yunus'un re'âyâ ve berâyâyâ dâ'ima ta'arruz zulm ve te'addîsi olup bilâ-sebeb malların alub rencide ettiğinden gayri gelüb tazallum ettiklerin şer'î şerîfe da'va olunub re'âyâyı bilâ-sebeb rencide idüb malların aldığı şer'le sâbit ve zâhir olup tenbîh ve te'kîd olundukdan sonra geri mütenebbih olmayub bir vechle re'âyâdan el çekmeyüb zulmü ziyâde olduğun bildirmişsin imdi mezbûr Yunus'un ahvâli göresin emr idüb **buyurdum ki:**

Vardukda mezkûrun ahvâlin hakk üzere teftîş ve tefahhus idüb göresin 'arz olunduğu üzere re'âyâ ve berâyâyâ vech-i meşrûh üzere zulm ve te'addîsi olduğu vâki' midir nicedir ahvâlin vuku' üzere 'arz idüb celb u ahz sebebi ile hilâf-ı vâki' kazıyye 'arz olunmakdan hazer edesin.

103

Anadolu beğlerbeğisine ve Seydigazi kâdısına hüküm ki:

Sen ki beğlerbeğisin mektûb gönderüb kazâ-i mezbûra tâbi' Akviran nâm karyeden Kırca ve Abdi nâm kimesneler otuz kırk yıldan berü zirâ'at ettiğimiz yerlerimizi Yörük tâ'ifesinden Evhad nâm kimesne mer'amızdır deyü tezvîr u telbîse sülûk idüb zirâ'atimize mâni' olup ve mezbûr Evhad'ın tezvîr u telbîs eylediğine sûret-i sicil ibrâz idüb ve Eskişehir kâdısı önünde yalan şehâdet ettiği dahi sicil olunub ve emr-i şerîfe itâ'at etmeyüb ve ma'rifet-i şer' olan kimesneyi dahi döğdöğü sicil olunub ve a'yân-ı vilâyet mezbûrun tezvîr ve telbîsiyle meşhûr olduğun Seydigazi kâdısı ve Sultanönü sancakbeği i'âm eylediğin bildürmüşsün mezkûr te'dib olunmasın emr idüb **buyurdum ki:**

Emrim mücebince te'dib eylesin.

104

 beğine hüküm ki:

Bundan akdem kâdısı olan Muslihi'd-din'in ba'zı husûs için Karaman beğlerbeğisinin Ahmed nâm âdemisi ve Abdi nâm mültezim ve şehir (?) başı Ahmed ve Kürd Mehmed ve Hâcî ve Kapucu Mehmed ve gayri kifâyet mikdârı âdemin mahall-i

hâdisede huzûrları lâzım olmağın ol-kimesneleri mahall-i hâdiseye gönderesin deyü beğlerbeğisine hükm-i şerîfim gönderilmiştir ve mezkûr Abdi bi'l-fîl senin habsinde imiş sâ'ileri dahi beğlerbeğiden taleb idüb mahall-i hâdiseye alub gitmek emr idüb **buyurdum ki:**

Varıcak emrim mücebince zikr olunan kimesneleri müşârün-ileyhden taleb idüb alub dahî mahall-i hâdiseye iledüb müfettişlere teslim eylesin.

[43]

105

Kayseriye beğine hüküm ki:

Hâlâ Kayseriye dizdârı Mehmed mektûb gönderüb kadîmden Kayseriye kal'asında meremmetci gediğine mutasarrıf olan Halil ve gayri taşrada yatub ânun gibi kal'alarında lâzım olub meremmete müte'allik hizmet vâki' oldukda kal'aya varub edâ-i hizmet edegelmekde hâlâ meremmetci olan Karlo nâm zımmî dahî uslûb-ı sâbık üzere kal'adan hâric yerlerde yatub meremmet hizmeti vâki' olub kal'aya varmak lâzım oldukda varub edâ ederken hisar müstahfızları mâni' olmayub gediğe mutasarrıfsın kal'adan hâric yerlerde olmaya deyü rencide idüb ve ba'zı hidemât dahî teklif eylediklerin bildirdi imdi **buyurdum ki:**

Hükm-i şerîfim varub vusûl buldukda bu husûsu göresin fi'l-vâki' kal'a-i mezbûrede meremmetci gediğine mutasarrıf olanlar kadîmden kal'anın dâhilinde sâ'ir hisâr erleri gibi yatmayub ve hizmet vâki' oldukça ânlar ile ma'ân hizmet edegelmeyüb vech-i meşrûh üzere hâric kal'ada olub nihâyet mîriye müte'allik meremmet hizmeti vâki' oldukda kal'aya varub hizmet edegelmiş iken hâlâ olagelene muhâlif rencide ederlerse men' u def' idüb kadîmden olıgeldiği üzere amel eyleyüb olagelene ve emr-i şerîfime muhâlif kimesneye iş ettirmeyesiz.

106

Çavuşzâdelerden Kaya'ya virildi. Fî 16 S[afer] sene 985 (5 Mayıs 1577)

Hayrabolu ve Keşan ve Miğalkara ve Rodoscuk ve Çorlu ve İpsala kâdîlarına hüküm ki:

Bundan akdem dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından olan Çavuş oğlu mübâşeretiyile hükm-i hümayûnum gönderilüb taht-ı kazânızda olan madrabâzlarda ne mikdâr der anbar tereke bulunursa cümlesin mühürleyüb onat zabt ve hıfz eylesin ki vaktinde İstanbul zahîresiçün Rodoscuk iskelesine gönderile deyü emrim olmuşidi hayli

zamandır ne mikdâr tereke der-anbar olub hıfz olunmuşdur bildirdiğiniz ecilden bu bâbda mu^câteb olmuşsuzdur **buyurdum ki:**

Varıcak bu bâbda her biriniz bizzât onât mukayyed olub emr-i sâbıkım mûcebince taht-ı kazânızda madrabazlarda ne mikdâr mevcûd der-anbâr tereke bulunursa cümlesin mühürleyüb hilâf-ı emr bir habbe tereke âhere verdirmeyüb fermân-ı şerîf-i sâbıkım mûcebince zabt ettiresin ve ne mikdâr tereke mühürleyüb ihzâr olunduğun yazıb bildiresin.

[44]

107

Âdemine virildi.

Bağdad beğlerbeğisine hüküm ve defterdârına hüküm ki:

Sâbıkâ Hezargrad beği olub vilâyet-i Bağdad'da muharrirîn olan Abdu'l-celil gelüb bundan akdem mahmiyye-i İstanbul'a gelirken Bolu'ya geldikde sâbıkâ Bağdad beğlerbeğisi olan ^cAli'nin kethüdâsı Ca^cfer emr-i şerîfle varub dutturub Bağdad'a ilettükde müşârün-ileyh beğlerbeği cem^c-i mâ-meleki mirîye zabt olunmak fermân olunmuşdur deyü yanında bulunan cümle esbâbın kal^caya zabt ettirüb ol zamandan berü kal^cada mahfûz olduğun bildürüb esbâbın alıverilmek bâbında hükm-i hümayûnum taleb etmekde mirîye deyni yoğise kal^cada hıfz olunan esbâbı mezbûr âdemine bî-kusûr teslim eyleyüb ne mikdâr teslim olduğuna eline temessük veresin.

108

Diyarbakir beğlerbeğisine ve Amid kâdîsına ve Hakkari kâdîsına hüküm ki:

Hâlâ Zeynel Beğ'in oğlu olan Seyyid Hân için müşârün-ileyhin karındaşı olan Bahae'd-din urub katl etmişdir deyü Ağatir ve Mehmed nâm oğullarıyla hâtûnu gelüb ^carz-ı hâl etmeğin ahvâli görölüb vuku^cu üzere ^carz olunmasın emr idüb **buyurdum ki:**

Varıcak mezkûrun katl husûsu ne vechile olmuşdur mezkûr Seyyid Han mı katl etmişdir olmuşdur ne sebep ile katl olunmuşdur aslı nicedir onât vechile şer^cle dikkat u ihtimâmla teftîş idüb dahî sıhhati ve hakîkati üzere yazub bildiresin hakk-ı sarîha tâbi^c olub hilâf-ı vâki^c nesne ^carz etmekden hazer eyleyesin.

109

Koyun eminine virildi. Fî 27 M[uharrem] sene 985 (16 Nisan 1577)

İstanbul kâdîsına hüküm ki:

Mektûb gönderüb mahmiyye-i mezbûrede kassâb yazılmak emr olunub izhâr-ı ^cacz etmekle kâdîsı sâbık zamanda habs olunan Edirneli Hâcî İlyas altı aydan ziyâde

mahbûs olub pir-i nâ-tüvân olduğundan gayri kassab hidmetine kâdir olacak mikdârı mala mâlik değildir deyü bî-garaz Müslümanlar haber virüb ellere ol-hidmetden ref^c olunursa kassâblar için vaz^c olunan akçeyi kendi malından bin altın ilhâk edesin deyü 6000 bin akçeyi nakd gönderüb kassâblar akçenin mütevellîsi ve koyun emini ma^crifetiyle emânet konulmuşdur deyü ^carz eylediğin ecilden **buyurdum ki:**

Vardukda göresin fi'l-vâki^c pir-i nâ-tüvân olub ve kassâb hidmetine me'mûr olacak denlû mâla mâlik değil ise kassâblıktan ref^c idüb emânete konulan 6000 bin akçeyi kassâblar mütevellîsine teslim edesiz 7 Ramazan akçesiyle piyale murâbahaya verip koyasız.

[45]

110

Zağra Yenicesi ve Kızılağaç kâdılarına hüküm ki:

Drama beği ile nevâhi-i Yanbolı ve Karlılı kadıları mektûb gönderüb Kulu subaşının Başaklar (?) nâm karyede ve gayriden bazı kimesne katl kaskına evler basub mecrûh etmeğin görölmek için emr-i şerîf vârid olmağla Nevahi (?) ve Kılınç nâm kimesneler Sultan ve Sagir ve Fatıma nâm ^cavretlere Kulu subaşının hâtûnundan dört bin akçe alıverelüm deyüb ve Nuh Beğ nâm sipâhi dahî siz alıveresiz ızlâl etmeğin gece ile evin basub altı yerden mecrûh eyledik deyü ikrâr idüb ve Salih nâm kimesne mukaddemâ Kulu subaşıyı mecrûh eyledim deyü ikrârı nevâhi-i Yanbolu kâdısı önünde ve Budak nâm kimesnenin dahî Yenice-i Zağra kâdısı önünde ikrârı sicil olunub Hızır nâm kimesne dahî tedârikinde bile idim lakin evin basmağa bile varmadım deyüb Armağan nâm kimesne dahî haberim yokdur ve biz anın ev basanlar şerîkimizdir deyüb ve nice kimesneler mezkûrun harâmiliğine şehâdet idüb ol ecilden haber yokdur ve biz anın ev basanlar şerikimizdir deyüb ve nice kimesneler mezburun haramiliğine şehadet idüb ol ecilden Hızır ve Armağan ve Bali küreğe gönderilüb ve Kulu subaşının zevcesinin karındaşı olan Mehmed nâm ma^czûl sipâhi katl tedârükünde bile idüğüne mu^cterif olub ev basıldıkda bile değil idim deyub Derfun nâm Hâtun dahi bile olub karındaşı halef-i mezkûre için yaramazdır deyüb ve mezbûre Sultan dahi Budak ve Mehmed her zaman bana gelürlerdi lakin bu kazıyyede medhalimiz yokdur deyüb ve karyesi halkı dahî mezbûre için iyi ^cavret değildir evi levend-i nâ-mahrem yatağıdır deyüb mezkûre Sagir bi'l-küllîye inkâr idüb lakin cem^ciyet ve ânın evinde olub karyesi halkı dahî âmirliğine şehâdet eylediklerin ^carz eyledikleri ecilden **buyurdum ki:**

Vardukda mezkûre Sagir husûsun ve sâ'ir  arzı mestûr olan mev adı on t vechile  er le dikkat u ihtimâmla teft   idüb göresin zikr olunan  avretlerin ve mezbûre Sagir'in ahvâli  arz olunduğu gibi midir yoksa hilâf-ı v ki   arz mı olmuşdur aslı nicedir aslı ve hakîkati üzere yazub bildirsin h n-i teft   hakk-ı sar hden  ud l etmeyüb tezv rden ve  uh d-ı zordan hazer eyleyesin habs icâb edenleri habs idüb  arz eyleyesin.

111

Divânda Mahmud Kethüdâya verildi. F  15 M[uharrem] sene 985 (4 Nisan 1577)

Samsun k d sına ve Rıdvan  avuş'a hüküm ki:

Ol cânibde mevcûd bulunan kendir mu accelen südde-i sa  detime gönderilmek emr idüb **buyurdum ki:**

Varıcak asl  te'h r ve tevakkuf etmeyüb bi'l-fi il ne mikdâr mevcûd kendir var ise cümlesin varan kad rgaya tahmîl eyleyüb mu accelen südde-i sa  detime gönderesin ve ne mikdâr kendir tahmîl olunub g nderildi in yazub bildirsin kendir husûsu m him ttandır ihmâl ve müsâhale etmekten hazer eyleyesin.

[46]

112

Bıyıklı Mustafa  avuş'a virildi. Fî 3 Ca[Cemâziye'l- evvel] sene 985 (19 Temmuz 1577)

Yenişehir ve Fenar kâdîlarına hüküm ki:

Hâlâ mektûb gönderüb Bayezid Be 'in ve  men sının zimmetlerinde olan tahsil tda ihtimâm olunub muh sebeleri görölüb yedi yüz on dört bin akçesi nakd alinub cümle altm   altı kere yüz bin ve seksen iki bin akçenin  al kası kat  olundu Bayezid Be 'in zimmetinde on altı kere yüz bin ve yetmiş yedi bin akçe kaldı Semud kalçası  azeblere ve hisar erlerine havâle olunmuş emirleri vardır kab l olunsun mu ve müfettiş imz sıyla emr sûretleri vardır makbûl olur mu ve hâlâ mahbûs olan  men nın bey  olunan eml kı vardır nefer ta mev cibleri içün verilmezse  aulufeleri kat  olunmaz ve ele giren  men  ve k fel dan dahî ele get r len kalçada habis midirler yohsa kapuya mı g nderil r deyü bidirmi sin ve Rumili  av  larından olub mültezim olan Derv   ve Hasan nâm kimesneler bunda ele getirilmey b havâliye teslîm olunub ol cânibe g nderilmi dir ve bu bâbda İlbasan Be i ve Avlonya Be i mu  venet etmek içün kendülere hükm-i  er f m g nderilmi dir **buyurdum ki:**

Varıcak bakâyâ husûsuna onât mukayyed olub müşârün-ileyhâ beğler mu^câveneti ile mültezim olanların zimmetlerinde olan bakâyâyı cem^c ve tahsîl ettirüb havâliye teslîm edüb zimmet idüb ^calâkaların kat^c etmeye sa^cy eylesesiz ve müşârün-ileyh Bayezid Beğ'in dahî mahsûlün zabt idüb ^calâkasın kat^c etmek bâbından ikdâm ve ihtimâm eylesesiz.

113

Silivri ve Rodoscuk kâdîlarına hüküm ki:

Dergâh-ı mu^callâm çavuşlarından Yağma Çavuş'un oğlu tımarından gelirken Rodoscuk'da olan hânda konduklarında üç kabza kılıç ile bir bıçağı sirkat olunub ba^cdehu zikr olunan nâ-malanın bir kabzası Rodoscuk'da bir kavvade ^cArab'ın elinde bulunub ve sâ'ir yatakları dahî bilâ-habs oldukları i^clâm olunmağın **buyurdum ki:**

Vardukda göresin fi'l-vâki^c habs olanlar yataklarıyla sair ^cArab'ı dahî mezbûrlara her kanda ise buldurub götürüb şer^c-i şerîf mücebince sübût bulan hakkın müteveccih olanlardan hükm idüb alıveresin.

114

^cArz-ı hal sunan müstahfıza virildi. Fî 13 M[uharrem] sene 985 (2 Nisan 1577)

Selanik kâdîsına ve beğine hüküm ki:

Hâlâ kal^ca-i Selanik müstahfızları ârz-ı hâl sunub kal^ca-i mezbûrenin bir cânibi Kelemerye hisârı ve bir cânibi Vardar hisârı olub şehrin ortasında fenâre olmağın kangı

cânibden rüzgâr ola Müslümanlara külli ızdırâb verir deyu bildirdikleri ecilden **buyurdum ki:**

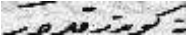
Göresin zikr olunan mahalde olan fenârenin Müslümanlara zararı olub ve ol-mahalden ref^c olunub ve deryâ üzerinde olmak kâbil ise deryâ üzerine nakl ettirüb Müslümanlar ber-vech-i meşrûh üzere ızdırâb çekdirmeyesiz.

[47]

115

Zağra Yenicesi ve Kızılağaç kâdîlarına hüküm ki:

Yanbolu kâdîsı mektûb gönderüb Çirmen beğiyle Karinabâd kâdîsına muhâlif teftiş fermân olunmağın Yanbolu'ya vardıklarında kurâ ve mahallâtın defterlerin alub harâc (silik) gibi âdemleri salub bir karyeden na^cl akçesi alub cümle ehl-i karye kadiya gelüb Müslüman ve kefere tâ'ifesinden on beş yıldan berü bu yerde uğrarsa bu memnudur deyu kimin habs ve kimin ıtlâk idüb nice akçelerin alıb ve ikişer akçe hâne

akçesi alub birbirine kefile verüb gittikten sonra tekrar ba'zı ehl-i 'ırz sürüyle âdemler gönderüb ehl-i karyeyi getürdüb gene siyâset ederüz ve kimin küreğe verirüz deyü korkudub nice akçelerin dahi alub ve akçesin aldıklarının kimisine marazîdir deyü ve kimine kaçdı deyü ıtlâk idüb akçesi olmayanlardan beş on nefer kimesne ve gidecekleri gece kendi âdemlerinden iki üç kimesne bir hâtûnu boğazlayub Tunca'ya atub ertesi meclis halkı gelüb bu fesâdı müfettiş âdemleri etmişlerdir dediklerinde ihtimâm olunub görölüb âdemlerinden kuyumcu Haydar ikrâr etmeğin habs olunmuşdur deyü bildirmeğin bu bâbda dergâh-ı mu'allam çavuşlarından mübâşir ta'cân olunub

buyurdum ki:

Vardukda 'arz olunan husûslar sahîh midir aslı nedir mir-i müşârün-ileyh ve âdemlerinin zulm ve te'addîsi vâki' midir tamam sıhhati ile ma'lûm edinüb dahi vuku' üzere yazub bildirsin ve mezkûr Kuyumcu Haydar âdem katl ettiği şer'le sâbit olmuşsa ol bâbda emr-i şerîf-i kavîm ne ise edâ edip yerine koyasın hakk üzere olub hilâf-ı vâki' nesne 'arz etmekten hazer eylesin.

116

Hüseyin Çavuş'a virildi. Fî 21 M[uharrem] sene 985 (10 Nisan 1577)

Erzurum beğlerbeğisine ve defterdârına hüküm ki:

Bundan akdem ol-cânibde olan Çanca (?) ma'deninden mukaddemâ defterdâr zamanında südde-i sa'âdetime çil akçe gönderilü gelüb hâlen ol cânibden çil akçe gönderilü gelüb hâlen ol cânibden çil akçe gönderilmemeye sebep nedir **buyurdum ki:**

Varıcak bu bâbda mukayyed olub zikr olunan ma'denden şimdiye değin gönderilü geldiği üzere çil akçe tedârük idüb mu'accelen dergâh-ı mu'allâma gönderesin ihmâlden hazer eylesin.

Bıyıklı Mustafa Çavuşa virildi. Fî 5 S[afer] sene 985 (24 Nisan 1577)

Bir Sûreti

Selanik kâdısı ve Sidrekapsi ma'deni eminine.

[48]

117

Drama kâdısı olub celeb tahrîrine me'mûr olan İbrahim'e hüküm ki:

Mektûb gönderüb Siroz kazâsında kadîm celeb ve sürücü olan Kosta Merince'de (?) nâm zımmî için kemâl-i mertebe-i ağniyâdan olduğuna vilâyetden cemm-i gafîr şehâdet idüb muhavvel idüğü muhakkak olunmak sâbıkâ Selanik kâdısı iki yüz bin akçeye sarrâf yazub hâliyâ celebden sarrâf olmamak için emr-i şerîf vârid olmağın hâli

üzere celeblikde kalub vech-i meşrûh üzere metâsı ve temevvülü kemâlinde olduğu için defterde üç yüz elli koyuna celeb yazılıb kassâb Memi'nin ribahora müstahakktır ve °Avrethisarı kazâsına tâbi° Karapınarlu nâm karyeden Receb bin Lûtfi nâm celeb hakkında dahî dört bin erkek koyuna mâlik ve bî-bahâya mala kadir olub elan Selanik ber-vech-i emânet birkaç bin altını vardır ve ifrâtlı ribâhor ve selemci olub bu sebep ile nice karyeler firârlarına sebep olmuştur deyü şehâdet ettiklerinde üç yüz elli koyuna kayd olunub ve yine kazâ-i mezbûrdan Demiş Hasan cemâ'atinden Said bin el-hâcc Murad nâm kimesne hakkında dahî mün°im ve maldâr ve kassâblığa deyü şehâdet olunmağın üç yüz koyuna kayd olunub ve kazâ-i Karaferye'de miri toğancılardan Paba Maylo (?) nâm zımmî hakkında dahi maldâr ve kassablığa müstahakk olub toğancılık sebebi ile her yılda ikişer yüz akçe mürde bahâ verip cümle tekâlif-i divâniyeden mu°âf olmağla liyâkat ve istihâkları ve kâbiliyet ve iktidârları vardır deyü bildirdiğın ecilden **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda te'hîr etmeyüb mezkûrları mahrûsa-i mezbûreye kassâb yazub °alâkaların kat° idüb yarar kefillerin aldıktan sonra yarar âdemler koşub mal ve menâlleriyle gönderesın ki gelüb mahmiyye-i İstanbul'da kassâblık hidmetinde olalar husûs-ı mezbûr emr-i mühimmdir ihmâlden ihyiyât eylesesın.

118

İznikmid kâdîsına hüküm ki:

Mudurnu kâdîsı mektûb gönderüb Receb nâm ehl-i fesâd suhte hayli Müslümânın evin basub ve âdem katl eyleyüb fesâd etmekle gıybet idüb hâlâ İznikmid'de tutulub habs olunduğın bildirmeğın mezkûr mukayyed ve mahbûs yarar âdemlere koşulub dergâh-ı mu°allâma göndermesın emr idüb **buyurdum ki:**

Varıcak aslâ te'hîr etmeyüb mezbûru emrim mücebince yarar âdemlere koşub mukayyed ve mahbûs gönderesın ki onât zabt ettirüb gaflet ile gıybet etmekden hazer eylesesın.

[49]

119

Edremid ve Ayazmend kâdîlarına hüküm ki:

Taht-ı kazânuzda vâki° olan bağlardan hâsıl olan üzüm şimdiye değın İstanbul zahîresiçün gelegelmişidi hâlâ ba°zı yahudi tâ'ifesi üzümü cem° idüb mirîye sirke ederüz deyü fuçulara koyub bazan sirke ve bazan hamr idüb âher yere gönderdikleri

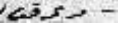
i'âm olundu imdi mahrûsa-i mezbûre zahîresi ol vechle âher yere gitmek câ'iz değildir **buyurdum ki:**

Varıcak bu bâbda her birinüz bizzât onât vechile mukayyed olub min-ba'd taht-ı kazânızda hâsıl olan üzümü hilâf-ı emr-i şerîf ol-vechile âher yere verdirmeyüb İstanbul zahîresiçün varan gemilere tahmîl idüb gönderesiz hilâf-ı emr-i şerîf iş olunmakdan hazer eyleyesiz şöyle ki emr-i şerîfime muhâlif kimesne üzüm cem' idüb âher yere alub gittikleri istimâc oluna kâdîlıklar âhere verildikten gayri 'inâyet ve 'ikâba müstahakk olursuz âna göre mukayyed olasız.

120

Canik beğine Terme kâdîsına hüküm ki:

Sen ki sancakbeğisin mektûb gönderüb livâ-i mezbûr sipâhilerinden Ramazan içün Müslümanları rencide idüb şakî olmağla meclis-i şer' a ihzâr olunub teftiş olundukda nice kimesneleri hilâf-ı şer' döğüb ve nicesinin akçesin sirkat ve altınların alub nice fukarâ mezbûrun şerrinden terk-i vatan idüb yetmiş akça bir kâdînın evi üzerine varub seccâdesi üzerinde oturdukda yakasına yapışub hilâf-ı şer' nice kelimât eylediği sicil olundu deyü bildirmişsin **buyurdum ki:**

Vardukda mezbûru da'vâ-yı hakk edenlerle beraber idüb bir def'a şer'le fasl olmayub on beş yıl mürûr etmeyen husûsların hakk üzere teftiş idüb göresin ânın gibi şer'le ashâb-ı hukûkdan kimesnenin hakkı sâbit olursa ba'de's-sübût hükm idüb alıveresin ve olunduğu üzere kâdî-ı mezbûra ol vechile hakâret eylediği dahi vâki' ise te'dîb eyleyesin ve üzerine ne makûle mevâdd sâbit olub ne mikdâr nesne alıverildiğin yazıb bildiresin ama hîn-i teftiş hakk üzere olub tezvîr u telbîsden ve şuhûd-ı zordan ehl-i 'arz sürüle hilâf-ı vâki' kaziyye 'arz olunmakdan hazer idüb câdde-i şer'-i şerîfden 'udûl eyleyesin.

[50]

121

Klis beğine hüküm ki:

Hâlâ Bosna beği Ferhâd ile Iskıradin kâdîsı Muslihi'd-din mektûblar gönderüb Klis'e tâbi' Sarımeşe ve Grahova nâhiyeleri re'âyâsın deniz yalılarına karîb olub havâs-ı hümayûn olan Tunca nâm karyede miri memleha olub ol etrâfda olan re'âyâ tâ'ifesin karye-i mezbûra tuz almağışün 'âdet-i kadîmeleri üzere vardıklarında Venedik'e tâbi' olan Esbalin nâm hisâr keferesin sâkin-i 'âmm Cerkî kal'anın küffârı ile müttefik olub tarafeynde sulh u salâh var iken memâlik-i mahrûse dahî tuz için memlehaya varub

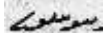
re'âyâyı tutub Cerkî olan mezbûr kal'a keferesine verüb esir eyleyüb ve karye-i mezbûre dahi Frenk Hisarına karîb olmağla Efrenc tâ'ifesiyle mu'âmeleleri olub etrâfdan gelen re'âyâyı evlerine koyub otururlar iken Sarımeşe nâhiyesinde yigirmi bir nefer re'âyâyı karye-i mezbûrenin içinde Esbalin kâfırları duyub mezkûr Şek hisarı keferesine verip esir eylediklerin 'arz eylediğin i'âm eylediler imdi yanında olan sulh u salâh mukarrer iken şerâ'it-i sulha muhâlif memâlik-i mahrûsem re'âyâsını hile ile tutup dârü'l-harbe esir ettirmek münâsib değildir **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda bizzât bu husûsa sen mukayyed olub dediğin tarafından ol Esbalin hisârı olan zâbiti ile söyleşüb sulh u salâh arasında Esbalin hisârı halkı vech-i meşrûh üzere sulh idüb memâlik-i mahrûsem re'âyâsın tutub gittiklerinde duyub dârü'l-harb keferesine esir ettirmeye sebep nedir sulh u salâha mugâyir fesâd edenleri bulub zuhûra getürdüb gereği gibi haklarından gelüb ve ol vechile esir ettirdikleri re'âyâyı cümlesin itlâk ettirdüb şerâ'it-i 'ahd ve emâna muhâlif iş olunmakdan ihtiyât üzere olmazlarına muhkem tenbîh eylesin ve ne vechile tedârük eyleyüb ne cevâb verdiklerin ve esir itlâk ederleri cevâbları ne idüğünü mufassal yazıp bildiresin.

122

Yörük subâşı Piri beğın âdemisine virildi.

Vize beğine hüküm ki:

Livâ-i mezbûr Müslümanları ki otuz dokuz ocaktır bir hâlâ hisâr nice hidmete ta'yîn olunub veremedikleri subâşı Piri ile hidmete girmek emr idüb **buyurdum ki:**

Varıcak aslâ te'hîr ve tevakkuf etmeyüb zikr olunan Müslümânların altışar aylık zâd u zevâdeleri ve çeribaşları ile mahal-i mezbûra gönderüb müşârün-ileyhle varub hidmette bulunalar geç veya eksik göndermekden hazer eylesin sonra mu'âtab olursun âna göre mukayyed olasın.

[51]

123

Ruk'a sunan kimesnelere virildi. Fî 12 M[uharrem] sene 985 (1 Nisan 1577)

Tırhala beğine ve Tırhala ve Alasonya kâdîlarına hüküm ki:

Kolcu Kalyak Kaya nâm karyeler halkı rikâb-ı hümâyûnuma ruk'a sunub sipâhileri olub Vize alaybeğisi olan Bali karyelerine gelüb koşub müft ü meccânen yem ve yemeklerin alub ve istihdâm edip hilâf-ı şer' anbarların ve evlerin girüb tahtaların alub ve davarların alub akçesin vermeyüb ve zimmetlerinin nısfın alub hâsıl eküb ve

çayırların alub harâbe yerlere an bâr yapub ve sipâhilerin °öşürlerin koyucak anbarı dahi bozub kendi havlısı içine yapub ve °öşr-i şîre defteri sahîh olmayub resm-i dönüm deyü ziyâde akçelerin alub ve ellerine °arzlar alub Âsitâne-i Sa°âdete getürürler iken yolların basub °arzların alub ve kendülerin bağlayub ve ba°zı kiliselerde olan ruhbânlardan murâd olundukda tasarruflarında olan yerlerin alub tasarruf idüb ve bunların emsâli envâ°-i zulm ve te°addî eylediğın bildirdikleri ecilden **buyurdum ki:**

Hük-m-i şerîfimle vardukda mezbûru gelüb da°vâ-yı hakk edenler ile beraber idüb bir def°a şer°le fasl olmayub üzerinden on beş yıl geçmeyen husûsların onât vechile hakk üzere teftîş idüb göresin i°lâm olunduğu üzere mezkûra isnâd olunan husûslar vâki° olub bi-hasebi°ş-şer° sâbit olursa şer°le sâbit olan hakların ashâb-ı hukûka alıverüb dahi kimin nesnesin almışdır ve kime bağlamışdır aslı ve hakikati ile tamam ma°lûm idüb vuku°u üzere yazub °arz eyleyesin.

124

Sâbika Aydın ve Saruhan nâzırı olan Seydi Ahmed Çavuş'a hüküm ki:

Hâlâ senin zimmetinde olan mirî akçe bakâyâsı nemikdar nesne kalmış ise bî-kusûr tahsîl ve tedârük idüb mu°accelen dergâh-ı mu°allâma getürüb vilâyetde olan da°vâcılarının ile murâfa°a olub ve ol cânibde vefât eden mukâta°acı İsmâil'in beytü'l-mala intikâl eden muhallefâtın zabt idüb bî-kusûr südde-i sa°âdetime getürmek emr idüb **buyurdum ki:**

Vardukda emrim mücebince zimmetinde olan bakâyâyı ve merkûm İsmail'in beytü'l-mala zabt olunan muhallefâtın mu°accelen bî-kusûr cem° ve tahsîl idüb dergâh-ı mu°allâma gönderüb vilâyetde olan da°vâcılarının ile şer°-i şerîfde murâfa°a olmayub da°vâlarına cevâb vermek husûsun ihmâl etmeyesin.

125

Sakız beğine hüküm ki:

Bundan akdem Üsküblü Davud nâm kimesne Uzun Çavuş'un hidmetkârını ayarttığı ecilden küreğe verilmiş idi mezbûr bi'l-fi°il senin mülkün olmağın ıtlâk olunmasın emr idüb **buyurdum ki:**

Vardukda mezbûru kürekden ıtlâk idüb emin yere vardığın yazıb bildiresin.

[52]

126

Mısır beğlerbeğisine ve Mısır defterdârına hüküm ki:

Hâlâ Mısır'a yazılan...⁷⁶

[53]

127

Tokat'dan Behram'a virildi. Fî 3 S[afer] sene [98]5 (22 Nisan 1577)

Rum beğlerbeğisine Tokad kâdısına hüküm ki:

Kazâ-i mezbûra tâbi^c Karaduka nâm karyeden Kır oğlu Ali ve İbrahim bin Ahmed nâm kimesneler karye-i mezbûrede yazılı ra^ciyyet oğlu ra^ciyyet iken bir tarîkle mirî tüfenkler aldirmayub dahi hâssa cebecilerdeniz deyü karye sipâhisine hukûk ve rûsûmların edâ eylemediklerinden ma^câda nice kimesnelerin müft ü meccânen yem ve yemeklerin ve koyun ve kuzu ve tavukların alub ve ehl u ^ciyâllerine kasd idüb envâ^c-i şirret ve şekâvetlerinden hâlî olmadıkları istimâ^c olunmağın **buyurdum ki:**

Vardukda mezkûrları ihzâr idüb ahvâllerin mu^ctemedun ^caleyh kimesnelerden şer^cle tesbit ve tefahhus eyleyüb göresin fi'l-vâki^c istimâ^c olunduğu üzere bunlar karye-i mezbûrede yazılı ra^ciyyet oğlu ra^ciyyet iken hâssa cebecilerdeniz deyü ellerine mirî tüfenkler alub ta^callül eyledikşeri vâki^c ise ellerinde bulunan tüfenklerin mirî için alub kabz idüb ve mezkûrların şer^cle üzerlerine sâbit olan zulm ve te^caddîlerin sicil idüb dahî kendülerin yarar kefillere verip esbâbları ile yazıp ^carz eylesin.

128

Pervâne Kethüdâya virildi. Fî 23 M[uharrem] sene [98]5 (12 Nisan 1577)

Sis sancağı beğine hüküm ki:

Hâlâ Kıbrıs beğlerbeğisi Ahmed mektûb gönderüb cezîre-i mezbûrede Lefkoşa kal^casının ta^cmire muhtâc yeri olub kendi ta^cmir etmeye mübâşeret idüb cezirenin hıfz u hırâseti için beğler gönderilmek lâzımdır deyü bildirmeğın sancağın ^caskeri ile cezire-i mezbûreye geçüb muhâfaza hizmetinde olan emr idüb **buyurdum ki:**

Varıcak te'hir etmeyüb cümle sancağın ^caskeri ile mükemmel pâre ve yarağlarla emrim mücebince cezire-i mezbûreye geçib dahî ta^cmir hizmeti itmâma erişinceye değin müşârün-ileyh beğleriyle vech ü münâsib gördüğü üzere muhâfaza hizmetinde olasin ihmâl ve müsâhaleden hazer eylesin sonra ^cözüñ makbûl olmayub mu^câtab olursun âna göre mukayyed olasin.

Bu dahi

Bir Sûreti

Tarsus beğine yazıldı.

⁷⁶ Bu hüküm eksiktir.

Bu dahi

Bir Sûreti

. Alaiye beğine yazıldı.

Bu dahi

Bir Sûreti

İçil beğine yazıldı.

[Yev]mü'l-ehad fî 3 Safer sene 985 (Pazar, 22 Nisan 1577)

[54]

129

Şemsi Paşa'ya tâbi' Mehmed kethüdâya verildi. Fî 3 S[afer] sene 985(22 Nisan 1577)

Şehr-i zol beğlerbeğisine hüküm ki:

Mektûb gönderüb Şehr-i zol yeniçerilerinden Gazi Han bölüğü ile Osman Paşa bölüğü durmaları husûsunda nizâ^c idüb Bağdad'da olan yeniçeriler üslûbu üzere sağlı sollu olmak ricâ ettiklerin bildirmişsin zikr olunan iki bölükden kangısı kadîm ise sağ kolun durmasın emr idüb **buyurdum ki:**

Varıcak zikr olunan yeniçeri tâ'ifesinin kadîmesi kangı bölük ise emri mûcebince sağ kolda durub fermân-ı şerîfe muhâlif kimesneye nizâ^c ettirmeyesin.

130

Beğlerbeğinin âdemisine virildi.

Diyarbakir beğlerbeğisine hüküm ki:

Mektûb gönderüb Diyarbakire tâbi^c şirret ve şekâvet ile ma^crûf ve kuttâ^cü't-tarîk olan °Ömerlü tâ'ifesi yol üzerinde olmağla dâ'ima kârbân basub fesâddan hâlî olmadıkları ol cevânibde olan kurâ halkı °âciz oldukları kâdîları i°lâm eylediklerinden gayri hâlâ bir karbân basub fesâd eyledikleri istimâ^c olunmağın Melal °aşireti beği olan Halil Beğ'in oğlu Zeyne'l-a°bidin °aşireti ile üzerlerine göndertüb iki neferin ele getirüb ellerinde ve önlerinde bazirgânların çuka ve bezi ve esbâbı bulundukda tâcirler malların isnâd idüb sicil ettirüb tutulan ehl-i fesâdları da alub gelürken yolda tâ'ife-i mezbûreden °Ala'd-din ve Süleyman °Anzer ve İsmâ°il ve Karasarar ve Yusuf ve Şemo ve Ahmed ve Hüseyin ve diğer Hüseyin ve Bazu ve diğer Şemo ve Abidin'i almak için hücum idüb cenk eylediklerinde müşârün-ileyhin üç nefer âdemin katl idüb te°addî eyledikleri zâhir olmağla şirret idüb havflarından °asitâne-i sa°âdete şikâyete vardıkları istimâ^c olunmağın ele getirülüb mahallinde teftiş olunmalarıçün irsâl olunmaların bildirmişsin

imdi mezkûrlar bunda bulunursa ele götürülüb irsâl olunmak mukarrerdir amma eğer ânda dahi ele girürlerse ahvâllerin toprak kâdîları ma'rifetleri ile teftîş eylemek emr idüb **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda fi'l-vâki' zikr olunan eşkıyâ ol câniblerde ele girürlerse ahvâllerin toprak kâdîları ma'rifetleriyle teftîş eylemek emr idüb **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda fi'l-vâki' zikr olunan ihzâr eyleyüb şer'î şerîfe murâfa'a edip husemâ müvâcehesinde bir def'a şer'le fasl olmayub on beş yıl terk olmayan husûsların ber-mûceb-i şer'î şerîf onât vechile hakk üzere teftîl eyleyüb göresin fi'l-vâki' vech-i meşrûh üzere fesâd u şenâ'at eyledikleri bi-hasebi'ş-şer'î'ş-şerîf sâbit olursa ehl-i fesâd sipâhiler ile teftîş idüb 'arz eylesin değıllerse mahallinde şer'le lâzım geleni edâ ettirüb şer'î şerîfe muhâlif kimesne iş ettirmeyesin bu bâbda tamam hakk üzere olub ehl-i fesâda himâyet olunmakdan ve kendü hallerinde olana bu bahâne ile dahl olunmakdan ve bi'l-cümle şer'î şerîfe muhâlif kimesneye te'addî olunmakdan ziyâde hazer edesin.

[55]

131

Avlonya beği Mahmud Beğ'in kethüdâsı Mehmed'e virildi. Fî 23 M[uharrem] sene [98]5 (12 Nisan 1577)

Avlonya beği Mahmud Beğ'e hüküm ki:

Mektûb gönderüb sancağında ba'zı kurâ halkı 'asiler olub vâki' olan 'âdet-i ağnâmların ve harâcların edâ etmeyüb 'isyân ve tuğyânları mukarrer olduğun bildürüb haklarından gelinmesin bildürdüğün ecilden İlbasan ve Ohri sancakları beğlerine mu'âvenet için aklâm-ı şerîfem gönderilmiştir **buyurdum ki:**

'Arz üzere sancağında harâcların ve 'âdet-i ağnâmların ve sâ'ir hukûk ve rüsûm vermeyüb 'isyân ve tuğyân üzere kurâ halkı varsa ol ahvallere evvelâ kendü cânibinden ve toprak kâdîları tarafından mektûblar ve yarâr âdemler gönderüb meclis-i şer'a da'vâ idüb 'âdet-i ağnâm ve cizye ve bâc ve sâ'ir muktezâ-yı şer' ve kânûn üzere müteveccih olan hakların edâ edelerse aslâ dahl u ta'arruz etmeyüb mutî' ve münkâd olan re'âyâyâ tecâvüz olunmakdan hazer eylesin ama ânın gibi lâzım ve müteveccih olan hakların edâ etmeyüb 'isyân ve tuğyânları mukarrer olub bir vechile itâ'atları yoğıse ol asılların haklarından gelinmek lâzımdır müşârün-ileyhâ beğlerle haberleşüb vakt u mevsimi ile tedârük eyleyüb dahi hüsn-i tedbîr ve tedârükle üzerlerine varub 'isyân ve tuğyân üzere olan başa baş müfsidleride ele götürüb fesâd u şenâ'at ve 'isyân ve tuğyânı sâbit

olanların haklarından gelesiz ki sâ'ir eşkıyâya mûcib-i 'ibret ola amma bu bahâne ile kendü hallerinde olub mutîc ve münkâd olanlara mücerred celb ve ahz için dahl u ta'arruz olunmakdan hazer eyleyesiz sonra mu'âteb olursuz âna göre mukaddem olub hilâf-ı emr kimesneye te'addî ve tecâvüz olunmakdan ihtiyât eyleyesiz.

132

Bu dahi

İlbasan beğine hüküm ki:

Avlonya Beği Mahmud Beğ mektûb gönderüb sancağında ba'zı kurâ halkı 'isyân üzere olub haklarından gelinmesin bildirmeğin ol bâbda sendahi lâzım oldukda mu'âvenet etmek emr idüb **buyurdum ki:**

Varıcak bu bâbda müşârün-ileyhle haberleşüb fi'l-vâki ol- 'arz ettiği kurâ halkının 'isyan ve tuğyânları mukarrer olub harâc ve ispençe ve 'âdet-i ağnâm ve sâ'ir hukûk ve rüsûmların vermekte ta'allül ettikleri mukarrerse müşârün-ileyh sana haber ve mektûb gönderüb mu'âvenet için âdem taleb ederse kifâyet mikdârı sipâhi tedârük idüb alaybeğine koşub ve kal'alardan tüfenk ihrâc eyleyüb müşârün-ileyhe gönderesin varub vech ü münâsib olduğu üzere mu'âvenet eyleyeler amma onât mukayyed olub beyhûde 'asker taşımakdan ve kendü hallerinde olanlara hilâf-ı emr dahl ve tecâvüz olunmakdan hazer eylesin sonra mu'âteb olursun âna göre mukayyed olasın.

Bu dahi

Bir sûreti

Ohri Beğine yazıldı.

[56]

133

Alaybeğinin âdemisi Yusuf'a virildi. Fî 26 M[uharrem] sene [98]5 (15 Nisan 1577)

İçil beğine Aksaray kâdısına hüküm ki:

Güherçile hidmetinde olan mütekâ'id sipâhizâdeleri livâ-i mezkûrdan sipâhilerinden 'arz-ı hâl gönderüb güherçileye ta'yîn olunan mütekâ'id sipâhizâdeleri livâ-i mezkûr sipâhilerinden ba'zıları yanlarına alub kendü hizmetlerine istihdâm idüb me'mûr oldukları hizmetlerine varmayub ihmâl ederler deyü bildirmeğin **buyurdum ki:**

Vardukda bu bâbda mukayyed olub livâ-i mezbûr sipâhilerine tenbîh eylesin ki min-ba'd güherçile hidmetine ta'yîn olunan sipâhizâdeleri yanlarında alıkonub istihdâm etmeyüb alaybeğlerine göndereler ki varub me'mûr oldukları üzere güherçile

ma^cdeninde edâ-i hizmet eyleyeler ba^cde't-tenbih istemeyüb ol makûle sipâhizâdeleri yanlarında alıkoyub mâni^c olanları isimleri ve tımarlarıyla ^carz edesin ki dirlikleri alınub verilmeye.

134

Rıdvan nâm za'ime virildi. Fî 27 M[uharrem] sene [98]5 (16 Nisan 1577)

Van beğlerbeğisine hüküm ki:

Hâlâ Van'da zuhûr eden demür ma^cdenlerinde yuvalak işleyen üstâdlardan Rıdvan ve Hızır nâm kimesneler gelüb mezbûrlar ba^czı şurût ile üç yılda kırk bin yuvalak işlemeye müte^cahhidler olub zıkr olunan ma^cdenlerden bir yılları kalub lakin ol diyârda kış olmağın kış eyyâmında işlenmez ki mecâl olmayub bir mikdâr zaman biri dahisinde olunmak ricâ ettikleri ecilden üç yıl müddet dahi verilmesin emr idüb **buyurdum ki:**

Vardukda şimdiye dek olan müddetleri üç yıldan hükm idüb yuvalak hizmetinde istihdâm eylesin.

135

Abdi kethüdaya virildi. Fî 5 S[afer] sene 985 (24 Nisan 1577)

Bozok beğine hüküm ki:

Sivas kâdîsı mektûb gönderüb senin sancağında olan havâs-ı hümayûn mukâta^calarında olan bakâyânın tahsiline gelen havâleler ihmâl ve müsâhale etmekle küllî mal kalmışdır deyu tahvil-i cedîdesin havâle olub tahsili husûsu sana tefviz olunmasın bildirmeğın **buyurdum ki:**

Varıcak min-ba^cd tahvil-i cedîde müte'allik olan mal husûsuna sen havâle olub dikkat ü ihtimâmla onât vechile ^cadâlet ile tahsîl etmen bâbında envâ^c-i ikdâm ve ihtimâm zuhûra getiresin.

[57]

136

Abidinîzâdeye virildi. Fî 27 M[uharrem] sene [98]5 (16 Nisan 1577)

Niğbolu beğine ve Hezargrad kâdîsına hüküm ki:

Sen ki kâdîsın mektûb gönderüb Mehmed nâm sipâhi yedinde emr-i şerîf vârid olub Hezargrad'a tâbi^c Sadina nâm karyede mütemekkin Bekarzâde merkûm Mehmed'in büyük oğlu olan İbrahim eytâm-ı sığârına vasî olmağla muhallelâtında kıymet-i ^cadile ile kıymet ettirmeyüb ekserin ^cayn-i fâhişle kendüsü alub eytâma küllî gadr eylemiş kıymet-i ^cadile ile kıymet etdikden sonra ^cözü zuhûr ederse vesâyetden

ihrâc idüb eytâma tâbi^c vasî^c nasb edesin deyü fermân olunmağın zıkr olunan karyenin üzerine varılıb ^cakd-ı meclis olundukda mezkûr İbrahim kendü hançer ve haddeyi kimi bıçak ve kimi bıçak ile gelüb emr-i şerîfe muhalif-i nasda kendü yüzüne tilâvet olundukda emr-i munîfe ^cadem-i itâ^cat olduğundan gayri civârında olan mezâddan müselleme ve zımmi beş altı pâre karyeden âdem gelüb her biri nâ-hak nicemizi zincire vurub ve nicemizi döğüb ve nicemizin oğlun ve kızın sürüb ve nicemizin elinden öküzün alıb bunun bize ettiği zulmü bu âna değin asla kimse etmiş değildir deyü tazallum idüb ve hadd-i zâtından mezbûr İbrahim fisk ü fücûr ile meşhûr olub eşkıyâdan olmağın mukaddemâ dahi alet-i harble bir zımmînin evin basub esbâbın aldığı ve başka zincir süründüğü şer^cle sâbit olub lakin kendü erbâb-ı tımârdan olmağın şer^c-i şerife ^cadem-i inkıyâdı olub kaziyenin görülmesine imkân yoktur deyü i^clâm eylediğin ecilden **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda mezkûru ihzâr eyleyüb gıybet ederse şer^cle buldurması lâzım olanlara buldurub getürdüb bu husûs bir def^a şer^cle fasl olmuş olmayub on beş yıl terk olmuş da^cva değil ise ber-mûceb-i şer^c-i şerîf onât vechile hakk üzere tefîş eyleyüb göresin kaziyeye ^carz olunduğu gibi ise şer^cle sâbit ola üzerinde sübût bulan hukûku bî-kusûr eytâma alıverdikden sonra vech-i meşrûh te^caddîsi var ise ahvâlin yanınızda sâbit olduğu üzere yazub bildiresin.

137

^cArz-ı hâl getiren kimesneye virildi. Fî 5 S[âfer] sene [98]5 (24 Nisan 1577)

Anadolu beğlerbeğisine ve Kütahya dizdârına hüküm ki:

Kal^ca-i mezbûre müstahfızları südde-i sa^câdetime ^carz-ı hâl gönderüb kal^ca-i mezbûrede hisar gediğine mutasarrıf olan birkaç nefer kimesne kal^cada yatmayub sâ'ir yoldaşlarıyla ma^cân hidemât-ı mirîde bulunmağın şehirde sâkin olub meccânen gedik tasarruf ederler deyu i^clâm eyledikleri ecilden **buyurdum ki:**

Vardukda min ba^cd ânın gibi hisâr gediğine mutasarrıf iken kal^cadan taşra şehirde yatanlar kimler ise muhkem tenbîh ve te'kîd eylesin ki hisârdan taşra yatmayub kal^ca içinde yatub ve hidemât-ı mirî vâki^c oldukda sâ'ir yoldaşlarıyla beraber eda-i hizmet eyleyeler bade't-tenbih eslemeyüb kendü hallerinde olub yoldaşlarıyla ma^cân hizmet etmeyüb ve kal^cada yatmayanların gediklerin alub kal^cada hizmet-i ihtiyâr edenlere tevcih eylesin min-ba^cd bu emr-i şerîfe muhâlif iş olunmakdan hazer idüb dâ'ima mazmûn-ı hümayûnumla ^camel eylesin.

[58]

138

Çakırcılar kâtibi Mustafa'ya virildi. Fî 27 M[uharrem] sene [98]5 (16 Nisan 1577)

Zulkadir beğlerbeğisine hüküm ki:

Hâlâ südde-i sa'âdetimde atmacacılar başım olan İbrahim mühürlü tezkire gönderüb her sene beyberleyiliğe tâbi^c yerlerden kırk sah atmaca tevleğinden ve vahşisinden gönderilügelmek 'adet olub bu sene dahi zıkr olunan mikdârı atmaca gönderilmek için on nefer sipâhi ta'yîn idüb defter eyleyüb göndermeğin **buyurdum ki:**

Atmacacılar kethüdâsı Ahmed kethüdâ varıcak ta'yîn olunan mikdârı kadîmden gönderildüğü üzere bulunan yerden tedârük idüb dahî müşârün-ileyhin defteriyle gönderilen sipâhilere âher hizmet teklîf olunmak üzere südde-i sa'âdetime gönderesin ve mezkûrlara muhkem tenbîh eylesesin ki teslîm olunan atmacaları yollarda onât görüb gözedüb ihmâl ve müsâhale ile helâk olmasından ihtiyât edip ve dergâhıma gönderüb teslîm etmeyince hâric yere gitmeyüb gönderilen mezkûr kethüdâyâ tâbi^c olub ta'allül ve 'inâd ve muhâlefetten hazer eyleyeler.

139

Ahmed Çavuş'a virildi. Fî 27 M[uharrem] sene [98]5 (16 Nisan 1577)

Edirne kâdisına ve hâlâ merhûm Sultan Selim Hân Cami'i Evkâfî mütevellîsi olan Hasan'a hüküm ki:

Bundan akdem evkâf-ı mezbûre mütevellîsi olan Süleyman'ın emr ile teftîş olundukda müfredât defterleri olmayub ba'zı şüphelü mevâddı kaldırdığın ve üzerinde bir mikdâr mal-ı vakf zuhûr eylediği sen ki kâdisın sâbika 'arz eyleyüb ve hâlâ mezbûr Süleyman için fevt olduğu i'âm olunmağın **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda göresin mezbûr Süleyman fi'l-vâki^c fevt olmuş ise defterlerin ve sâ'ir muhallefâtı ne ise alub zabt eyleyüb ve mühürleyüb dahî hîn-i teftîşde zimmetinde zuhûr zuhur eyleyen mal-ı vakf için muhallefât ve eşyâyı ve defterleri ne ise ve ahvâli nice olduğun vuku'ü üzere yazıb bildiresin amma eğer fevt olmadı ise sâbika emr-i şerîfimle görülen muhâsebe mûcebince zimmetinde zuhûr ve sübût bulan malı bî-kusûr tahsîl ettirüb sen ki mütevellî Hasan'sın vakf için alub kabz eyleyüb kabz olduğun dahi yazub bildiresin ve sâ'ir mübâşeret-i evkâf olanlarından ihzârı lâzım olanları ihzâr eyleyüb zimmetlerinde mal-ı vakfdan nesne zâhir olursa ânı dahi alub zabt eylesesin.

140

Kapu kethüdası İhvan'a virildi.

Şam beğlerbeğisine ve kâdısına hüküm ki:

Şam'da merhûm ve mağfûrun leh dedem Sultan Süleyman Hân Evkâfî mütevellîsi olan Molla Ağa mektûb gönderüb cümle muhâsebeleri müfredât defterlerinden şüphelü olan mevâddı yerlü yerinde görüb hayli sa'cy u istikâmeti zâhir olub ma'âlûmları oldukdan sonra defterleri imzâlayub mühürleyüb Âsitâne-i Sa'âdetime 'arz olunduğun bildürüb Âsitâne-i Sa'âdetime gelmek bâbında icâzet-i hümayûnum taleb eylemeğin müşârün-ileyhin 'alâkası kat' olunmak için Âsitâne-i Sa'âdetime gelmek bâbında ruhsat ve icâzet-i hümayûnum erzânî kılınmışdır **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda müşârün-ileyhe icâzet verüb tenbîh eyleyesin gelüb vâki' olan 'alâkasın kat' eyleye.

[59]⁷⁷[60]⁷⁸[61]⁷⁹[62]⁸⁰

[63]

152

Şehr-i Zol beğlerbeğisine ve (boş) kâdısına hüküm ki:

Mektûb gönderüb bundan akdem emr-i şerîfim gönderilüb kal'ası 'azabları ve müstahfızları yerlü olub ve ekrâd tâ'ifesinden olanların gedikleri alınub âher müstahakk olan Rum yiğitlerine tevcih olmamak emrim olub lakin tâ'ife-i mezbûre fetihden berü her biri emekdâr ve yarar olub hidmetleri sebkât eylemeğin her kimisi ile kal'ada sâkin olub ve kal'a-i mezbûrda olmak Rum yiğitleri ihtiyâr etmeyüb kal'a hâlî kalmak lâzım geldiğin bildirmişsin imdi **buyurdum ki:**

Hükm-i şerîfim vardıkda göresiz vâki' ise ânın gibi kal'a-i mezbûrede olan 'azab ve müstahfızlardan emek ve hidmeti sebkât eyleyenlerden birinin gediği mahlûl oldukda eğer Rum yiğitlerinden yarar bulunursa âna tevcih eyleyüb bulunmaz ise fevt olanların yarar oğulları var ise oğullarına tevcih eyleyüb 'arz eyleyesin amma bu bahâne ile

⁷⁷ Bu sayfa yırtıktır.

⁷⁸ Bu sayfa yırtıktır.

⁷⁹ Bu sayfa yırtıktır.

⁸⁰ Bu sayfa yırtıktır.

kal'aya gadr gelecek ve tâ'ifesinden kimesneye gedik vermekden ihtiyât eylesiz.

153

Kite kâdısına hüküm ki:

Hüdâvendigâr sancağında Kirmastı nâhiyesinde karye Ulgur ve Turlu nâm karyeler 'İsa Beğ vakfı dahi olub hâlâ zıkr olunan karyelerin senevî mahsûlü ne mikdâr idüğü yerlü yerinden görölüb 'arz olunmasın emr idüb **buyurdum ki:**

Emrim üzere zıkr olunan iki kıt'a vakf karyenin cüz'î ve küllî mahsûlünü yerlü yerinden görüb ne mikdâr idüğünü 'aynî ile defter idüb 'arz eylesin.

154

Muharrem Beğ'in kethüdâsına virildi. Fî 21 M[uharrem] sene [98]5 (10 Nisan 1577)

Budun'da Mustafa Paşa'ya hüküm ki:

Semendire Beği Muharrem mektûb gönderüb Budun'dan gelen memhûr defter mûcebince hâzır bulunan yarâkdan irsâl olunub lakin yetmiş aded mükemmel badluşka tekerleği ve yetmiş aded taleb olunub on iki teslîm olunub badluşka tekerleği hâzır olmayub yeni dökülen topların altından çıkarılmaya ikdâm olunmadı deyü 'arz etmeğin **buyurdum ki:**

Vardukda lâzım olub taleb olunan tekerlekler Budun'da olan topculara yaptırılmak mümkün ise ânda yaptırub ve ne vechile tedârük olunduğun yazub bildiresin.

155

Mumâ-ileyhin âdemisi Mehmed'e virildi. Fî 27 M[uharrem] sene [98]5 (16 Nisan 1577)

Vilâyet-i Rumilinde merhûm dedem Sultan Süleyman Hân tâbe serâhânın evkâfı vâki' olan yerlerin beğleri ve kâdîlarına hüküm ki:

Hâlâ evkâf-ı mezbûre mütevellîsi olan Kemal mektûb gönderüb evkâf-ı mezbûreden taht-ı hükümetinizde vâki' olan mukâta'ât mahsûlün cem' ve tahsîl etmek için mumâ-ileyh kendü vardıkda muharref ve muhâtara olan yerlerde müşârün-ileyh ve âdemlerine yarar kulaguzlar ve yoldaşlar koşub göndermek husûsunda hükm-i hümayûnum ricâ eylemeğin **buyurdum ki:**

Her kazânın taht-ı hükümetine dâhil olursa ânın gibi muharref ve muhâtara olan yerlerde kendüye ve âdemlerine yarar kulaguz ve âdemler koşub gereği gibi hıfz ve hırâset olunmaları bâbında dikkat u ihtimâm eyleyesiz.

[64]

156

Uğurlu kethüdâya virildi. Fî 11 L[Şevval] sene [98]5 (22 Aralık 1577)

Van beğlerbeğisine Hakkari ve Elbak kâdîlarına hüküm ki:

Hâlâ Elbak kâdîsı ile Hakkâri nâ'ibi sûret-i sicil ve mektûb gönderüb Şahkulu oğulları Koç ve 'Alaa'd-din ve Gazi ve Ebubekir ve Şehrat ve Nasre'd-din nâm kimesneler Hakkari halkından ba'zı kimesnenin karındaşın ve ba'zısının oğulların ve akrabâsın katl eyleyüb mezkûrların üzerlerine cümle otuz bir can da'va olunub ve hayli esbâb ve mal ve katır ve koyun ve sığır aldıkların sâhibleri taleb idüb mezkûrlar gıybet eyleyüb ele girmediklerin bildürüb ve sâbıkâ Hakkari Beği Zeyl mektûb gönderüb mezkûrlar ba'zı eşkıyâ ile Selmas nâm kasabayı basub nice Müslümanların esbâbların nehb ü gâret ettiklerinden ma'âda Tebriz hâkimi Yusuf'un âdemlerinden Hüdaverdi nâm kimesne ba'zı yoldaşıyla kasaba-i mezbûreye vardukda cümle esbâbların gâret idüb mezbûr Hüdaverdi'nin atın çalub te'addî ettiğın mukaddemâ Selmas ve Hoy beğleri i'âm ettikde ele getirülüb ahvâllerin görülmek için hüküm-i şerîf gelüb mezkûrlar gıybet idüb ele girmeyüb ba'dehu ahvâllerine mukayyed olundukda mezkûrlar kal'aya girüb tahassun idüb üzerlerine varıldıkda çıkub cenk eyleyüb otuz neferden ziyâde âdem katl olunub iki yüz mikdârı âdem mecrûh olub mezbûr 'Alaa'd-din ele girüb Van kal'asında habs olunmuş iken girü halâs olub fesâd u şenâ'ate şürû' idüb on beş pâre köy gâret idüb ve Katurcubaşında karbân basıb iki yük ibrişim ve iki yük çivid ve bir yük kumaş ile katırların alub yoldaşlarından dört neferi bi'l-fi'il Van kal'asında mahbusdur neferâtın ahvâli şer'le görölüb hakları alıverile deyü bildirmeğın mezkûrlardan Koç ve 'Alaa'd-din ve Ebubekir ve Bedir nâm kimesneler ele getirülüb habs olunub Bali Çavuş'a koşulub mahallinde ahvâlleri teftiş olunmaları için mukayyed ve mahbûs gönderildi **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda Van kal'asında mahbûs olanları dahi ihrâc edip cümlesin sen ki beğlerbeğisin habsla alub sâ'ir yoldaşlarından ve karındaşlarından gıybet edenleri dahî ele getirüb bizzât mahall-i hâdisе varub mezkûrlardan ve yoldaşlarından gelüb da'va-yı hakk eden kimesneleri husemâsıyla beraber idüb mukaddemâ bir def'a şer'le görölüb fasl olmuş olmayub on beş yıl mürûr etmeyen husûsları hakk üzere şer'le dikkat ile onât

vechile teftiş idüb göresin fi'l-vâki^c 'arz olunduğu üzere mezkûrların re'âyâyâ ve gayriye hilâf-ı şer^c zulm ve te'addîleri olub âdem katl idüb esbâb ve davar ve mal gâret ettikleri bi-hasebi's-şer^c sâbit olursa şer^cle müteveccih olan hukûku ashâbına alıvermek dahî kendülerin muhkem habs eyleyüb üzerlerine sübût ve zuhûr bulan maddelerin mufassal yazub bildiresin amma (silik) hakkından 'udûl eyleyesin.

DİZİN

A

Abdi 42/103, 42/104, 56/135
 Abdul Gafur 9/19
 Abdulaziz 26/65
 Abdulcelil 44/107
 Abdulmelik 1/5
 Abdurrahman 17/43, 40/98
 Abdülkadir 7/16
 Abidin 38/93
 Abidinzâde 57/136
 Ağatir 44/108
 Ağriboz 1/1
 Ahmed 4/1, 11/23, 11/24, 11/25, 13/29,
 17/43, 21/54, 22/56, 36/89, 39/95,
 42/104, 51/124, 53/127, 53/128, 54/130,
 58/138, 58/139
 Akkirman 15/38, 16/39, 29/72
 Aksaray Kadısı 12/28, 56/133
 Akviran 42/103
 Alaiye Beği 53/128
 Alâüddevle 2/6
 Aleksine 24/61
 Ali 21/54, 24/61, 30/73, 35/86, 39/95,
 44/107
 Ali İdrisî 21/54
 Amasiye Kalesi 35/84
 Amid 2/7, 18/44, 44/108
 Anadolu Hisarı Dizdarı 39/97, 41/100
 Anavarin Kalesi 18/46
 Anavarin Limanı 24/59, 24/60
 Antalya 36/88

Arnavud Bali 15/38
 Asev (?) 5/13
 Asitane-i Saadet 25/62, 31/76, 32/78,
 51/123, 54/130, 58/140
 Atina 24/59
 Atranos 22/56
 Avlonya 31/76, 32/78
 Avlonya Beği 5(Mükerrer hüküm),
 21/53, 31/76, 32/78, 46/112, 55/131,
 55/132
 Avlonya Kadısı 5(Mükerrer hüküm),
 21/53
 Ayasluğ 35/86
 Ayasofya-i Kebîr 27/67
 Ayazmend 49/119
 Aydın 35/86, 51/124

B

Bağdad 23/57, 23/58, 30/74, 30/75,
 37/91, 41/101, 44/107, 54/129
 Bağdad Beğlerbeği 5/13, 23/57, 23/58,
 30/75, 38/92, 44/107
 Bahaeddin 30/73, 44/108
 Balıkesri 33/80
 Bâli 3/8, 27/67
 Basbula 24/61
 Basra 31/77
 Başaklar (?) 45/110
 Bayezid 46/112
 Behisni 37/90

Behram 14/32, 36/89, 53/127

Bervan 6/15

Beşiktaş 4/11

Biga 1/1

Birecik 23/57, 23/58

Boğdan 4/11

Bohtan 35/85

Bolu 44/107

Bosna 3/8, 16/40, 50/121

Bozok Beği 56/135

Bozulus 18/44, 18/45

Budun 25/62, 63/154

Bursa 22/56

Bursa sancağı 9/19

C

Cafer 5/13, 10/20, 39/96, 44/107

Canik Beği 42/102, 49/120

Canik Sancağı 42/102

Cebo 26/65

Cezâyir 4/11

Cezâyir Beğlerbeğisi 24/60

Ç

Çeşme 35/86

Çorlu 43/106

D

Davud 30/73, 35/85, 39/95, 51/125

Delvine 8/17, 31/76, 32/78

Delvine Beği 31/76

Delvine Kadısı 8/17

Derviş 15/38, 21/53, 29/72, 46/112

Devletbar 35/85

Divâne Mehemed bin Seydî Ali 7/16

Diyarbakir 2/7, 18/44, 18/45, 19/47, 19/48, 29/71, 30/74, 31/77, 38/92, 44/108, 54/130

Dokara (?) 5/Mükerrer hüküm

Don Marin 31/76, 32/78

Drama Kadısı 48/117

E

Ebubekir 64/156

Eburişoğlu 21/54

Edirne Kadısı 58/139

Edremid 49/119

Elbak kadısı 64/156

Elmalu 36/88

Erzincan 18/44, 18/45

Erzurum Beğlerbeğisi 13/31, 20/50, 20/51, 28/69, 35/85, 38/92, 41/101, 47/116

Eskişehir Kadısı 42/103

Evhad 42/103

Eyyub Ensârî 27/67

Ezavati(?)13/29

F

Fas 1/5

Fatıma 45/110

Fenar 46/112

Ferecik 13/30

Ferhâd 2/6, 18/44, 19/47, 31/77, 50/121

Frenk 25/63, 50/121

Frenk Hisarı 50/121

G

Galata 27/67

Gazi 64/156

Gazi Han 54/129

Gerger 18/44

Gıyas 21/54

Gorin 39/96

Gördüs Kadısı 34/82

Gümülcine 13/30, 40/98

Gürcü 25/63

Gazanfer 7/16

Göz (?) 7/16

H

Habeş 14/34, 14/35, 15/37

Habeş Beğlerbeğisi 14/34, 14/35, 15/37

Hâcî Cuma 17/43

Hâcî Sübhanverdi 17/43

Hakkari 30/73, 41/101, 64/156

Haleb 18/44, 21/54

Haleb Beğlerbeğisi 21/54, 23/57, 23/58

Haleb Defterdarı 18/44, 18/45

Halil 43/105, 54/130

Hamid sancağı 7/16

Hasan 30/73, 33/81, 37/90, 37/91, 41/100, 46/112, 48/117, 58/139

Hasırcıoğlu Turcı 38/93

Haydar 47/115

Hayrabolu 43/106

Hersek Beği 24/61

Hezargrad 44/107, 57/136

Hezkâne (?) 38/93

Hısn-ı Mansûr 17/43, 18/44, 18/45

Hızır 17/43, 18/45, 35/85, 45/110

Hızır Çavuş 16/40, 32/79

Hızır Şah 7/16

Himmet b. Ali 22/55

Hristiyori 40/98

Hüseyin 20/51, 23/57, 23/58, 31/77, 36/88, 37/90, 47/116, 54/130

İ

İbrahim 26/65, 34/83, 35/85, 36/89, 48/117, 57/136, 58/138

İbrahim b. Ahmed 53/127

İbrahim Çavuş 5/14, 23/57

İçil Beği 33/81, 53/128, 56/133

İlbasan Beği 2/6, 46/112, 55/132

İlyas 44/109

İmâdiye 28/70, 41/101

İnebahtı 1/1

İpsala 13/30, 43/106

İsa 22/55, 39/94, 63/153

İskender 34/82, 37/90, 38/93

İskenderiye 4/12

İsmâil 51/124

İstanbul 4/10, 11/25, 13/30, 19/47, 26/65, 27/67, 29/71, 35/87, 39/96, 40/98, 43/106, 44/107, 44/109, 48/117, 49/119

İstanköy Kadısı 8/17

İzmir 35/86

İznikmid 38/93, 48/118

K

Kabaroğlu Ali 36/89

Kadir oğlu Mülhem 21/54

Kahta 18/44

Kalamata 34/82

Kalazi (?) 4/11

Kara Halid 35/85

Karaduka 53/127
 Karaman Beğlerbeğisi 42/104
 Karapınar 48/117
 Karasarar 54/130
 Karasu Yenicesi 13/30
 Karinabâd 47/115
 Karlo 43/105
 Kartina 27/66
 Kasım Paşa 8/18
 Kasım veled İsa Beğ 22/55
 Kastamonu 23/58
 Kastamonu Beği 23/57, 23/58
 Kastamonu Sancağı 23/57
 Kavala 13/30
 Kaya 43/106
 Kayseriye Beği 43/105
 Kayseriye Dizdarı 43/105
 Kayseriye Kalesi 43/105
 Kefe 20/52
 Kefe Beği 20/52
 Kelemerye hisârı 46/114
 Kelemerye hisârı 46/114
 Kemal 22/56, 63/155
 Kemer Kâdısı 7/16
 Keşan 43/106
 Kıbrıs 10/20, 11/23, 11/24, 11/25,
 12/26, 12/27, 22/55, 39/94
 Kıbrıs Beğlerbeği 6/15, 12/27, 53/128
 Kılıç Ali 4/11
 Kılınç 45/110
 Kır oğlu Ali 52/127
 Kırca 42/103
 Kırca Kadısı 24/61

Kırcı 30/73
 Kızılağaç 45/110, 47/115
 Kirmastı 63/153
 Kisvan 33/80
 Kite Kadısı 63/153
 Klis 50/121
 Klis Beği 50/121
 Kocaili 1/1
 Koç 64/156
 Kolcu Kalyak Kaya 51/123
 Kosta 4/11, 48/117
 Köseoğlu Memi Fakih 8/17
 Kudüs-i şerîf 25/63
 Kulu oğlu Hâcî Bâli 3/8
 Kütahya Dizdarı 57/ 137
L
 Larende Kadısı 12/28
 Lefkoşa 11/24
 Lefkoşa Kalesi 10/21, 10/22, 53/128
 Leh kralı 1/4
 Lipova 8/18
M
 Mağnisâ 3/9, 35/86
 Mahmud 17/43, 20/49, 45/111, 55/131,
 55/132
 Malatya Beği 37/90
 Malkoç 3/8
 Mansur Beğ 12/28
 Marca (?) 7/16
 Mardin 2/7
 Maronya 40/98
 Medine-i Münevvere 15/36

Mehmed 7/16, 8/17, 16/40, 21/54,
 24/59, 25/62, 27/67, 30/73, 38/92,
 42/104, 43/105, 44/108, 45/110, 54/129,
 55/131, 57/136, 63/155
 Mekke-i Mükerrreme 5/14, 15/36, 26/65
 Melal 54/130
 Memi 29/72, 48/117
 Mennan 14/32
 Menteşe 3/9, 7/16, 8/17, 36/88
 Merahiliç 24/61
 Merem Hamza 17/43
 Mevlana Hüseyin 40/98
 Mevlana İshak 12/28
 Mevlana Nurullah 10/21
 Mevlânâ Perviz 26/65
 Mevlüd oğlu Hâcı Bali 16/40
 Mezistre 1/1
 Mısır 4/10, 5/14, 14/32, 14/35, 15/36,
 17/41, 28/68, 52/126
 Midüllü 1/1
 Miğalkara 43/106
 Mihaliç 22/56
 Mizistre Sancağı 34/82
 Mora 33/81, 34/82
 Mora Beği 27/66, 34/82
 Mud 33/81
 Mud Dizdârı 33/81
 Mud Kalesi 33/81
 Mudhisar 33/81
 Mudurnu Kadısı 48/118
 Muhammed 26/65
 Muharrem 63/154
 Murad 12/28, 30/73, 40/98, 48/117

Musa 22/56
 Musa b. Halil 22/55
 Muslihiddin 42/104
 Mustafa 2/6, 3/9, 4/10, 17/41, 17/43,
 25/62, 28/68, 30/75, 31/76, 32/78,
 33/80, 34/82, 36/88, 38/93, 39/94,
 40/98, 46/112, 47/116, 58/138, 63/154

N

Nasreddin 64/156
 Nevahi (?) 45/110
 Niğbolu Beği 57/136
 Niğde 13/29, 22/55
 Nikola Kalazi (?) 4/11
 Nuh 45/110

O

Ohannes 24/61
 Ohri 3/9, 55/131, 55/132
 Osman 18/45, 21/54, 35/87, 36/88,
 54/129

Ö

Ömer 20/50, 37/90

P

Pervâne 10/20, 15/36, 15/38, 29/72,
 53/128
 Priştine 4/12

R

Radavine 32/79
 Radomir 16/40, 32/79
 Ramazan 38/93, 44/109, 49/120
 Receb 48/118
 Receb b. Lütü 48/117

Rıdvan 15/38, 20/49, 30/73, 45/111,
56/134

Rodos 1/1, 3/9, 13/30

Rodoscuk 43/106, 46/113

Ruha 2/7, 18/44

Rumili Beğlerbeğisi 24/60

Rumili Hisarı Dizdarı 39/97, 41/100

Ruscuk 41/99

S

Sadina 57/136

Said 15/36

Said b. el-Hâcc Murad 48/117

Sakçı İskelesi 39/95

Sakız 1/1, 39/96

Sakız Beği 51/125

Salih 45/110

Samakov 16/40, 32/79

Samsad 17/43, 18/44

Samsun 20/49

Samsun Kadısı 20/49, 20/50, 45/111

Sarımeşe 50/121

Saruhan 35/86, 51/124

Seferihisar 26/65

Selanik 13/30, 46/114, 47/116, 48/117

Selemiye Beği 21/54

Selendi Kadısı 33/81

Selmas 64/156

Semavât 5/13

Semave Beği 28/68

Semendire 34/83, 63/154

Seydi 18/44, 26/65

Seydi Ahmed Beğ 17/43

Seydi Ahmed Çavuş 51/124

Seydigazi Kadısı 42/103

Seyfeddin 30/73

Seyfi Danişmendî 26/65

Seyyid Han 44/108

Sığacık Beği 35/86

Sıgla 1/1

Sıgla Beği 35/86

Sırça 38/93

Silistre Beği 15/38, 29/72, 39/95

Silistre Sancağı 29/72

Silivri 46/113

Sinan Beğ 35/85

Sinan Çavuş 10/20

Siroz kazâsı 48/117

Sis Sancağı Beği 53/128

Sivas Kadısı 56/135

Siverek 18/44

Sofya 16/40, 32/79

Sultan Mehmed Hân 27/67

Sultan Selim Hân 27/67

Sultanönü Sancakbeği 42/103

Süleyman 14/34, 58/139, 58/140,
63/155

Süleyman Anzer 54/130

Süleyman b. Piri 22/55

Süveyş 15/36

Ş

Şam 17/42, 21/54

Şam Beğlerbeğisi 39/94, 58/140

Şehrat 64/156

Şehr-i zol 37/91, 54/129, 63/152

Şehriköy 32/79

Şemo 54/130

Şemsi Paşa 54/129

Şere (?) 15/38

Şucaeddin Kadısı 22/55

T

Tarsus Beği 53/128

Taşlıca Kadısı 24/61

Taşlıca Kazası 24/61

Teke Alaybeği 36/88

Teke Beği 36/88

Temeşvar 8/18

Terme Kadısı 49/120

Tımışvar 34/83

Tırnova 32/79

Tire 35/86

Tokat 36/89, 53/127

Trabzon 20/49

Trabzon Beği 20/49, 20/50

Tunca 47/115, 50/121

Tunus 39/97, 41/100

Turlu 63/153

U

Ulgur 63/153

Ü

Üsküb 34/83

V

Van 19/47, 19/48, 29/71, 30/73, 56/134

Van Beğlerbeğisi 19/47, 19/48, 28/70, 29/71, 30/73, 31/77, 38/92, 41/101, 56/134, 64/156

Van Kalesi 19/47, 19/48, 29/71

Veli 31/77

Vize Alaybeğisi 51/123

Vize Beği 50/122

Y

Yağma Çavuş 46/113

Yakub 4/10, 12/28

Yakub b. Tursun 26/65

Yalvac Kadısı 35/87

Yanbolu 45/110, 47/115

Yanbolu Kadısı 26/64, 45/110, 45/115

Yanova Beği 8/18

Yanova Kadısı 8/18

Yedikule 27/67

Yenipazar 4/12

Yenişehir 38/93, 46/112

Yıldırım Hân 22/56

Yorgi Marko 4/11

Yozman (?) 4/11

Yörük 42/103

Yörük subâşı Piri Beğ 50/122

Yunus 42/102

Yusuf 40/98, 54/130, 56/133, 64/156

Yusuf Abdurrahman 40/98

Yusuf b. İsmail 22/55

Z

Zağra Yenicesi 45/110, 47/115

Zeynel Beğ 28/70, 41/101, 44/108

Zeynelabidin 54/130

Zilan 35/85

Zulkadir Beğlerbeğisi 58/138

KAYNAKÇA

1.Arşiv Kaynakları

- 3 *Numaralı Mühimme Defteri (966-968/1558-1560)*,(Hazırlayanlar: Nezihi AYKUT, İdris BOSTAN,Murat CEBECİOĞLU, Feridun EMECEN ,Mücteba İLGÜREL, Mehmet İPŞİRLİ,Cevdet KÜÇÜK, Özcan MERT Abdülkadir ÖZCAN, İlhan ŞAHİN, Hüdei ŞENTÜRK, Mustafa Çetin VARLIK), ANKARA, 1993.
- 5 *Numaralı Mühimme Defteri (973 /1565-1566)*,(Hazırlayanlar:Hacı Osman YILDIRIM ,Vahdettin ATİK, Murat CEBECİOĞLU, Uğurhan DEMİRBAŞ ,Mustafa KARAZEYBEK, Muhammed SAFİ, Mustafa SERİN ,Osman USLU, Numan YEKELER, Zahit YILDIRIM), Ankara, 1994.
- 6 *Numaralı Mühimme Defteri(972/1564-1565)*,(Hazırlayanlar: Hacı Osman YILDIRIM, Vahdettin ATİK ,Murat CEBECİOĞLU, Muhammed SAFİ, Mustafa SERİN, Osman USLU, Numan YEKELER), Ankara, 1995.
- 7 *Numaralı Mühimme Defteri(975-976/1567-1569)*,(Hazırlayanlar: Hacı Osman YILDIRIM ,Vahdettin ATİK ,Dr. Murat CEBECİOĞLU, Hasan ÇAĞLAR, Mustafa SERİN, Osman USLU, Numan YEKELER), Ankara, 1999.
- 12 *Numaralı Mühimme Defteri (978-979/ 1570-1572)* ,(Hazırlayanlar:Hacı Osman YILDIRIM ,Vahdettin ATİK, Murat CEBECİOĞLU, Muhammed SAFİ, Mustafa SERİN, Osman USLU, Numan YEKELE),Ankara,1996.
- 83 *Numaralı Mühimme Defteri (1036-1037 / 1626-1628)*,(Hazırlayanlar: Hacı Osman YILDIRIM ,Vahdettin ATİK, Dr. Murat CEBECİOĞLU, Ayhan ÖZYURT, Mustafa SERİN, Fuat YAVUZ, Numan YEKELER) Ankara,2001.
- 85 *Numaralı Mühimme Defteri (1040-1041 (1042)/ 1630-1631 (1632)* ,(Hacı Osman YILDIRIM ,Vahdettin ATİK ,Ali Mesut BİRİNCİ, Dr. Murat CEBECİOĞLU, Ayhan ÖZYURT ,Fuat YAVUZ, Numan YEKELER),Ankara,2002.
- 166 *Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (Hudâvendigar, Biga ,Karesi,Saruhan,Aydın,Menteşe, Teke ve Alâiye Livâları)(937 1530)*,Ankara ,1995.
- 387 *Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Karaman ve Rûm Defteri (Konya ,Beyşehir,Akşehir,Larende ,Aksaray,Niğde,Kayseriyye ve İç-İl Livâları)(937 1530)*, Ankara, 1997.

2. Sözlükler ve Kılavuzlar

370 numaralı *Muhasebe-i Vilayet-i Rum-ili Defteri (937/ 1500)*, Yayın Nu:55, Defter-i Hâkâni Dizisi: VII, Ankara 2001.

ACAROĞLU, M. Türker; *Balkanlarda Türkçe Yer Adları Kılavuzu*, IQ Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2006.

AKBAYAR, Nuri; *Osmanlı Yer Adları Sözlüğü*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2001.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, 2. Baskı, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2000.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, 3. Baskı, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2010.

DEVELİOĞLU, Ferit; *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat Eski ve Yeni Harflerle*, (Hazırlayan: Aydın Sami Güneyçal), Aydın Kitapevi, 20. Baskı, Ankara 2003.

ELKER, Salâhaddin; *Divan Rakamları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1989.

GÜNDAY, Dünder; *Arşiv Belgelerinde Siyakat Yazısı Özellikleri ve Divan Rakamları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1989.

KİBAR, Osman; *Türk Kültüründe Ad Verme, Kişi Adları Üzerine Bir Tasnif Denemesi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005.

KÖKSAL, Osman; “XIX. Yüzyıl Ortalarında Bir Osmanlı Kasabasındaki Şahıs Adı Profili”, *Bilig*, S. 65, Ankara 2013, s. 231-246.

KURT, Yılmaz; *Anadolu’da Kişi ve Yer Adları*, (Hazırlayan: Ertan Ünlü, Fatih Mehmed Önal), Akçağ Yayınları, Ankara 2020.

KUTLU, Şemsettin; *Türkçe Kadın ve Erkek Adları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1969.

MOSTRAS, C., *Osmanlı İmparatorluğu Coğrafyası Sözlüğü*, (Çeviren: Ömer Öztürk), Yaba Yayınları, İstanbul 2012.

Osmanlı Yer Adları: I Rumeli Eyaleti (1514-1550), Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara 2013.

ÖZÖN, Mustafa Nihat, *Büyük Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, 6. Baskı, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1979.

ÖZTÜRK, Said; *Osmanlı Arşiv Belgelerinde Siyakat Yazısı ve Tarihi Gelişimi*, Osmanlı Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1996.

- PAKALIN, Mehmet Zeki; *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C.I-III, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1993.
- PITCHER, Donald Edgar, *Osmanlı İmparatorluğunun Tarihsel Coğrafyası*, (Çeviren: Bahar Tırnakçı), *Yapı Kredi Yayınları*, 4.Baskı, İstanbul 2013.
- SAMİ, Şemsettin; *Kâmûs-i Türkî (Latin Harfleriyle)*, (Hazırlayanlar: Raşit Gündoğdu, Niyazi Adıgüzel, Ebul Faruk Önal), İdeal Kültür Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul 2012.
- SAMİ, Şemsettin; *Kâmûs-i Türkî*, Çağrı Yayınları, 4. Baskı, İstanbul 1992.
- SEZEN, Tahir; *Osmanlı Yer Adları (Alfabetik Sırayla)*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2006.
- SÜMER, Faruk, *Türk Devletlerinde Şahıs Adları*, C. I-II. Türk Dünyası Araştırmaları Yayınları, İstanbul 1999.
- TUNCAY, Selma – AYSAN, Advie; *Türk Adları Kılavuzu*, Bilgi Yayınları, Ankara 1981.
- ÜNAL, Mehmet Ali; *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, Paradigma Yayıncılık, İstanbul 2011.

3. Tetkik Eserler ve Makaleler

- BOSTAN, İdris, “Preveze Deniz Muharebesi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XXXIV, Ankara, 2007.
- DÜNDAR, Recep, “Kıbrıs’ın Fethi”, *Türkler*, C.IX, Ankara, 2002.
- EMECEN, Feridun, “Süleyman I”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.XXXVIII, İstanbul, 2010.
- EMECEN, Feridun, “Mercidâbık Muharebesi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XXIX., Ankara, 2004.
- EMECEN, Feridun, “Ridâniye Savaşı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XXXV, İstanbul, 2008.
- EMECEN, Feridun, “Selim II”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XXXVI, İstanbul, 2009.
- EMECEN, Feridun, “Selim I”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XXXVI, İstanbul, 2009.
- EMECEN, Feridun, “Sultan Süleyman Çağı ve Cihan Devleti”, *Türkler*, C.IX, Ankara, 2002.
- ERCAN, Yavuz, “Yavuz Sultan Selim Dönemi” *Türkler*, C.IX, (Edt. Hasan Celâl Güzel,

- HALAÇOĞLU, Yusuf, XVI-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı, TTK, Ankara, 1991.
- İLGÜREL, Mücteba, “Zirveden Dönüş: II. Selim’den III. Mehmed’e”, *Türkler*, C.IX, (Edt. Hasan Celâl Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca), Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002.
- İNALCIK, Halil, *Devlet-i Aliyye (Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar)-I*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2011.
- Kemal Çiçek, Salim Koca), Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s. 421-445.
- KILIÇ, Orhan, “Mühimme Defterlerine Göre XVI. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı Devleti’nde Meydana Gelen Depremler”, *Osmanlı*, C.V., Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1999.
- KURTULMUŞ, Numan, “Açe”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.I, Ankara, 1988.
- KÜTÜKOĞLU, Bekir, “Murad III”, *DİA*, C.XXXI, İstanbul, 2006.
- KÜTÜKOĞLU, Mübahat S., “Ferman”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XII, Ankara, 1995.
- KÜTÜKOĞLU, Mübahat S., “Mühimme Defterleri,” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XXXI, İstanbul, 2006.
- KÜTÜKOĞLU, Mübahat S., *Osmanlı Belgelerinin Dili*, Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı, İstanbul, 1994.
- MUMCU, Ahmet, “Divan-ı Hümayûn”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.IX, İstanbul, 1994.
- PAMUK, Bilgehan- GÜLSOY, Ersin-YILMAZÇELİK, İbrahim- YALÇINKAYA, Mehmet Alaaddin- İNBAŞI, Mehmet- YAĞCI, Zübeyde Güneş- (Editör: Tufan Gündüz), *Osmanlı Tarihi El kitabı*, Ankara, 2012.
- PAMUK, Şevket, Osmanlı İmparatorluğu’nda Paranın Tarihi, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2017, s. 17-18.
- SAMİ, Şemseddin, *Kâmûs-ı Türkî*, Kapı Yayınları, İstanbul.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devleti’nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1988.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi II*, TTK, Ankara, 2011.
- VARLIK, Mustafa Çetin, “Çaldıran Savaşı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.VIII, İstanbul.

- YILDIRIM, Hacı Osman- ATİK,Vahdettin- CEBECİOĞLU, Murat- DEMİRBAŞ, Uğurhan – KARAZEYBEK, Mustafa- SAFİ, Muhammed- SERİN, Mustafa- USLU, Osman- YEKELER, Numan- YILDIRIM, Zahit, *5 Numaralı Mühimme Defteri (973/ 1565-1566)*, Dîvân-ı Hümâyûn Sicilleri Dizisi:II, Ankara, 1994.
- YİĞİT, İsmail, “Tunus”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.XLI, Ankara , 2012.
- YILMAZ, Savaş , ‘‘III. Murat Döneminde Yaşanan Malî Buhranların Toplumsal Suçlar Üzerindeki Etkileri’’ ,*Uluslararası Edebiyat, Tarih ve Düşünce Dergisi*, 2019, s.58-59.

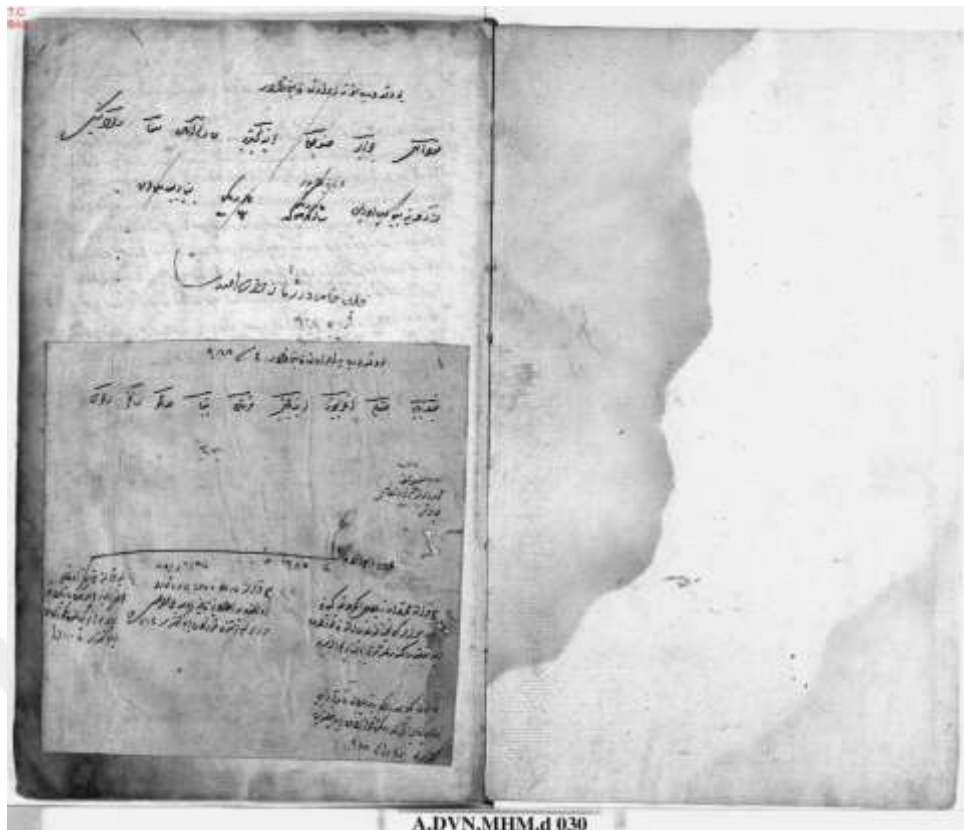
4. Tezler

- ASLAN, Telhan, *30 Numaralı Mühimme Defteri[s.248-370] (Transkripsiyon, Belge Özetleri ve Dizin)*, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2016, IX+282 s.

EKLER

Ek 1. Orijinal Metin

A.DVN.MHM.d 030

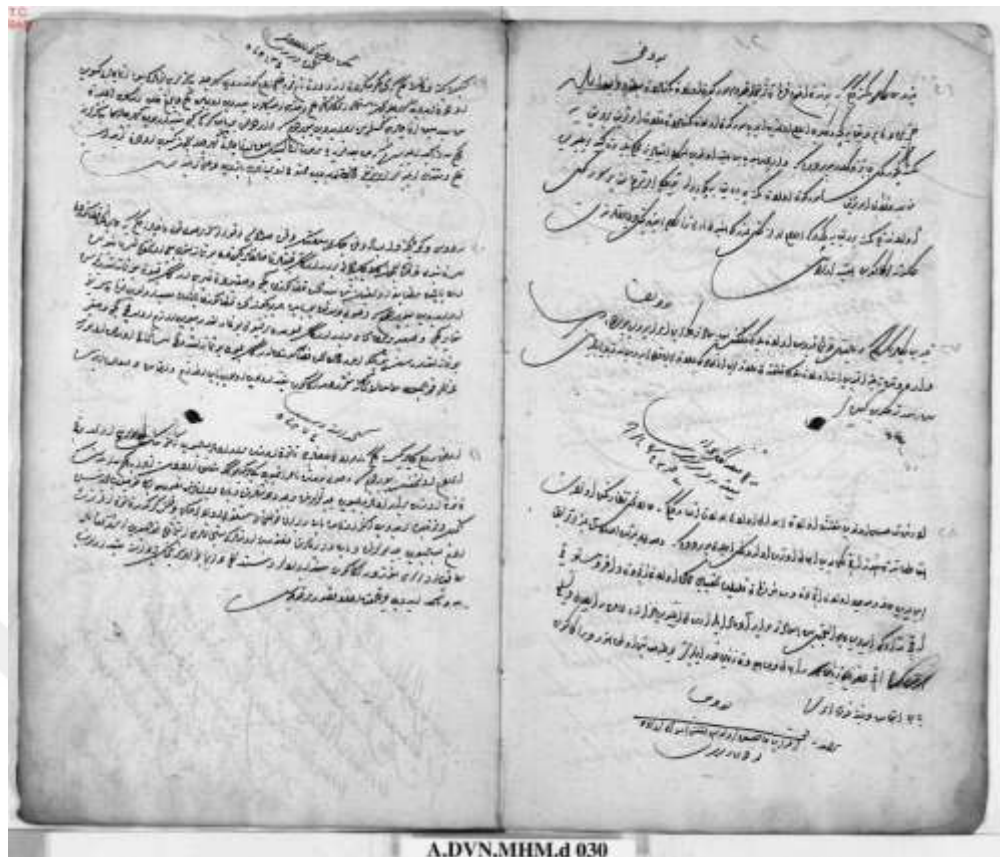
A.DVN.MHM.d 030

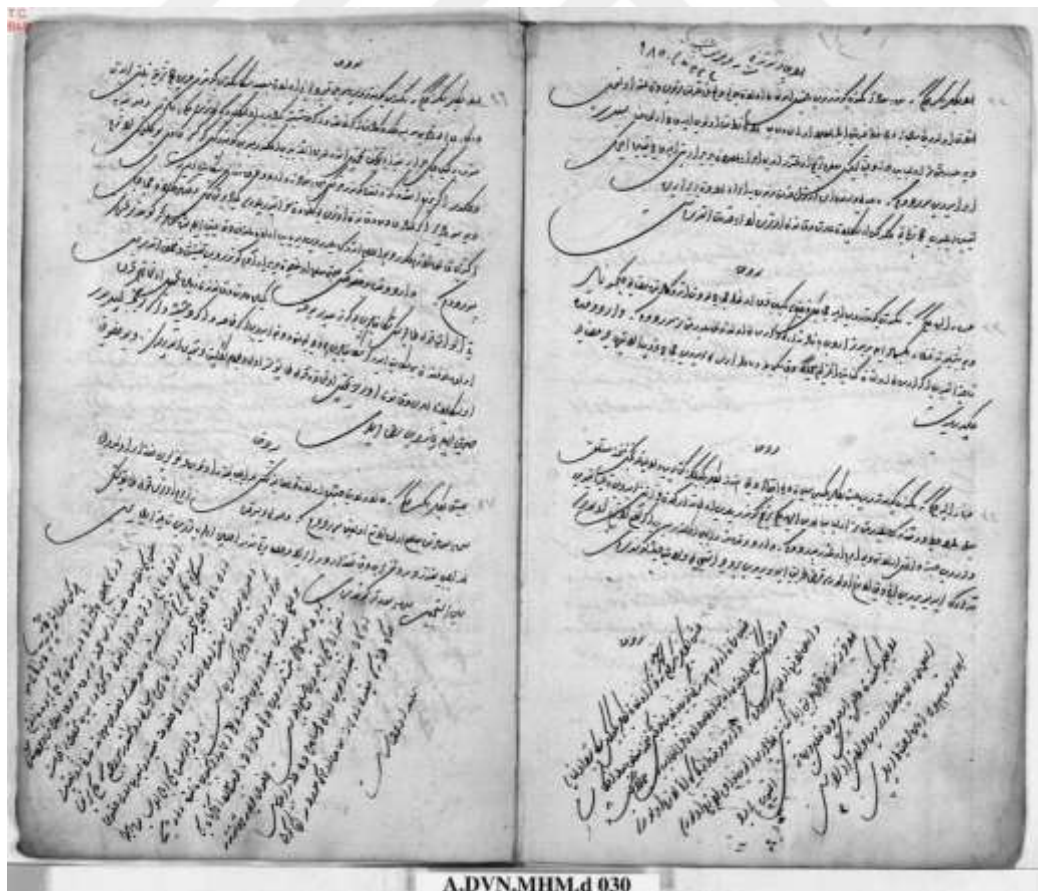
A.DVN.MHM.d 030

A.DVN.MHM.d 030

A.DVN.MHMLd 030

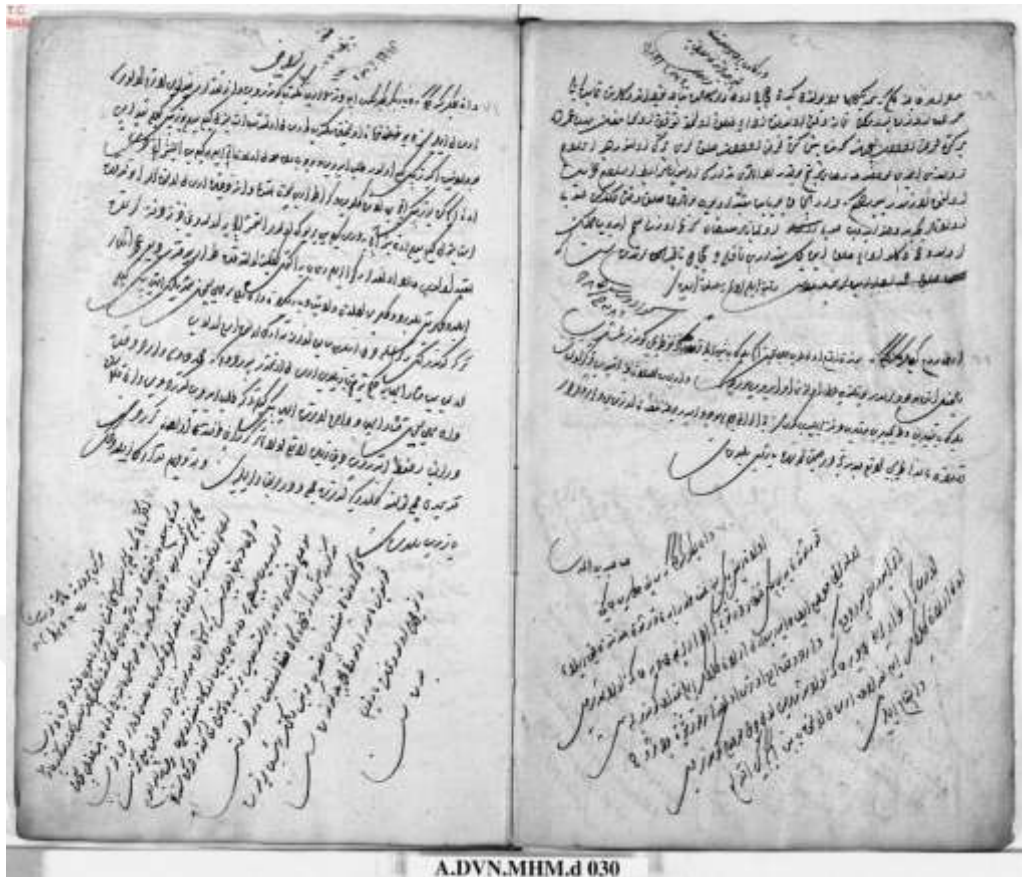

A.DVN.MHMLd 030

A.DVN.MHM.d 030

A.DVN.MHM.d 030

A.DVN.MHM.d 030

A.DVN.MHM.d 030

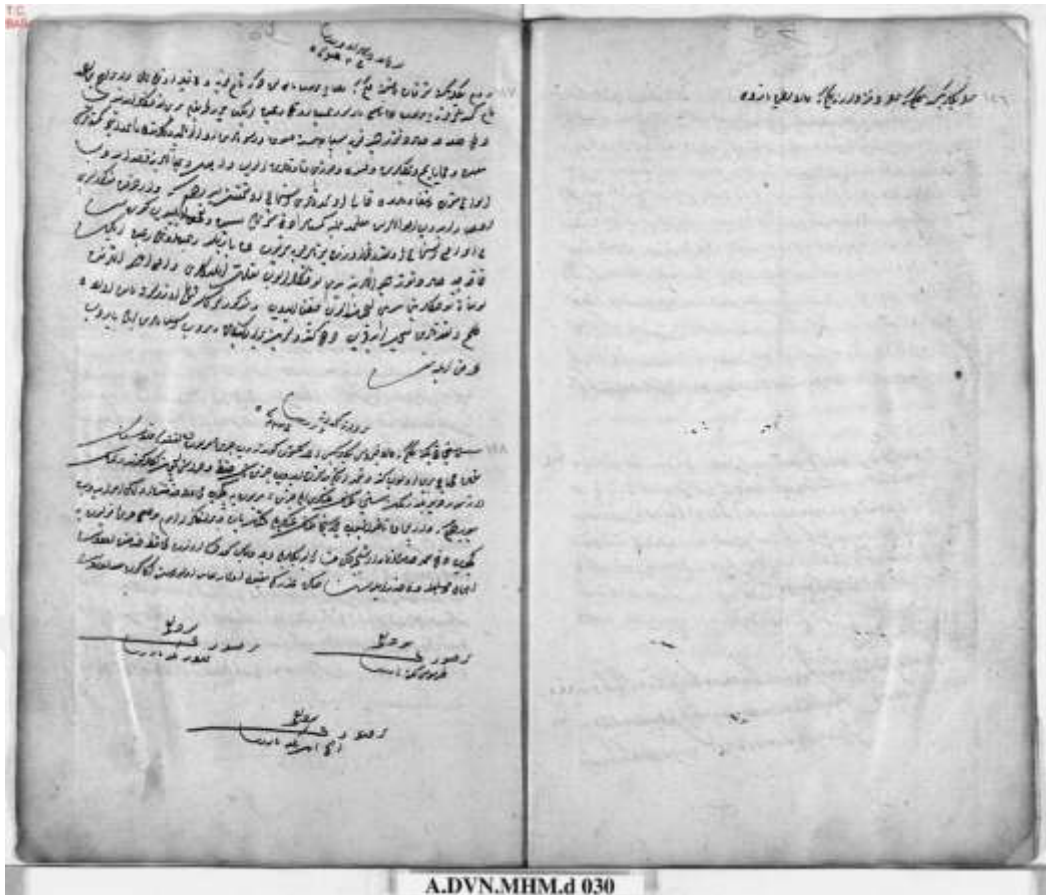

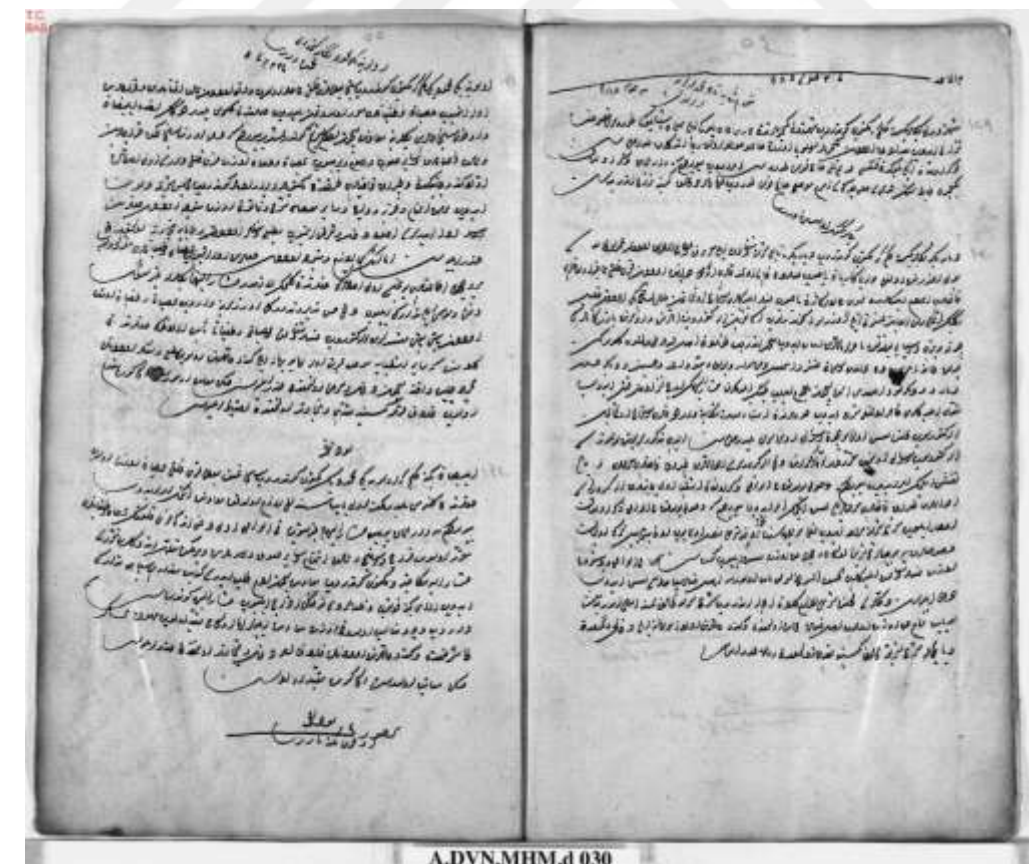
A.DVN.MHM.d 030

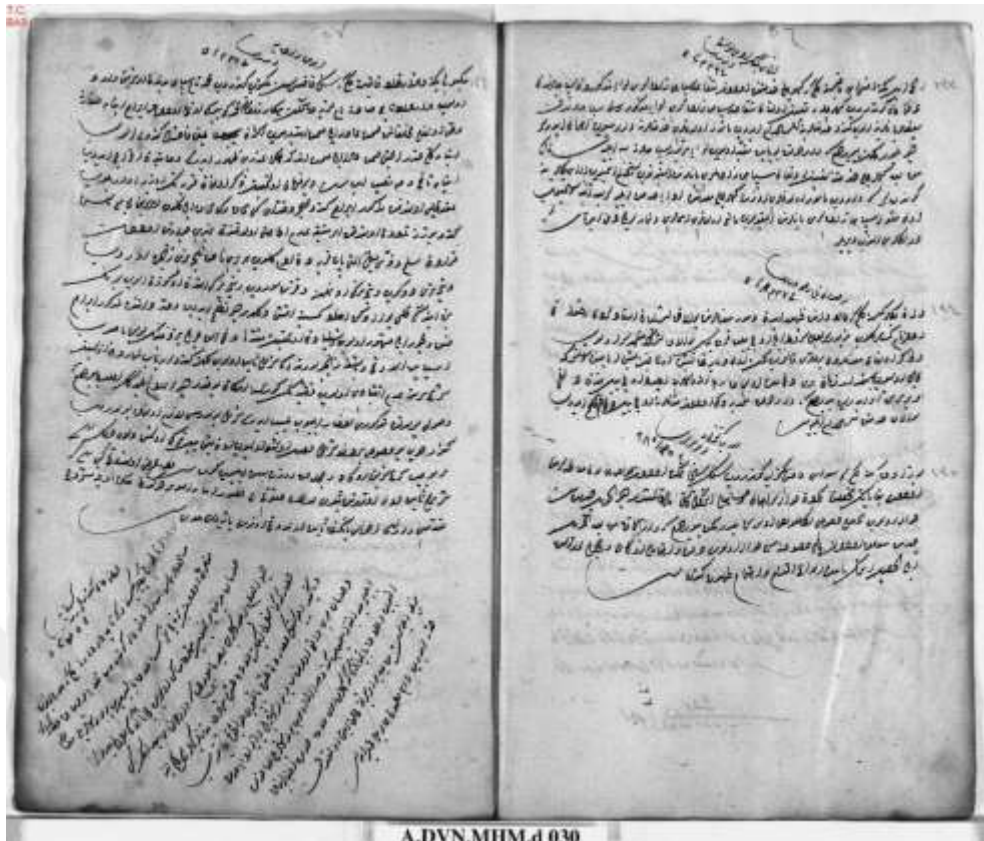
A.DVN.MHM.d 030

A.DVN.MHM.d 030

A.DVN.MHM.d 030

A.DVN.MHM.d 030

A.DVN.MHM.d 030

KOD : A.DVN.MHM.d	SIRA NU : 030	ORİJİNAL NU :
MÜHİMME DEFTERİ		
BAŞLANGIÇ TARİHİ :		BİTİŞ TARİHİ :
ŞEKLİ : Ciltli Ciltsiz Ebrulu Ebrusuz X X		EBADI : 30.5 x 18.5
NUMARALAMA USULÜ : Varak Sayfa X		TOPLAM SAYFA SAYISI : Numaralı : 370
BOŞ SAYFALAR : Numaralı boş sayfalar : 370 Numaralandırılmamış boş sayfalar : - Defterin başında 2 sayfa boş Defterin sonunda 4 sayfa boş		
AÇIKLAMALAR : -		

SON